

ACOLADA

6

REVISTĂ LUNARĂ DE LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Editori: Societatea Literară Acolada și Editura Pleiade Satu Mare
Iunie 2011 (anul V) nr. 6 (45) – 28 pagini – 4 lei

Director general: Radu Ulmeanu ~ Director: Gheorghe Grigurcu ~ Redactor-șef: Petre Got

Deschiderea Zilelor „Acolada”, în Sala „Nae Antonescu” – Radu Ulmeanu, Gheorghe Grigurcu, Simona-Grazia Dima, Ion Vădan, Ioan Moldovan

Ana Blandiana: *Un unghi ascuțit*

Gheorghe Grigurcu: *Un partizanat
păgubos*

Barbu Cioculescu:
Un Jurnal al speranței

Nicolae Prelipceanu:
Exilul pe loc

Alex. Ștefănescu: *Jurnal secret,
serie nouă*

Interviul Acoladei:
Radu Ulmeanu

Liana Cozea:
*Secretul individualității la
Gheorghe Grigurcu*

ION ZUBAȘCU

A murit Ion Zubașcu, poetul care, în mare parte a vieții sale, a purtat, în exercițiul meseriei, armura unui cruciat. În gazetărie, a fost mai tot timpul pe baricade. A dus, de cele mai multe ori de unul singur, adevărate campanii de presă, în special în apărarea Bisericii Unite cu Roma, Greco-Catolice. A plecat forțat din gazetărie, pe care a practicat-o cu o dăruire exemplară, în special în paginile cotidianului *România liberă* și care l-a consumat cu perfidie, fibră cu fibră. A slujit cu același zel presa literară, în redacția revistei *Viața Românească*, până la capătul vieții sale. A fost o vreme, atât timp cât suferința i-a îngăduit, redactor asociat al revistei *Acolada*.

Cea mai crâncenă bătălie a purtat-o cu boala care i-a măcinat ființa trupească, de sufletul lui neputându-se atinge. A fost exemplar în suferință, așa cum a fost și în viața lui deplină. A scris la fel, exemplar, dând un volum de poezii constituit într-o mărturie cutremurătoare despre boala lui, alături de boala colegilor de suferință și tratamente.

Am auzit prima oară numele Ion Zubașcu prin 1969, din gura lui Gheorghe Pituș, pe vremea aceea redactor al *României literare*. Mi-a povestit, cu un fel de emoție înspăimântată, așa cum făcea de fiecare dată când avea revelația unui mare talent, că

l-a căutat un poet tânăr venit de undeva din Maramureș, în haine țărănești, deși era deja, pare-mi-se, cadru didactic. Mult mai târziu, spre anul 2000, l-am cunoscut personal la Satu Mare, venit împreună cu Laurențiu Ulici, fără niciun fel de ifose, de la București, unde trăia deja de mai mulți ani. L-am simțit din prima clipă prieten, unul din puținii prieteni care nu m-au dezamăgit niciodată.

Când a știut că viața lui pământească urmează să se termine curând, s-a transformat pentru mine, care păstram legătura cu el prin e-mailuri sau convorbiri telefonice, într-un personaj hieratic, rupt cu totul de cele lumești. Refuza să se amestece în disputele politice ale momentului, simțindu-se, pe bună dreptate, mult deasupra acestora. Iar când i-am propus, în luna martie a acestui an, un tratament oarecum revoluționar, despre care tocmai aflasem, a refuzat să se angreneze într-o nouă bătălie, pe care o știa dinainte pierdută. M-a sunat să-mi spună că îmi citise relatarea despre tratamentul respectiv, dar nu mai vrea să-și riște echilibrul sufletesc, atât de greu dobândit, în fața morții. Tot atunci, fără să spunem un cuvânt despre asta, am simțit că ne luam rămas bun unul de la altul. Cel puțin pentru o vreme, până când, cine știe la ce termen, apropiat sau îndepărtat, îl voi urma. Pe calea lui spre Lumină!

Radu ULMEANU

Redacția și administrația:

Str. Ioan Slavici nr. 27

Satu Mare

Cod Poștal 440042

Fax: 0361806597

Tel.: 0770061240

On-line: www.editurapleiade.eu

(Revista *Acolada* în format PDF)

E-mail: acolada@editurapleiade.eu

xxx

Revista *Acolada* se difuzează în București la librăria Muzeului Național al Literaturii Române (Bulevardul Dacia).

Abonamentele se pot face direct, prin mandat poștal, la adresa redacției. Numai pentru instituțiile bugetare, la Trezoreria Satu Mare, Cont RO34TREZ5465069XXX001050.

Cod fiscal: RO 638425.

Costul unui abonament pe 3 luni este 17 lei (sau 34 pe 6 luni etc.), acesta incluzând și taxele de expediere.

Cititorii din străinătate pot plăti abonamentul în sumă de 48 euro pe an în contul RO05PIRB3200708229002000 deschis la Piraeus Bank Satu Mare.

xxx

În virtutea respectării dreptului la opinie, redacția *Acoladei* publică o diversitate de opinii ale colaboratorilor, fără a-și asuma responsabilitatea pentru acestea.

Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază. Sunt privilegiate textele în format electronic.

ISSN 1843 – 5645

**Tipografia Brumar
Timișoara**

Cuprins:

Radu Ulmeanu: <i>ION ZUBAȘCU</i>	p. 2
Gheorghe Grigurcu: <i>Între vârste</i>	p. 3
Ștefan Lavu: <i>Comedia numelor</i>	p. 3
Barbu Cioculescu: <i>Un Jurnal al speranței</i>	p. 4
Nicolae Prelipceanu: <i>Exilul pe loc</i>	p. 4
Zilele Revistei <i>Acolada</i>	p. 5
Vasile Baghiu: <i>Poezii</i>	p. 5
C.D. Zeletin: <i>Gânduri despre aliterație</i>	p. 6
Nicolae Coande: <i>Petre Pandrea</i>	p. 6
Constantin Mateescu: <i>Desene în peniță</i>	p. 7
Constantin Trandafir: <i>Mișcarea prozei</i>	p. 8
Constantin Călin: <i>Zigzaguri</i>	p. 9
Interviul „Acoladei” de Lucia Negoită: Radu Ulmeanu	p. 10
Carmelia Leonte: <i>Poezii</i>	p. 11
Liana Cozea: „Secretul individualității” la Gh. Grigurcu	p. 12
Pavel Șușară: <i>Moartea artistului Habacuc</i>	p. 14
Magda Ursache: <i>Un prozator condamnat la realism</i>	p. 15
Alex. Ștefănescu: <i>Jurnal secret</i>	p. 16
Șerban Foartă: <i>Lucarnă</i>	p. 16
I. Vasiliu-Scraba: <i>Mircea Vulcănescu și platonismul</i>	p. 17
Tudorel Urian: <i>Misiune imposibilă</i>	p. 17
Angela Furtună: <i>In memoriam Pericle Martinescu</i>	p. 18
Florica Bud: <i>Dan-Silviu Boerescu</i>	p. 19
Viorel Rogoz: <i>Securitatea pe invers</i>	p. 20
Elena Brădișteanu: <i>Semnul lui Cain</i>	p. 20
Luca Pițu: <i>Fost-am eu cotel și ca poet!</i>	p. 22
Nicolae Florescu: <i>Reevaluări</i>	p. 23
A.D. Rachieru: <i>Eonul transmodern</i>	p. 24
Dana Mocanu: <i>Omul blecherian</i>	p. 25
Rabindranath Tagore. <i>Traduceri de Olimpia Iacob</i>	p. 27
Nicholas Catanoy: <i>Alambicul lui Ianus</i>	p. 27
Gh. Grigurcu: <i>Un partizanat păgubos</i>	p. 28
Ana Blandiana: <i>Un unghi ascuțit</i>	p. 28

Erată: Dintr-o regretabilă greșeală de tehnoredactare, în nr. 5 al *Acoladei*, sub pozele înfățișându-l pe pictorul Vladimir Zamfirescu a apărut numele Dumitrescu. Facem aici convenita rectificare.

Între vârste

„Avem a face aici cu un sincretism al vîrstelor, cu un conglomerat de trăiri în care predomină o simțire aurorală, o senzualitate în stare născîndă. Încă insuficient sexualizate, senzațiile plutesc într-o sălbăticie candidă...”

Lia Faur e recomandată astfel, într-un *Cuvînt înainte*, de către Șerban Foarță: „nu știe să mintă (poeticește, bineînțeles); nu vrea, nu poate, nu se cumetă să mintă... Doctorandă în Camil Petrescu și, prin contaminare, și autenticistă, ea își va fi făcut, pesemne, un *credo* din «sinceritatea liminară» a celui ce a scris *Patul lui Procust*. De unde, implicit, și o anume anticalofilie evidentă. Stilul ei e, «alb», fără, -ndeobște, nicio cochetărie feminină, - fie și dacă, -n ea, feminitatea pare să dea în clocot”. De precizat cîteva lucruri. „Autenticitatea” poetei e mai curînd obiectiv biografică decît instrumentată de-o „sinceritate liminară”, aceasta din urmă supusă cerințelor, ca și inevitabile în cazul poeziei, ale unei „poze” a ...

„autenticității” (în proză confesională, sub forma precizată de scriitorul interbelic amintit, de „proces-verbal”, e mai ușor de asimilat). „Anticalofilia” are un caracter relativ, nefiind dusă pînă la suprimarea unei cursivități grațioase, vag joculare precum acolada unei metafore generalizate. Cît privește „cochetăria feminină”, aici într-adevăr nu e nimic de comentat. Feminitatea dînd „în clocot”, avem a face cu o

„autenticitate” a psihiei, irepresibilă, amalgamîndu-se cu „poza”, ea însăși în cazul eternului feminin, o „autenticitate” *sui generis*, nu-i așa? Dar cochetăria Liei Faur e una specială. Deosebită

de cea cultivată, după cum cu justețe observă Șerban Foarță, de către „multele noastre poetese care erotizează, astăzi, de la isteroid la stercorar”, ea face un pas înapoi către „demnitate”, „discreție”, chiar, pe alocuri, „sfială”. E o comportare, s-ar putea zice, retro, liliacă, precum a Ofeliei shakespeareiene, floral evocată de Rimbaud („*flotte comme un grand lys*”). Frageda ființă a autoarei are o componentă adesea infantilă. Visătoarea d-sale nu depășește de regulă pubertatea, pierzîndu-se în povești, fantazînd într-un stil ușor ștregăresc: „la încheietura mîinii tale iedera seamănă cu o brătară verde. Jocul tău de-a prințul cu prințesa înierdată nu e din seria filmelor estice. E dintr-un film american permis sub 12 ani. Hai să fugim la furat de mere ca niște copii dintr-a șasea. Să fumăm frunze de nuc și să ne credem mari. Să intrăm într-o casă părăsită și să ne spunem povești cu fantome. Hai cu mine doar știu și alte povești”. Avem a face aici cu un sincretism al vîrstelor, cu un conglomerat de trăiri în care predomină o simțire aurorală, o senzualitate în stare născîndă. Încă insuficient sexualizate, senzațiile plutesc într-o sălbăticie candidă: „cînd te-am văzut am început să strîng repede pietre ca să opresc apa. am alergat desculț ca să prind fluturi. am băut ceai de iasomie. am mîncat roșii direct din grădină. am vorbit serios. m-am tăvălit prin iarba am respirat”. Sau: „e noapte și visez că ninge. focul arde în vatră iar eu copil desculț mînjit pe obraji cu magiun de prune roșii fiert într-o căldare de aramă îmi încălzesc picioarele și o privesc pe mama și ea copil cum își piaptăna pîrul negru și lung. bunicile mele vestite îmi fac vînt cu fustele largi de mătase și îmi curăță fața cu un petec de pînză înmuiată în apă. mama crește vîzînd cu ochii și se pregătește să facă dragoste întîia oară cu un băiat ce va veni într-o zi și o va cere de nevastă. bunicile îi vor pregăti zestrea și nu îi vor spune nimic despre contracepție. astfel de lucruri nu se discută. e tîrziu și toți se pregătesc de plecare”. Consemnările biografice nu se îndură a se desprinde de un angelism ce topește asprimile: „astăzi am terminat de citit o carte despre îngeri. chiar azi cînd a murit mama. plîng înfundat și frec dușmeaua în urma sicriului. încerc senzația aceea din urma morții. deschid dulapuri caut urme strîng amintiri. înjur îngerii pentru neglijență. descopăr inutilitatea unor vorbe și gesturi”. Sub același semn angelic, identitatea corporală a autoarei dispăre. Visîndu-și într-o noapte îngerul roz-alburii, a rămas imobilizată, fără grai, căci, în învăluirea lui, gura, nările, urechile îi devorează simțurile devenite inutile. La plecare îi dăruie un sărut pe cerul gurii care persistă și acum.

Trecînd prin acest strat purificator, erotismul în cauză se conturează treptat, nu o dată șovăitor între inițiala ingenuitate și impulsurile trupești cărora nu se îndură a le da cale liberă. Le inhibă, le temporizează, le deviază prin trucuri naive, prin proiecția în peisaj. Peisajul funcționează ca un factor protegitor al copilei intrigate de evoluția sa psiho-somatică, neștiind (încă) ce să facă la hotarul anotimpurilor existențiale: „visam la clipe decupate din cotidian. așa cum decupezi fotografiile alb-negru și le lipești într-un loc unde nimeni nu s-ar aștepta să le vadă. gestul tău de animal nestăpînit cu zăbala în gură mi-a provocat dorință și am început să număr pașii pînă la tine. unu doi trei doi unu. am învățat singură drumul înainte și înapoi ca o furnică grăbită. azi se lasă întunericul și noaptea de vară e friguroasă. vîntul adună frunzele la marginea trotuarului și le împrăștie ca într-un alt anotimp. cuvintele tale nespuse nasc răni gata cicatrizate”. Nubila ia conștiință de sine cu greutate, mixîndu-și noile senzații întrezărite cu imaginarul. Dorind a se risipi în chip de praf pentru a ajunge în respirația tuturor, speră să se nască odată cu toți cei ce se vor naște de-acum înainte și astfel să înlînească un băiat străveziu cu care să facă dragoste în iarba, să danseze goală în ploaie, împlinind la atingerea fiecărei

picături un orgasm. E mai curînd o viziune fabuloasă a ceea ce va să vină, o feerică așteptare decît consemnarea unor experiențe consumate. Patetismele sunt rare în acest discurs înfrigorat și nu foarte expresive. „Autenticitatea” poetei rezidă în rezervă, în postura pudică. Dispoziția d-sale cu adevărat prielnică poeziei e cea a unei fine abstrageri, a unei abateri din drumul ferm al instinctualității stîrnite. Iată o glumă melancolică, în maniera unei stampe japoneze: „în ziua aceea dragostea a venit ca ploaia. Oamenii își purtau umbrelele ca pe niște parașute deschise. Viu colorate. Vîntul mi-a întors umbrela pe dos”. Se ivesc la tot pasul lunecări în ludic. Încercînd impresia că un poem i se scrie mereu pe cămașa de noapte, autoarea se străduiește a-l reconstitui din dezordinea literelor. Dacă într-o dimineață apare un „d”, n-ar putea urma decît cuvintele cu aceeași inițială: „am început să ghicesc: dans. distanță. dincolo. dimineți. duce. dor. doare. dorință. deget. dilemă”. Rezultă un modernism zglobiu, al femeii care vorbește „pe fugă” cu iubitul său despre „secretele națiunii” și are „oră la coafor”, dar care, „ca să treacă timpul”, mîzgălește „bucăți de cuvinte” și „aripi” pe „ziarul de seară”. Așadar practicile mondene sunt corectate de altele evazioniste.

Evitînd o confruntare cu existența solară a instinctului, cu semenii temerari „care nu se tem de foc și bici (...). care își decupează bucăți de piele pentru a cîrpi pielea vinată de la o palmă un pumn sau un viol”, Lia Faur dă glas unei imaturități funciare față de care ia poziție în două moduri. Pe de-o parte întorcîndu-se spre vîrsta incipientă a jocului contras în ritualuri tandre, în grațioase înscenări care ne duc gîndul la Emil Brumar și la Șerban Foarță. Ceremonii ale gingășiei ce rămîn tangente la

„taine”: „te las să pleci singur și în dimineața aceasta. să descifrezi singur cifrul genții de voiaj. să numeri singur cămășile albe cu mîneacă lungă. să-ți innozi singur șireturile. între noi să rămînă măcar niște taine”. Ca și: „azi ai uitat să mă scoți din cutia cu naftalină mirosind a lavandă. credeai că-mi voi aminti cîmpurile de anul trecut din provence în care și greierii se coloraseră în violet. sau poate lumina amăruie în care se scaldau ochii mei căutînd cerul”. Pe de altă parte, abordînd un registru autoanalitic, vag „camilpetrescian” prin speculație consacrată sieși: „am încercat să mă identific pe o axă între limita inocenței și cea a perversității. mă atrage partea neacceptată ca fiind ideală. urăsc ipocrizia tuturor celor care-și pretind candoarea privirilor așteptînd ca o privire să-i scape de «dulcea ușurătate a ființei». îmi fac bilanțul unor regrete tardive dar ființa mea se situează la capătul liniei spre stînga”. Inocența fie și atinsă de cochetărie, autoscopia fie și atinsă de proză, reprezintă deopotrivă eschive ale vîrstei mature la care eul auctorial ezită a se adapta.

Gheorghe GRIGURCU

Lia Faur: *Piele de împrumut*. Cuvînt înainte de Șerban Foarță, Ed. Vinea, 2009, 96 pag.

Comedia numelor (16)

- Stan și Bran, Voncu și Vancu. x
- Se zice că poetul Vasile Mic i-a dat un volum al său unui critic cu dedicația: „Eu sunt Mic, tu fă-mă mare”. x
- Nădăjduiesc ca scriitorul Octavian Sărbătoare să nu fie acuzat de festivism. x
- Petre Abeaboieru e un nume ciuntit. S-ar cuveni să fie Abeaboieru sau Abeaboierește, nu-i așa? x
- Ion Iuga semna la un moment dat Ion Piatră, apoi Ion P. A renunțat la prescurtare din decență. x
- Se pare că eseistul Valentin Stîngă are nostalgii de dreapta. x
- Paranghelie sau paravanghelie, a la PSD? x
- Ury Benador a avut un fiu, dirijor, căruia i se spunea Urinel. x
- Lui Gabriel Țărmure, animator cultural cu rezultate rodnice pe meleagurile bistrițene, i s-ar potrivi numele de Gabriel sans rivages. x
- Pat și Patașon, Ciachir și Bichir. x

Ștefan LAVU

Un Jurnal al speranței

În ce măsură activitatea ideatică a unui gânditor, exprimată printr-o varietate de mijloace, pornind de la note zilnice la luări publice de poziție poate fi cuprinsă în aria *Jurnalului* – iată întrebarea ce stă în fața cititorului celor două volume, ample, intitulate „*Întrezăriri*, itinerarii istorice și metaistorice”

(Edit. Institutul Cultural Român, Buc., 2010), datorate dlui Nicolae Stănișoară, cunoscut publicului nostru prin seria sa de romane și volume memorialistice.

În chiar paginile de Preambul, ținând locul prefeței și semnate Ioan Pinte, autorul își expune punctul de vedere, în termeni fără echivoc: „Cred că există mai multe tipuri de Jurnal și ar merita o discuție mai aprofundată”. Sopotind *Jurnalul* pe care ni-l propune drept lucrarea sa principală, consideră în punctul de pornire că având în structura-i proprie mai multe tendințe de adus cumva, cu vorbe sale, la un liman de oarecare rodnicie, are de armonizat o latură filozofico-speculativă cu cea a unei anume religiozități – temă de prim ordin a unui *Jurnal*. Pe alt plan, al structurii eului, omul de acțiune se înfruntă cu persoane de, ceea ce numește, o naivitate de gradul I – dar de factură superioară. Dacă adăugăm la toate acestea plăcerea pentru literatură – volumele de memorii ale celui care a dejucat timp de 12 ani tentativele Securității de a-l captura, vreme în care caracterul nu i s-a alterat, ba dimpotrivă, – și ținem seama de o scormonitoare dorință de aflare a sensului, vom admite formula autorului de a prezenta drept *Jurnal* recolta a mai bine de două decenii de activitate în domeniul mediei. Cu atât mai mult cu cât dl. Stănișoară a fost nu numai unul dintre asiduii redactori ai postului de radio Europa Liberă, ci chiar, o vreme, reputatul ei director. Și anume, în momentele de mare tensiune istorică preludând căderea mondială a comunismului.

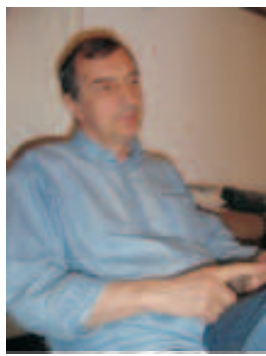
Într-o asemenea largă aspectare se cuprind în *Jurnal* interviuri – cu Vintilă Horia, Alexandru Paleologu, Pavel Chihaia –, conferințe – La Institutul român de la Freiburg –, ferpape ale unor colegi dispăruți, pagini de teorie politică – vezi „Reflexii asupra triumfului om politic – politolog – comentator politic” – aprecieri asupra fundamentalei relații dintre cultură și politică, itinerarii geografice, meditații religioase, analize filozofice, cu trimeri la lecturi, pagini comemorative și, desigur, acte din propria viață. Precum, în primul volum, „O scurtă întâmplare din închisoare și o reîntâlnire după 40 de ani”. Între realitate și ficțiune, memorialistul își enunță punctul de vedere: „...mi-aș îngădui gândul că funcția narativă ținând de nevoia originară de a spune și de a mărturisi într-un anumit ritm sau stil despre ce va fi fost sau ar putea fi și s-a ținut sau și s-a întâmplat – apare ca pornind dintr-o împletire de rădăcini care numai împreună au făcut să dăinuie coroana veșnic verde cu numele de poveste.”

Fugar timp de 12 ani în propria-i patrie, exilant apoi, analizează conceptul, în armonie cu voci care-i consună. Ideea este că politicul nu este adevărata dimensiune a exilului, acesta-i apare „mai degrabă a fi o profundă experiență interioară, o experiență spirituală, o căutare fără încetare a adevăratelor dimensiuni ale ființei noastre, o încercare de purificare sufletească”. Odată ce viața pretinde o mare responsabilitate, *Jurnalul* adăpostește în principal dezbaterile unui eu religios în sfera unui trecut învins și a unui prezent de lumini și umbre, mai ales a unui viitor dator a-și redobândi virtuțile credinței. La bază cu opinia că universul științelor exacte nici nu exclude, nici nu se află în contradicție cu viața religioasă, dacă nu cumva o pune pe baze mai solide.

Cum poți fi creștin și crede în Dumnezeu față cu răul și suferința ridică problema centrală pe care o discută cu interlocutorii săi în paginile cărții-jurnal, stivind cărți, studii din zestrea mundană la îndemâna unui lector avizat, pe cât de pasionat de destinele lumii contemporane, pregătit să abordeze teme, tot atâtea procese ale reflecției, privindu-ne în egală măsură. În textul din 20 decembrie 2002, de pildă, dl. Stănișoară ia în cercetare, sub titlul „Marile religii micșorate în oglinda reduccionismului

PARANTEZE

Exilul pe loc

Am fost la un colocviu despre exil. Despre exilul scriitorilor, mai precis. Mi-am amintit admirabilul titlu al unei cărți de poeme a unui poet și mai ales critic uitat, Al. Protopopescu, *Exilul imaginar*. Nimeni nu-și mai aduce aminte de cartea asta și puțini mai știu cine a fost autorul ei. A fost exilat, așa rămas aici, în patrie, cum era, de viață, de alcool, de cine mai știe ce.

În fapt, exilul a început pe acest pământ, sau mai bine Pământ, odată cu izgonirea din paradis. Au plecat atunci în exil, definitiv, stră-stră-stră-stră-moșii noștri Adam și Eva, pentru că au vrut să știe mai mult decât li se permisesse. S-a dovedit, în timp, că știutul prea mult nu face bine, dar curiozitatea noastră a crescut proporțional cu răul pe care, știind și mai mult și mai mult, ni-l făceam. Sigur, pentru partizanii progresului cu orice preț, ca-

politic”, lucrarea din 1996 a lui Samuel Huntington despre conflictul civilizațiilor sau al culturilor, operă „nu întotdeauna înțeleasă în nuanțările ei, câteodată, totuși, decisive”, dar nu și ferită de limite. Într-o publicație elvețiană, David Singer cercetează reproșul de iraționalitate adus islamului, prilej pentru autor de a ridica întrebarea dacă nu cumva David Singer greșește când afirmă că religia ar fi „locul prin excelență unde ne putem adăposti toate nebuniile noastre, ca, după aceea, să funcționăm mai bine în viața de toate zilele”. Replica unui spirit altfel de largă comprehensiune sună ferm: „Rolul acordat cu deplină nonșalanță religiei, de a fi debaraua sacralităților patologice private sau colective (debarasându-ne astfel de ele, devenim apți de un bun randament în activitatea cotidiană), ne arată cât de puțin am putea conta pe comprehensiunea lui David Singer față de esența oricărei religii, nu numai a islamului.”

Este verdictul cuiva care a studiat filozofia religiei, istoria filozofiei și a filozofiei politice. Bunăoară când pastorul Fliege, intervievându-l pe Dalai Lama, constată la acesta un anume optimism cu privire la viitorul lumii actuale, comentatorul se întreabă dacă „nu cumva profunda lui formație budistă, cu implicita absență a afirmării realității substanțiale și durabile a persoanei umane ca atare, îi diminuează percepția unuia din pericolele cele mai apăsătoare care deja amenință civilizația noastră și anume tocmai degradarea semnificației și rolului persoanei în favoarea marilor organizații anonime, supraestimarea unor tehnici depersonalizante, tendința de dominație cvasiechivocă a economicului. Suflul mistic lărgeste fanta întrezăririlor, către certitudini. La sărbătorirea împlinirii vârstei de 90 de ani a savantului, urmaș de împărați, Otto de Habsburg, cronicarul înregistra convingerea acestuia că în contra afirmațiilor despre o slăbire a religiei pledează faptul că oamenii de știință ai timpului nostru sunt în mare număr religioși. Cu puțin înainte de trecerea în neființă a lui Einstein, acesta îi scria savantului austriac: „Cercetările mele din ultimul timp m-au dus la convingerea că, în spatele acestei lumi în care trăim și lucrăm noi, se află un Dirijor care organizează totul. Este o convingere care mă face fericit.” Identic, părintele rachetelor cu care cosmonauții americani au ajuns pe lună, Wernher von Braun afirma că, pentru el, nemurirea sufletului și realitatea hristologică sunt tot atât de certe ca și subtila dinamică a universului microfizic!

Strigătul de slavă al lui Dostoievski, străbătând prăpastia îndoielii, nu a rămas nici el străin eruditului comentator, *Jurnalul* i s-a deschis, asemeni multor alte prilejuri de aderare la adânci destăinuirii. Parcurgând în liniștea literei cele două tomuri antologante, cititorul de cursă lungă va admira, la început, perfecta stăpânire a proprietății termenilor la un scriitor ce și-a meditat fiecare cuvânt nu din groaza de a tulbura apele, ci dintr-un îndelungat și fructuos exercițiu. Cum se împacă spiritul monahal al Jurnalistului cu demonul literaturii – rămâne să dezbaterem.

Barbu CIOCULESCU

Caragiale sau chiar mai mult decât atâtea, această afirmație e o erezie periculoasă.

Dar, dincolo de exilul fundamental al rasei umane, mai există și exilul oarecum interior, adică în cadrul marelui exil ființează exilurile mai mici, cele politice, cele economice, cele psihice. Uneori, exilul intervine fără să-ți dai seama, rămâi pe loc, sau așa și se pare, și te trezești exilat într-o altă lume. Sau într-un alt popor. Acum mai bine de 150 de ani, Tocqueville observa că, în America, fiecare generație e un alt popor. La noi nu era așa nici acum 30 de ani. Poate din cauză că socialismul nivela totul, nepermițând nici generațiilor nou apărute o prea distinctă configurare, atâtea încât să dea senzația celor dinainte că se trezesc deodată în fața altui popor. Dar acum, de când cu libertatea și democrația, de când cu eliberarea de cenzură și cenzuri, lucrurile au luat și aici o turnură oarecum asemănătoare celei din America acelor ani îndepărtați când a vizitat-o gânditorul francez.

Sigur, toată lumea și-a dorit, cel puțin în primele zile ale schimbării de regim politic, schimbarea. Că pe urmă și-au luat seama și au început să regrete, asta e altceva. Cu timpul, fără să regretăm cele întâmplate, ne-am dat seama că, într-un fel, viața noastră a fost schimbată, ba chiar că ne-am trezit în altă țară. Poate și pentru că noile generații erau alte popoare decât cel cu care ne obișnuisem. Nu spun că mai bune, nu spun că mai rele. Dar altele, cu alte obiceiuri, alte mode, alt comportament, altă concepție de viață. Sigur, marsupiul care se numește în mod obișnuit popor sau, mai nou și mai politic, națiune, se va usca în curând, odată cu globalizarea și totul se va revărsa astfel încât nici oamenii nu vor mai resimți acut ruperea de mediul în care au deschis ochii. Încă de la *Șocol viitorului* al lui Alvin Toffler am avut semne că așa ceva ar putea să se întâmple. Dar mentalitatea noastră tot acolo a rămas, tot legați de glie suntem, ca niște iobagi psihici pe care degeaba îi eliberezi prin lege, pentru ei viața liberă devine ceea ce la început poate că li se va fi părut pușcăria. Nu spun că era mai bine cu popoare sau e mai bine cu globul în cap. Oricum, sensul evoluției este unul spre pulverizarea micilor societăți: s-a început cu micile familii și triburi (am fost șocat, anii trecuți, să citesc undeva că un trib număra cel mult o sută de oameni), apoi s-a trecut la sate, polisuri, adică cetăți, cetăți-state și state, imperii, republici, federații, confederații... Sigur că până la abolirea totală a granițelor mai e mult, poate că asta nici nu se va întâmpla niciodată, poate că o să sărim în aer mai devreme, astfel încât să nu mai trăim, nu noi, ci îndepărtații noștri urmași, și acest șoc. Destul saltul definitiv în aer, nu?

Sigur, exilul propriu zis, plecarea dintr-o țară într-una de sens contrar, nu se poate compara cu cel pe care-l trăiesc, de pildă eu, aici, în România-mi natală, unde când mă gândesc la ce era acum câteva zeci de ani simt că m-am rătăcit, că e altă țară, că sunt exilat. Îmi amintesc strania senzație pe care mi-o dădeau, la primele mele drumuri în Occident, mărfurile din vitrine și mai ales prețurile lor, total neconforme cu sumele mai degrabă infime pe care le puteam eu scoate din buzunar. Îmi amintesc și senzația din momentul când vitrinele s-au mutat în România și mai ales am mereu în minte senzația pe care mi-o dau știrile despre averile strănse de parlamentari, miniștri, oameni de afaceri necurate, concetățenii noștri, din salarii de bugetari sau din afaceri privilegiate de relația cu puterea politică. Sau senzația de ușoară amețeală pe care mi-o dă citirea unor anunțuri imobiliare, chiar acum, în vreme de criză, cu prețurile acelea inexplicabile. Parcă aș fi din nou acum 35 de ani în afara gării din Viena, la vederea luminilor de pe Mariahilfe Strasse, o stradă prost luminată dacă ai văzut Champs Elysées-le sau Broadway-ul. Și uite-așa ne-am exilat noi de capul nostru, fără să ne părăsim, mulți dintre noi, locuințele modeste de altădată, fără să ne schimbăm actele, exilați pe loc.

Exilul pe loc nu face parte dintre categoriile de exil care se citează de obicei la colocviu precum cel de la Mangalia. Și totuși, el există, este, poate, cel mai frecvent, aici, în Europa, dar ce vorbesc eu, chiar și-n țările arabe care și-au alungat de curând dictatorii. Sigur că exilul pe loc te îndeamnă la unul mai clar, mai dinamic, adică să pleci, să-ți iei câmpii, să te duci să-ți cauți norocul aiurea, dar chiar și pentru cei rămași, tot exil se cheamă că e.

Nicolae PRELIPCEANU

(Continuare în pag. 26)

Zilele Revistei „ACOLADA”

Aflate la cea de a doua ediție, **Zilele Revistei „Acolada”** au sărbătorit, în perioada 2 – 3 iunie 2011, cel de al cincilea an de apariție a revistei de literatură și artă care apare la Satu Mare, sub egida Uniunii Scriitorilor din România.

Împrejurările făcând ca momentul să fie unul mai mult decât aglomerat – în pragul sfârșitului de an școlar și universitar, cu examene, doctorate etc. – participarea a fost, în consecință, una nu deosebit de numeroasă. Au ținut să fie prezenți scriitorii Florica Bud – Baia Mare (membru al Consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor din România), criticul literar Liana Cozea – Oradea, poeta Simona-Grazia Dima – București (secretara **Pen Club din România**), poeta Angela Furtună – Suceava, poetul și criticul literar Gheorghe Grigurcu (directorul „**Acoladei**”) și Gabriela Grigurcu – Târgu-Jiu, traducătoarea Olimpia Iacob (Satu Mare), prozatorul Radu Mareș și Ileana Mareș – Cluj, poetul Ioan Moldovan – Oradea (directorul revistei „**Familia**”), Ion Poenaru (Târgu-Jiu), poetul Aurel Pop – Satu Mare (redactor șef al revistei „**Citadela**”), poetul Felician Pop – Satu Mare (Directorul **Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale**), etnologul Viorel Rogoz (Satu Mare), poetul Traian Ștef – Oradea (redactor al revistei „**Familia**”), poetul și criticul de artă Pavel Șușară împreună cu Rodica Șușară – București, criticul literar Constantin Trandafir – Câmpina, poetul Radu Ulmeanu – Satu Mare (director general **Editura PLEIADE** și „**Acolada**”), poetul Ion Vădan – Cluj (director **Editura DACIA XXI**). Dintre scriitorii sătmăreni au mai participat prozatorul Ioan Anișăș (redactor al ziarului „**Informația Zilei**”), poezii Ioan Andreica, Gheorghe Cormoș, Gheorghe Crețu, Vasile Mic, Dumitru Păcuraru (director al revistei „**Poesis Internațional**” și al ziarului „**Informația Zilei**”), Lucian Tămaș, împreună cu fiica sa, plasticiana Luciana Tămaș, istoricul literar Grațian Jucan, Livia Mărcan, epigramistul Ovidiu Mica, alți oameni de cultură și iubitori de literatură.

La festivitatea de premiere a participat vicepreședintele **Consiliului Județean Satu Mare**, președintele **Comisiei de Cultură** din cadrul instituției, Adrian Ștef, finanțator al manifestării.

Programul Zilelor Revistei „Acolada” a cuprins numeroase lansări de carte, după cum urmează: în ziua de 2 iunie, la Sala „Nae Antonescu” de la Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, au fost prezentate volume noi semnate de Gheorghe Grigurcu – „*Extemporale*”, Editura DACIA XXI, 2011 (versuri), Constantin Trandafir – „*Cititul prozei. De la 1960 până azi*”, Editura DACIA XXI, 2011 (critică literară), Radu Ulmeanu – „*Politica, o comedie cu final cunoscut*”, Editura DACIA XXI, 2011 (articole politice și polemice) și Ion Vădan – „*Noapte cu Fernando Pessoa*”, Editura DACIA XXI, 2011 (versuri), iar, în după amiaza zilei de 3 iunie, în holul Filarmonicii „Dinu Lipatti”, volume aparținând scriitorilor Simona-Grazia Dima – „*Interiorul lucrurilor*”, Editura VINEA, 2011 (versuri), Radu Mareș – „*Când ne vom întoarce*”, Editura LIMES, 2010 (roman) și Pavel Șușară – „*Universul din cușcă*”, Editura BRUMAR, 2011 (versuri).

În ziua de joi, 2 iunie, a mai avut loc un tur al Oașului cu vizitarea Muzeului în Aer Liber al Țării Oașului (amfitrion Remus Vârnav, directorul muzeului) și a Mănăstirii Bixad.

Vineri, 3 iunie, de la orele 11, invitații au participat la o dezbatere pe tema „Moralitatea în literatură”, în cadrul căreia au fost prezentate derapajele unor scriitori, în special Nina Cassian (în viziunea Liane Cozea și a lui Pavel Șușară) și Marin Preda (Gheorghe Grigurcu). La orele 15, la festivitatea de închidere a Zilelor „Acolada” de la Filarmonica „Dinu Lipatti”, a avut loc, pe lângă lansările de carte menționate, un recital de poezie susținut de poezii participanți și s-au acordat premiile Revistei „Acolada”, constând în diplome de excelență, însoțite de câte un „suport” financiar, colaboratorilor fideli ai revistei, după cum urmează: **Constantin Călin, Radu Mareș, Pavel Șușară, Constantin Trandafir, C.D. Zeletin**, cu mențiunea că a fost premiată nu atât fidelitatea, cât mai ales valoarea operei celor în cauză.

ACOLADA

Poezie

La locul nostru

Exemplarele plâpânde nici nu prea mai au ce căuta pe aici,
unde statisticile țin loc de cuvinte și imagini, de omenie,
unde scorul iese mereu în dezavantaj,
iar beneficiile abia dacă se văd,
căci nicăieri nu mai e bine să ieși în față.
Mai curând aș zice că ținându-ne în urmă,
retrași, cumiți, la locul nostru,
viața poate căpăta un sens,
poate primi un adaos de înțeles, care ajută, ne pune pe cale,
ne împacă atât de bine cu momentele de ezitare, de tremur, de teamă,
care sunt – o știm prea bine – un preludiu abia mascat al bătrâneții.

Viața refăcută

Nimic din nimic în zilele dificile,
prins într-o privire îngăduitoare,
în plasa mai largă a omeniei,
unde poți scăpa
dacă ești un pic atent
și treci neobservat. Politica de reducere
a numărului de cuvinte
este foarte eficientă în aceste timpuri,
iar oamenii sunt dispuși la concesii.
Totul din tot
și poți să-ți refaci viața
ca și cum ar fi nouă,
cu speranță, încredere și tot restul,
cu o poveste
numai bună de făcut filme din ea.

Până la urmă am înțeles

Nu contează câți ani au trebuit
ca să ajungem în această margine. Am încercat
să nu fim prea departe
de cum spuneau ei că ar trebui să fie.
De fapt, am fost avertizați că numai pe calea poeziei
am putea dezlega misterul, dar n-a fost adevărat.
Ne-am acomodat cu acel sentiment anume
care ar putea fi numit poezie trăită,
dar n-am făcut nimic special pentru asta.
Acum vedem, merită să vorbim,
să râdem, să trăim,
până când va veni ceva ce seamănă cu poezia,
un surogat, ceva din înlocuitori,
sintetic, mai ieftin, pentru toată lumea.
Dacă am înțeles ar trebui
să fie suficient. Despre poezie știu cel puțin
că nu are nevoie să fie apărută,
că ar fi asemănătoare
întrebării despre a fi și a nu fi,
că ar fi independentă la fel de mult
cât ne dorim noi să fim, cândva, în viitor.

Pe cale să devenim fericiți

Briza ușoară a acestei dimineți
ia o parte din tot,

lăsând gesturile expuse lumii, acestor
oameni

care pot zâmbi chiar de la primele ore.
Zâmbetul nu este nici pe departe suficient,
dar am învățat din experiență
că este necesar pentru a merge înainte –
și iată-ne, aici suntem,
pe cale să devenim fericiți.

Când nimeni nu ține cu noi

Tu nu știi de câte ori
am atins această margine. Era felul meu de a vorbi
despre imposibilitatea de a fi în același timp
ieșit din comun și persoană normală
într-o lume care își descoperă rareori motorul-poezie
care o face să înainteze. Asupra subiectelor delicate
prefer să păstrez tăcere,
prefer să improvizez ceva
în maniera de a privi lucrurile
cu un ochi necorupt.
Tu nu știi cât de dificil a fost
să găsesc acea simplitate
pe care toată lumea o caută
în pofida impactului ei dureros.
Plâns și râs împreună. Din seri și zile întoarse
mă ridic și mă uit înapoi,
unde trecutul urma să devină ceea ce trăim azi,
urma să fie tot mai de partea noastră,
când nimeni nu ține cu noi,
când scrisul e calp și primăvara ca anotimp
devine o sticlă cu parfum de probă
din care femeile puflăie grațios un puf la încheietura
măinii.

Mîni și sporuri de ciupercă
peste ninsori de vară care ne lasă uimiți,
viroze și epidemii de secetă și ploie,
de frig și australe călduri,
de plâns și râs împreună până la identificare,
când nimeni nu cunoaște pasul riscant,
iar așteptarea e milă, fandoseală,
politică neroadă ce-adeuce crize
și păreri care mai de care mai aiurite,
porniri violente, mărturii intempestive,
scrisori și e-mail-uri pe pământ, pe apă și în aer,
părți din întreg scoase la licitație,
lipsa de curaj elementar când chiar nu e nimic de
pierdut,

preocuparea intelectuală
pentru biete poezii și rostul lor în lume,
pentru plimbări de scos colesterol din sânge
și celulită din mușchi,
pentru idei care nu duc nicăieri niciodată.

Limite

Totul devine sigur și foarte sigur,
până când nimeni
nu mai îndrăznește să pună la îndoială nimic.
Eu trăiesc în limite normale
și dacă asta înseamnă ceva în acest moment,
atunci va avea mereu un înțeles.
E înțelesul de formă,
e o scurtă și pe furiș clipire din ochi,
e un vis în care tot ce n-am realizat
devine atât de limpede că nu mai poți crede în viața
reală,
e totul, mâncat de molime și aruncat la tomberoane,
ros pe dinăuntru de tuberculoze și patimi,
de invidii și gelozii omenești.

Din spațiu

Undeva unde viața se dă pe față
iar moartea nu are căutare, unde scrisul
e doar o privire mai insistentă prin hubloul navei,
iar micile întâmplări uitate devin evenimente istorice,
pe Pământ, pe un mal înverzit de râu,
unde copiii se joacă fără griji,
câinii le intră în voie cu hărnicie,
iar părinții simt că poate fi plăcut uneori să trăiești.

Vasile BAGHIU

Gânduri despre aliterație

Aliterția este repetarea unui sunet sau a unui grup de sunete într-o suită de cuvinte. Oricât de spontan ar fi un poet, aliterția din poezia sa rămâne voluntară, chiar dacă se realizează automat, ea fiind întruhiparea unei scontări și operă de fidelitate față de stilul propriu. Codrul i se revela lui Eminescu și prin atributul de ecou, așa că, atunci când a scris

Dorința, el a evocat latura de ecou a

entității semantice mai largi de codru, scriind: *Vino-n codru la izvorul/ Care tremură pe prund... Așadar ooooo... De aceea unii esteticieni numesc aliterția și armonie imitativă. Extins, grupul de sunete al aliterției evoluează spre performanța rimei; invers, opusul aliterției, asonanța, se realizează fugind de performanța rimei, acceptând aproximația: *Amărât e omul, Doamne,/ Când se culcă și nu doarme... sau De-ar ști omul ce-ar ajunge./ Tot ar suspina și-ar plânge. Plăcerea asonanței îl apropie pe Eminescu de poezia populară... Dar nu aliterția voluntară mă interesează pe mine, ci aliterția involuntară, dispoziția inconștientului care, în cursul exprimării, realizează pasul înainte pe seama pasului deja făcut. Așa după cum există un dicteu involuntar al ritmului, tot așa există unul al aliterției. Tudor Vianu îmi povestea că s-a trezit cândva dintr-o lectură, la un ciocănit în poartă, strigând: – Ia vezi tu, Marie, cine bate-acolo! Deci, în troheu... Pe același Tudor Vianu îl descopăr, în poemul *Arcadia*, publicat mai anii trecuți, aliterând grupul de simboluri (litere) *tur: Vedeai pe-alocuri turle, unde-o turmă/ Păscuse, turmă împodobit de piatră... ori spir: aspirația spiritului sau, la Edgar Papu, aliterția detect/ delect: scriitorul detectează cele mai delectabile ademeniri ori, într-o scrisoare unde George Enescu iscălește *vostru Pynx* comentatorul notează în subsolul paginii: *diminutiv fixat de Carmen Sylva. Un coleg, biofizician și scriitor, realiza fără voie într-un text științific aliterția ce/ci: Recepția vizuală a incitat, și continuă să incite, interesul cercetătorilor, atât din necesitatea elucidării (...) cât și a caracteristicilor excepționale...*, iar într-un text literar, aliterția *ele/ ale: În formele vesele ale lemnului, la fel ca-n doine, se revelează sufletul și aleanul... În memoriile sale postume (Calendarul meu..., 1996), Radu Gyr evocă bucuria copilărească, dar superioară, a lui Mihail Dragomirescu, la un atac de presă al lui Tudor Argezi: *M-a făcut bou! Bonomia exuberantului combatant... etc.*****

Aliterția involuntară e importantă pentru mine deoarece trădează caracterul muzical al gândirii. Sunetul muzical este, din punct de vedere al fizicii, un spectru discontinuu, de linie, în timp ce zgomotul e unul continuu, distanța dintre componentele spectrale e infinit mică. Revenirea grupului aliterant corespunde, în cursivitatea amestecului de sunete (un vers ori o propoziție oarecare), liniilor spectrale, ca niște dăre paralele pe un fond continuu. În această ordine a ideii, în rimă și în refren trebuie văzut un apogeu al aliterției, deci un triumf al muzicii. Pe de altă parte, exprimându-ne în limbajul, poate mai arid, al informaticii, aliterția aduce o cantitate mai mare de informație, prin abaterea de la textul obișnuit, care presupune o anumită probabilitate de apariție a unui simbol, specifică limbii respective. În același timp, aliterția scade entropia informațională (H), crescând frecvența de apariție a unui grup de sunete. În alfabet (abcdefghijklmnopqrstuvwxyz) entropia informațională atinge valoarea maximă, deoarece toate simbolurile sunt egal probabile, chiar dacă le aranjăm în altă ordine. Repetarea unui grup de litere, specifică aliterției, pregătește ascultătorul pentru ceva ce-a știut ori poate bănuși. Deci, probabilitatea de apariție a aliterției a crescut prin introducerea unei supraordonări în text. Începând de la această supraordonare, surpriza pe care o poartă aliterția începe să scadă. De aceea muzica este o regăsire, iar aliterția ajută acestei întâlniri... Dispoziția pentru aliterție a gândirii organizează libertatea lexicală, reduce amestecul literal și dă rost fanteziei, chiar dacă prin aceasta o reduce. Ea exprimă, în aria de posibilități ale unei limbi, limitativul, față de care infinitul posibilităților ar fi disoluția limbii și non-expresia.

C.D. ZELETIN

Petre Pandrea – doctrina naturalității energetice mic-valahe (I)

„Am candidat la eroism și am eșuat“.

P. Pandrea

La 43 de ani de la moarte și la peste un deceniu de la redescoperirea sa ca mare scriitor moralist, în jurnale, studii și însemnări de mii de pagini, te întrebi ce ar fi putut deveni Petre Pandrea, în condițiile unei Români normale, el care nu a fost, așa cum se confesa târziu, decât avocat și publicist implicat profund în viața politică și culturală din interbelic?

Pregătirea sa juridică, sociologică și filozofică forțată în „scumpa mea Staatsbibliothek” (a făcut studii de doctorat la Berlin, Heidelberg și München, dar și la Paris, Roma, Viena, Praga, Budapesta) i-ar fi permis să devină, poate, un novator al sociologiei românești (care-și avea în Traian Herseni și Dimitrie Gusti corifeii săi notorii). Din filozofie („filozofia stoică a lui Vasile Pârvan a fost o lecție a tineretii noastre zvăpăiate”) a preferat strictețea protestantă a moralei care observă și notează totul, *cercetășia* unui anumit tip de înțelepciune, pentru ca apoi să se țină de litera ei cu o mândrie inculcată de apartenența la un spațiu oltenesc legendar, chiar dacă în notațiile de bătrânețe se închipuia „un pictor născut în Renaștere și eșuat în Valahia puturoasă și invadată.” Aceeași Valahie pe care a descris-o, în ciuda ordurii acumulate aici în timp, și ca pe un spațiu mirabil al alcătuirii sale, cu nelipsita imagine a zăvoaielor de pe Olteț, cu Oltenia portretizată fabulos, în care la loc de frunte se situa *Neica Brâncuși*, pe care l-a vizitat la Paris și pentru care Pandrea era *Nepoate!* Remarcabila trilogie despre C. Brâncuși (*Amintiri și exegeze, Pravila de la Craiova, Amicii și inamicii*) editată în acești ani de Silvia Colfescu la Editura Vreamea, nu reprezintă altceva decât fructul unor meditații neîncetate asupra „doctrinei naturalității energetice mic-valahe”, asupra *artei ca justiție absolută* al cărei produs genial este sculptorul român.

A preferat să fie avocat, pentru a-și putea sigura demnitatea financiară, dar și pentru a-i putea ajuta pe alții, așa cum de multe ori o mărturisește în *Memoriile mandarinului valah*, operă dintr-o *Comedie umană* care se scrie de sute de ani, aici, la Porțile Orientului, unde demnitatea este abolită sistematic de ființe cultivate în rigorile Bizanțului, precum Ralea (în opinia sa crâncenă), sau de turiferari ai comunismului.

De la Pandrea, remarcabil portretist din peniță muiată în pelin, ca și din bardă călătită în focul inimii sale luptătoare, avem acest admirabil portret, prin perifrază, al lui Vasile Pârvan, cel care l-a invitat la Berlin, unde era în trecere la un restaurant pentru a lua prânzul, împreună cu câțiva amici. În treacă spus, e de tot hazul, pentru noi azi, încăpăținarea lui Pandrea, ca și revolta sa că este târât de Pârvan la un local popular, el, care nu avea voie, ca „diplomat și ofițer” să frecventeze localuri de mână a doua! O spune în *Soarele melancoliei*, volum apărut în 2005 la Ed. Vreamea, cu, pentru noi cei de acum, un haz care ne permite totuși să pricepem că aristocrația se poate dobândi și nu este doar un moft de parvenit, dacă e susținută de un caracter veritabil și de valori bine deprinse în cele mai bune școli ale Occidentului: *La mine începuse mămăliga să prindă coajă. Aveam leafă mare. De la Comnen și frumoasa sa soție prinsesem gustul dejunurilor și al cinelor în cadru fastuos, cu petale de trandafiri aduși de la Nisa, răspândite pe fețe de masă albe, scrobite și sclipitoare. De la strachină, olteanul trece ușor la porțelanuri de Sèvres și Meissen. Mă consideram și eram diplomat.*

Diplomatul s-a supus încă însă voinței lui Pârvan, omul cel mai puțin vanitos pe care l-a cunoscut, și a intrat resemnat la Pschorbräu, un mare local popular de categoria a doua din Berlin: *Bem o sticlă împreună, așa cum bea Socrate cu elevii săi, în frunte cu Platon, la mesele lui Pericle. Nu le bem pe toate (așa cum propunea Nestor), ca să nu rădă Teutonii de noi. Noi suntem urmașii Romei și strămoșii noștri au cucerit și stăpânit parțial pe acești barbari, care vă obligă să beți bere în vase inestetice și vă strică stomacul cu sosul lor imposibil. Păstrați măsura în toate. Un popor mic are obligații mai mari decât marile popoare. Atena a avut 40.000 de cetățeni liberi, dedicați artelor și filosofiei și stăpânește, spiritualmente, până astăzi, marile popoare. Byron a murit la Missolonghi, ca să elibereze Grecia, patria sa spirituală adevărată. Romantica germană suspină după Elada, și*

Hölderlin sau Novalis sunt elini. Nostalgia după Sud este o nostalgie și un tribut plătit de nemți Romei și Atenei. Faimoasa Schensucht nach Süden (Nostalgia sudului) este o ingenunchere. Suntem un mic popor de 20 de milioane de locuitori și avem un destin măreț. Ordinea juridică romană nu s-a putut înlocui până acum și nici nu se va înlocui, fiindcă străbunii noștri au surprins eternitatea în formule lapidare și definitive. Tu, Petre, ca jurist al generației tale, ai o mare răspundere. Pe umerii tăi apasă hlamida juridicității. Avem în țară dezordine judiciară, amintirea oribilă de 400 de ani a cuceririi otomane, stimulată de la Cantemir încoace de fanarioți și de levantini pezevenghi. Ordinea juridică începe de la cap, de sus în jos. Când vom avea ordine juridică în Balcani, așa cum a fost cu două mii și ceva de ani la Roma?

Nici până azi – după cum se vede cu ochiul liber.

Vigoarea sa cazonă, pentru unii, salonardă pentru alții, eleganța frazei ca și tăria „opiniunilor” sale fac din Petre Pandrea un martor, ca și un zugrav, imbatibil al unei epoci de dictatură împotriva persoanei de o forță nemaiîntâlnită în istorie. Vremurile l-au dezarmat, însă nu până la a se preda pe sine – fie că era epoca lui Carol II, fie a lui Gheorghiu-Dej, însă nu l-a putut înfrânge pe acest oltean care credea că are ascendențe tătărești, școlit cu Nae Ionescu la Mănăstirea Dealu, dar refuzând legionarismul „haiducului” Zelea Codreanu, ca și comunismul de mai târziu al Anei Pauker. Motivul? Toți cei de mai sus îi făceau impresia unor persoane arondate unor partide „străine” de România, străine de ființa unei nații pe care o credea, culmea, morală într-un grad superior.

O curiozitate imensă, ca și o implicare de apostol, grefată pe un voluntarism sinucigaș, fac din Pandrea un perdant la masa de joc a istoriei, dar un învingător în ordinea spiritului. Și care este spiritul pe care jură Pandrea? Pur și simplu, spiritul pacifist, non-violent al lui Gandhi! Deși are gura – și pana – înmuată în veninul limbii oltenești când vine vorba să evoce figuri de prieteni și de dușmani cu care s-a intersectat, în pușcărie (acolo unde se descoperă caracterul omului, după cum el însuși spune) constată că i se schimbă porecla de *mandarin* în... *Gandhi*. Cu consecvență de samaritean care nu abdică de la principiile sale, indiferent unde s-ar afla, îi consiliază pe pușcăriașii care nu găseau în ei resurse de a supraviețui în condițiile draconice ale pușcăriei de la Ocnele Mari.

Și fiindcă este tobă de carte și are darul dialogului (Pandrea este în anumite momente, nu puține, un monologal cum rar putem afla la noi, egal cu Țuțea în arguție și persuasiune!) este ales acolo președinte al *Academiei de sub pământ*, profesor de germană al lagărului, calitate în care ține colocvii remarcabile și creează o adevărată mitologie a rezistenței interioare.

Viața ordonată de afară îl conservă în lagăr, unde trebuie să fie sobru, harnic, orgolios, după cum notează în memorii. Alături de oltenașii săi – cărora le explică, de o manieră sintetică excelentă, de ce nu pot fi, ca olteni, antisemiți! – Pandrea crede în transformarea mediului inchiștorial într-unul... aulic. Sfântă naivitate, în asemenea momente, numele tău e Pandrea!

Însă trebuie să înțelegem natura cooperantă, stoică și conciliantă a acestui bărbat care crede, țărănește de-a dreptul, printr-o atavică resursă pe care strămoșii i-au dăruit-o, că pomul se cunoaște după roada și omul după faptă.

În notațiile sale recunoaște că până la momentul reclusiunii forțate, luat cu viața, nu scrisese decât „cărți, opusculi, ocazionale, pledoarii, articole *à thèse*.” Iată cum comuniștii îi dau ocazia să scrie o „operă imaginată unde nu vreau să dovedesc nimic, nu vreau să predic nimic, un memorial vast, în care se oglindește un subconștient involburat și o conștiință ulcerată, un ideolog descumpănit și dezabuzat.” (*Memoriile mandarinului valah*, p.84). Descumpănit de ce anume, însă? Nu cumva de o ideologie în care crezuse, cu nuanțele de rigoare, pentru ca aceeași ideologie să pună cătușe gândirii sale – și lui însuși?

Așadar, anii de acțiune socială, intelectuală – semnase în tinerețe un *Manifest al crinului alb* incendiar – sunt compensați, ca și la alți cărturari ai epocii întemnițată de comuniști, de „binefacerile reclusiunii.” Pentru Ion Simuț (*Memoriile lui Petre Pandrea*, România literară, 12/26

Nicolae COANDE

(Continuare în pag. 26)

Tablouri dintr-o expoziție (3)

Stau și mă-ntreb și nu-nțeleg: de ce l-or fi ales atuncea secretar? Adică primul. Adică cel mai mare. Înseamnă că era bun. Eu asta cred, că primul e cel mai bun, mai bun decât ceilalți. Și acuma, dintr-odată au hotărât că nu mai corespunde. Și chiar să zicem că nu mai corespunde, da pentru ce să-l ia așa, într-o noapte, ca pe borfași, și să-l înghesuie într-o dubă și să-l ducă aiurea, că

numai ei știu unde l-au închis pe bietul om.

Io încă de la început i-am spus: măi Tache, nu te băga cu ăia, că ăia sunt niște terchea-berchea. Tu ai o meserie, ești așezat, cu prăvălia ta, clienții tăi. Când vine o cucoană și zice io plapumă cum mi-a făcut nea Tache n-am mai avut de când mă știu, înseamnă că trebuie să te gândești și te-ai dus la ei? Că nu-ți plăcea orânduirea? Că suntem exploatați și asupriți și hai să dăm cu grangurii și cu burjuii de pământ?

Nu știu de ce-i intrase în cap că lumea e croită prost și tocmai el se nimerise moț să o îndrepte. Se pripășiseră atunci la noi vreo trei basarabeni, așa ziceau, că sunt de dincolo de Prut. Și indivizii n-aveau nici o meserie, nici un rost, și tot veneau în casa noastră și îi hrăneau cu ce aveam mai bun și îi culcam în camera de oaspeți. Și ăștia îi tot băgau în cap prostii cu Marx și Lenin și-i aduceau broșuri feșteluite de atâta folosință și îi spuneau că dacă se înrolează și luptă cot la cot cu ei or să aducă fericirea pe pământ.

Acum trebuie să spun că Tache nu e un tăntălău de-i spuie ceva și gata, a și căzut pe spate, numai că indivizii aveau lipici la vorbă, se pricepeau al naibii să te ducă acolo unde vor, așa cum sunt sectanții, care din două vorbe te fac să-ți lezezi neamul și credința. Și azi așa, mâine așa, mai dă-i cu liru-liru și cu promisiuni că o să ajungă odată un om de seamă, mai dă-i cu coniacul, că inșii nu știu de unde aveau parale, că de lucrat nici pomeneală să lucreze, au reușit să-l zăpăcească pe bărbatu-meu. Și în loc să stea aici, la meseria lui, că era stimat de tot orașul, s-a dus în capitală să intre în mișcarea ilegală.

Pe urmă, ani de zile abia dacă l-am mai văzut, că locuia la București prin diferite case ce li se spunea conspirative. Lipea la început afișe pe pereți, pe garduri, că lumea trebuia schimbată, adică ar fi fost s-o schimbe el, și-l mai prindea poliția și-i mai dădeau câte o scatoalcă dar pasămite că nu îl altoiau ca lumea că tot nu s-a lăsat de aiureala asta. Apoi s-a ocupat cu scrisul și tipărea niște fițuici, un fel de ziare amărâte pe care le răspândeau prin fabrici și ateliere și fiind mai răsărit și mai cu școală decât tovarășii cu care se încărdise au chibzuit să-l avanseze și să-l numească un fel de șef sau secretar, cum li se zice.

Ce să mai spun, pe acasă dacă trecea o dată sau de două ori pe an. Pica întotdeauna noaptea, că era căutat de putere, avea și cazier, stătea înscris acolo, la poliție, cum sunt borfașii. Și nici nu apucam să ne iubim și noi acolo că se grăbea să plece înainte de a se crăpa de ziuă. Cam asta a fost săraca viața noastră, ani în șir. De prăvălie ce să mai spun, o închisese după plecarea lui, că cine să mai facă plăpumi și saltele în lipsa lui Tache plăpumarului?

Vești de la el primeam din an în Paști. Odată am aflat că e plecat la Moscova cu alți tovarăși, nici azi nu știu ce-ar fi putut să caute el acolo, că totul se făcea pe ascuns și nici familia nu trebuia să afle. Cu alt prilej mi s-a transmis că e în pușcărie dar după șase luni a apărut acasă tras la față, jigărit, a stat trei zile și cât a stat nici nu m-am bucurat cum trebuie, că tremuram tot timpul să nu ne caute de la Siguranță.

Așa am dus-o ani de zile, într-o continuă perpeleală, bătu-o-ar Dumnezeu de viață, și în timpul ăsta el a mai încasat doi ani de pușcărie și a tot crescut în ochii tovarășilor din organizație de l-au făcut mai mare peste Capitală. Aici a fost să fie el în rangul cel mai înalt ca luptător în ilegalitate și în toată perioada aia n-a mai dat pe-acasă, îi era frică să nu-i dea caraualele de urmă, că ajunsese cineva, vezi bine. Io niciodată nu l-am luat din scurt, că ce-o fi învățând pe-acolo pe unde tot hălăduiește, adică dacă s-o fi încurcat cu vreo muieră, că erau cu ei și revoluționare, cum le plăcea să li se zică. Sunt cazuri când trebuie să înțelegi, bărbatul e om și el, simte nevoia să mai călărească o puicuță, așa că nu l-am luat din scurt pe tema asta. În schimb tot timpul mi-a fost teamă să nu mi-l căsăpească gealații regimului burghezo-moșieresc, că l-am iubit și îl iubesc, fir-ar al mamiu lui să fie, e omul meu, pe care-l am cu cununie.

Problema e că după ce s-a terminat războiul și au dat năvală rușii, e limpede că s-a schimbat macazul. Nu știu în clar ce s-a întâmplat acolo, printre căpeteniile cele mari ale partidului, care s-a pomenit deodată în fruntea țării, nu știu și nici nu cred că o să vină ziua în care o să aflu, că el s-a încăpățânat să tacă, cică femeile sunt gură spartă, dar treaba e că Tache a fost eliberat din toate funcțiile și m-am trezit cu el acasă.

Ca să o spun pe-a dreaptă, schimbarea asta neașteptată am considerat-o o mană pentru mine, că ani de-a rândul abia dacă puteam să zic că am bărbat. Numai că Tache nu mai era nici pe departe omul care-l știam când a plecat în lume. Nu mă refer la ce se pricepea să facă el în pat cu mine, că în privința asta e dat în mă-sa, n-am ce zice. Dar parcă i se schimbase firea, nu se mai bucura de zilele însozite, de un film, de o tablă cu nea Pantelie, croitorul, sau de plimbările cu barca în Zăvoi, nu mai știa să rădă ca înainte. Se întorcea târziu acasă. Bea. Sărea cu gura. Mă bruftulua pentru nimica toată.

A venit apoi și întrebarea ce facem cu plăpumăria. Io socoteam că ar fi bine să se apuce iar de lucru, e încă în putere și tot pierde timpul de pomană și meseria asta e căutată dar el nici nu voia să audă de plăpumărit, nu că s-ar fi înjosit să o ia de la început cu acul și cu sfoara dar își pierduse gustul pentru muncă. Și imboldul. Așa zicea, că își pierduse gustul. Pe urmă, pensia pe care i-o făcuse Comitetul pentru activitatea revoluționară era cu mult mai mare decât ar fi putut să-i iasă dacă ar fi practicat plăpumăritul. Aveam din ce trăi, har Cerului. La ce ar munci, în loc să se mai bucură puțin de viață?

Și uite, din asta i s-a tras, că nici în gândurile cele mai apăsătoare nu mi-ar fi dat prin cap ce-o să se întâmple. Când omul se îndeletnicește cu așa ceva, cu orice, nu-i mai zburătăcește mîntea la prostii. Or el își risipea mai toată vremea stând la taifas cu unul și cu altul, ba pe o bancă în parcul Lahovary, ba în vreo crășmă din mahalaua Țigăniei și mulți dintre prietenii cei noi cu care se înhăitase erau străini de loc, veniți din altă lume. Și Tache da pe goarnă tot ce-l nemulțumea, că în privința asta nu prea știa să-și țină gura.

Lucrurile s-au petrecut în timp, nu chiar deodată. Pe Tache îl rătăcea o sumedenie de întâmplări ce nu se potriveau cu ce lăsase el când părăsise târgul. Întâi, că oamenii erau goniți din case, ca să le ocupe veneticii cu funcții de conducere. Că noii șefi ce până ieri-alaltăieri dăduseră cu sapa, se deplasau acum cu automobilul de serviciu. Că dacă aveai vreo treabă, nu puteai să-i vezi decât dacă cereai audiență și așteptai cu orele până să-ți vină rândul. Orașul fusese garnisit cu sedii de tot felul, pavoazate cu drapele roșii și cu tablourile tovarășului Stalin, de parcă am fi fost în altă țară. Nimic din ce vedea acum nu se găsea în fițuicile pe care le tipărise cu atâta trudă prin casele conspirative și le împrăștiase cu frica în suflet printre muncitorii atelierelor bucureștene.

El, toate astea le spunea tovarășilor cu care se împrietenisese, le spunea cu autoritatea lui de luptător în ilegalitate, că îl știa tot târgul ce breaz fusese în vremea burgheziei. Și nici nu trebuia să treacă multă vreme ca tot orașul să afle că Tache, cel ce făcea odinioară plăpumi atât de laudate, o luase razna și trâncănea prin crășme vrute și nevrute.

Da io tot nu înțeleg până la urmă de ce l-au ridicat, că n-a avut moșii sau fabrici sau uzine. Că n-a purtat cămașă verde. Că n-a fost deputat sau senator și nici ministru și nici măcar judecător sau polițist. Cu ăștia regimul poate să se răfuiească cât o pofți, că merită puțină smotoceală pentru samavolnicile pe care le-or avea pe conștiință. Dar el a pățimit atâția ani în tinerețe punându-și sufletul pe jar pentru partidul în care a crezut și crede și acum ca un nătărău și uite ce răsplată a primit până la urmă.

Doamne, cu ce oi fi greșit față de Tine? Ce fapte ticăloase voi fi săvârșit de-mi dai canon atât de aspru? Că viața mea, fir-ar a dracu ei de viață, am dus-o tot așteptându-l, între o arestare și altă arestare.

Tântica fusese împinsă de împrejurări să-și ia o cameră în Țigănie, aproape de cimitirul Sf. Cruce. I-o oferise Gelu în ziua când ieșise din spital. Modestă, vai de ea: o ușă ce dădea spre curte, un pat de fier, saltea de paie, pereții jupuți, se resemnase. În vremurile astea nu e cazul să mai faci și mofturi.

Noroc că întâmplarea o prinsese cu oarece agoniseală. Asta nu însemna că banii o dădeau afară din casă dar faptul că avea independență, că nu era silită să stea de mâna întinsă, o făcea să speră că lucrurile se vor îndrepta. Nu mai era așa de tânără dar nici trecută nu era, bărbății

încă o mai cântăreau din ochi pe stradă.

Ce o deranja era că trebuia să o rărească un timp cu preumblările prin centru și dacă se încumeta să iasă o făcea cu precauție și numai după căderea întunericului. Pe urmă îi lipsea Florina, drăguța de Florina cu care se făția spre seară prin fața cafenelei Zombo sau prin Parc, înainte de program. Ce-o fi făcând acum sărmana Flori? Pe unde le-or fi dus nemernicii pe fete, că nu furaseră, nu omorâseră pe nimeni, nici nu vorbiseră de rău regimul, că pentru ele toate regimurile erau la fel, după cum toți bărbații au fix aceleași podoabe naturale, de ce ar fi interesate de ce politică fac oamenii care se urcă în patul lor?

Le luaseră într-o vineri noapte, când fetele erau la lucru, cică să fi fost vreo șase-șapte găligani cu automate. Urlau ca dracii că răsuna întreg hotelul și-și fluturau pușcoacele de parcă ar fi avut de înfruntat o oaste. Au dat năvală în camere și le-au găsit așa cum se întâmplă în cazuri de-ăștea. Clienții s-au îmbrăcat în grabă, rușinați, și au șters-o iepurește, cu dâștii n-aveau treabă, erau și fețe luminate printre ei, iar fetele au fost smucite cu brutalitate, puse să se îmbrace, împinse pe treptele hotelului și imbarcate într-o dubă. Se petrecuse totul în câteva minute. De-atuncea nici o veste despre ele.

Povestea avusese loc când taman se internase pentru o operație de apendicită și nu fusese la hotel în seara razei. Nici nu știa dacă e cazul să se bucură. Poate că libertatea de acum era doar o himeră și mâine va împărtași și ea aceeași soartă ca a fetelor. Dar dincolo de asta se simțea frustrată. Hotelul Casablanca era de ani de zile casa ei, aici o cunoscuse pe tanti Eglantine, care îi fusese adevărată mamă, aici primise o educație aleasă și învățase să se poarte în lume. Clienții care o vizitau apreciau nu numai profesionalismul său dar și priceperea de a purta o conversație. Își aducea aminte de bietul domn Colfescu, celebrul as al barei, temut în lumea sclifosită a baroului, care o vizita nu numai ca să-și satisfacă poftele firești, de altfel nici măcar nu era așa grozav la pat, dar și pentru plăcerea de a vorbi cu ea. Era un om șarmant, cum se mai spune, se întâmpla să zăbovească uneori și cite două ore, fuma, îi povestea câte ceva din lumea tribunalelor sau despre voiajele făcute la Viena sau Paris, era afectuos și galanton. Nu prea înțelegea de ce o luase pe ciuma aia de nevastă-sa, femeie uscățivă, veștedă, cu fața ciupită de vărsat. Dar cine poate ști secretele ce se ascund sub crusta aparențelor? Sărmanul domn Colfescu! Fusese luat acum un an de putere și lumea îl uitase, așa cum toate trec în lumea albă a uitării.

Înainte ca trupele rusești să dea năvală în oraș, hotelul Casablanca, situat în zona rezidențială, constituia blazonul de noblețe al Alutelei. Fusese construit înainte de război de sir William Trump după proiecte englezești și arăta magnific, orice s-ar zice. Trăgeau aici nu numai protipendada din Capitală dar și vilegiaturisti din alte țări, sosiți pentru a se trata cu apele vindecătoare din stațiunile apropiate de oraș. A fost o epocă înfloritoare și tanti Eglantine închiriasse tocmai atunci o jumătate din etajul doi pentru a oferi o clipă de plăcere oaspeților. Tanti Eglantine avea idei inovatoare, schimbuse mobilierul camerelor cu piese noi, moderne, instalase chiuvete și bideuri, pusese sonerii la pat și le silise pe fete să învețe franțuzește. Ea, Tanți, învățase limba foarte repede, se descurca destul de bine cu străinii. Era culanți, manierați, păstra doar amintiri plăcute din epoca aceea.

Dar vremurile bune trecuseră, a început războiul și viața fetelor de la hotelul Casablanca s-a adaptat de voie de nevoie împrejurărilor, doar ce erau să facă? A fost un an sau doi când încă se mai câștiga un ban. Își amintea și astăzi de ofițerii nemți care se perindaseră prin Alutela. Urcau la doi, treceau prin ciurul mamei Eglantine, un fel de purgatoriu obligatoriu, beau o cafea cu ea, un coniac sau ce poșteau, apoi intrau la cameră, se dezbrăcau grăbiți, punându-și hainele pe umerase, își consumau fără fasoane rezervele de puterintă și plecau la fel de repede precum veniseră, politicoși și reci și mirosind a briantină. Nu există să ne fi lipsit atunci cafeaua, untul zahărul sau ciocolata.

Mai prost a fost imediat după război, când Eglantine a chibzuit să închidă vremelnice porțile stabilimentului până se potolește naibii elanul hormonal al trupelor rusești de ocupație. Pe fete le-a trimis acasă să se descurce cum or ști și Tanța a primit un timp în casa ei din strada Bărăției. Avea clienți puțini dar credincioși, din lumea bună a orașului: pe procurorul Nicu Dona, pe domnul Sandro Pellegrini, antreprenorul Primăriei, pe avocatul Enătescu

Constantin MATEESCU

(Continuare în pag. 26)

MIȘCAREA PROZEI

„Orbitor”- ul lui Mircea Cărtărescu (I)

Poetul cu cea mai mare vizibilitate din vremea optzecismului, Mircea Cărtărescu, a declarat la un moment dat că poezia nu-l mai interesează decât în corpul narațiunii și, în special după acel splendid poem postmodern, *Levantul*, se dedică prozei. Iar, în postcomunism, scrie publicistică și publică jurnale, pentru o cât mai largă deschidere, care să-i pună în evidență

personalitatea multiplă. Revine și asupra deciziei de a renunța la poezie: „După părerea mea, am fost întotdeauna poet, nu mă consider prozator nici astăzi. Ceea ce m-a interesat totdeauna în viață, din lume a fost poezia, miezul poetic. Poezia nu este un gen literar, este un mod de a vedea lumea; multe romane au în ele acest miez”. Modest din fire, cândva declara că nu suportă vedetismul: „Poate sunt supracotat de unii, dar din greșeală, din neînțelegere sau entuziasm”. Mai încoace, acuză o stare de stenahorie, îl plictisește, zice, „aproape orice în afară de scrisul meu”, are obsesia hermafroditismului și androginiei, specifice pentru „sistemul meu mistico-poetic”.

Postmodernismul românesc, la origine teză de doctorat, îl consacră decisiv ca lider al mult-apreciatei și, apoi, mult-blamatei paradigme, atât cât privește poezia, cât și proza. În jurnalul început de prin 1972 scrie de și despre creație, cel mai mult despre stările sale interioare, foarte puțin despre lumea dinafară (anume, zilele postrevoluționare ce vor trece, neprelucrate, în pagini de roman). Publicistica n-a fost bine primită din motive de absență a spiritului analitic, fiind considerată doar „rod al unor mediocre puseuri pamfletare fără vervă stilistică” (Nicolae Manolescu). În schimb, s-a bucurat prozatorul de întâmpinare pe măsură, uneori cu apărindere care, am văzut, vine din eroare sau din nepricepere. Alteori, neîncrederea s-a arătat excesivă, ceea ce iar este un mod de înțelegere piezișă.

Viziunile din *Visul* rotunjite cu alte proze sub titlul comun *Nostalgia* anunță un prozator care justifică proiectul *Orbitor*, proiect intersectat și urmat de texte recreative, *Enciclopedia Zmeilor*, *De ce iubim femeile*, *Baroane! Frumoasele străine*, de multe reeditări, inclusiv de poezie. Aceste „respirații” au avut cel mai mare succes de public, nu de puține ori și de o critică pasională din fire.

Pentru proză, modele recunoscute în jurnal: Proust, Joyce, Borges, Márquez, Cortázar, Pinchon, „postmoderni” (dacă ținem seama, de ce nu, de spusa lui Lyotard: „postmodernismul nu e modernismul care sfârșește, ci modernismul în stare născândă – și această stare e constantă”). Trimiterile comentatorilor, multe, neașteptat de multe: Nerval, Novalis, Poe, Kafka, Freud, Jung, Eminescu (*Insula lui Euthanasius*, *Cezara*), Arghezi (*Cimitirul Buna-Vestire*, *Ochii Maicii Domnului*), Mateiu I. Caragiale, Săbato, Eliade, Durand, Jung, Wajda, Styron, Barth, Baltrusaitis, precum și congeneri ai prozei din tulburătorul deceniu postrevoluționar, unde Mircea Cărtărescu se așează tot în frunte. Nu știu dacă a fost pomenită trilogia *Orbirea* a lui Elias Canetti. Aceste nume contează intrucâtva pentru a sugera întinderea ariei contextuale în care se edifică această proză, poetică, autobiografică, gotică, romantică, barocă, realistă, suprarealistă, hiperrealistă, postmodernă ș.a.m.d.

Ampla instrumentare din *Orbitor* se vrea joyceană, cu paradă de stiluri, petulanță lingvistică și alte virtuozități, pentru a crea impresia de stereoscopie și stereofonie. O simplă înșiruire tematică vorbește de afluență: apelul la mistere, feerie, demonism, descinderile în lumea reală, imaginară, onirică, fantastică, mitologică; incursiunile biografice, „științifice”, mitologice, mistice, simbolice; arheologiile anatomo-biologice, psihanalitice și încă altele. Ori cum spune naratorul: „plimbări de cârtiță”, „în realitate și-n vis, sau mai curând într-un continuum realitate-halucinație-vis”. Cu atâta încărcătură, chiar lui, naratorului, i se pare că textul a devenit „ilizibil”. Povestea seamănă cu o pădure de întâmplări și de simboluri, de vreme ce acordă întâietate puzderiei de povestiri mici, parabole cu sensul conținut sau explicit și care, înainte de toate, se dizolvă în autoscopie fără limită. O priveliște – *rara avis*, dacă se dau

la o parte descrierile interioarelor – amintește de talentul lui Pantazi.

Prin deschiderile narative se lasă loc (în ansamblul trilogiei) amintirilor din copilărie și adolescență (un fel de roman al formării, roman de familie), secvențelor ideologice-politice, călătoriei în trecut, în metropola bucureșteană și, blecherian, în enigmaticele obiectelor și ale panopticumului. *Orbitor*, lumină și beznă într-un singur cuvânt. La acest nivel, *văzul* memoriei afective înregistrează imagini și detalii spațiale: „Înainte să se construiască blocul de vizavi și totul să devină ecranat și irespirabil, priveam nopți întregi Bucureștiul de la tripla fereastră panoramică a camerei mele din Ștefan cel Mare. Fereastră reflecta de obicei mobilierul sărac al încăperii, un dormitor de lemn gălbui, o toaletă cu oglindă, câteva plante, aloe și asparagus, în ghivece de argilă, așezate pe masă. Lustra cu abajururi de sticlă verzuie, unul dintre ele ciobit de mult timp. Spațiul galben al camerei devenea și mai galben adâncindu-se în uriașa fereastră, iar eu, un adolescent ascuțit și bolnăvicios, în pijama rufoasă și un fel de vestă lăbărțată deasupra, stăteam toată după-amiaza așezat cu fundul pe lada de la studio, privind în ochi, ca hipnotizat, reflectul meu în oglinda străvezie a ferestrei”.

Adeșea, Mircișor nu mai contemplă de la fereastră, iese de mic – și mai des cu cât crește – în lumea real-halucinantă (București, Tântava, Silistra devenită Pâncota), locuri bizare, deformate de o imaginație prolifică. Personajele gravitează veștede în jurul protagonistului suprem iar el în dependență ombilicală de mama sa, oarecum detașat de tatăl prea pământean, mai apropiat de bunicul matern și de fantasmagoricul Herman. Cel mai mult îl captivează „farmecul poliedric al Bucureștiului”, temă cu tradiția cunoscută în literatura română și, de la un timp, topos determinant pentru istoria familiei sale. Dar, crede naratorul, dacă „spațiul e paradisiu, timpul este infernal”: „anatomia barocă a corpului meu dezvăluie și ascunde-n același timp a patra dimensiune, care e timpul”. Imaginarul întrece realul, arheologia ființei le surmontează pe amândouă, spre indiferența autorului Cărtărescu față de lectura obștescă, dar foarte atent la propria-i lectură și la propriul scris. Căci eroul e sorocit scriitor de la obârșie, preocupat de sine și de lume tocmai pentru că e absorbit de creație: „Sunt matur, adică imbecil, adică obosit, cu viața mea terminată definitiv, făcând însă singurul lucru care îmi rămâne de făcut, adică strecurând priviri lubrice și febrile prin blocul-cortină, prin diafragma corpului meu, ca un voyeur al propriei vieți de parcă, asemenea moluștelor, aș fi fost până la jumătatea vieții femele și apoi mascul, de parcă m-aș putea fecunda pe mine însumi prin blocul perineal. Voyeur al copilăriei și adolescenței mele”; „Poate că în miezul acestei cărți nu se află altceva decât un urlet galben, orbitor, apocaliptic...”

Fantezia coboară „într-o Scitiei delirantă”, cu ritualuri arhaice, de unde provin înaintașii lui, clanul Badislavilor, instalat în Muntenia, pe Argeș în jos. Povestea clanului are ecouri mărqueziene, mai încărcate încă de fabulos (umbra furată, răzvrătirea morților, bătălia demonilor cu ingerii), și mai implântate în cotidian, aici al anilor '50, cu scurte retrospectivități interbelice. E vremea adolescenței Maria care, împreună cu sora ei, ajunge la o croitorie și apoi la o fabrică în București. Fetele de la țară, buimăcite de împrejurările contrariante, nimeresc sub protecția actriței Mioara Mironescu, o lesbiană care descoperă că Maria e virgină. Îl cunosc pe Cedric, un negru care spune povești despre orașul natal New Orleans. Epicul se mai înviorează în relatarea bombardamentului din 1943, chiar și atunci când Maria rătăcește prin labirintul unui cavou. La fel când este narată întâlnirea Mariei cu Costel, la un film cu Gérard Philipe, scenă care ar sugera capacitatea imaginativă a tinerei. Din căsătoria lor, Aleasa îl naște pe Ales. „Ce era cu mitizarea asta a mamei?” Simbolistica răspunde că mama e matricea vieții, cea care l-a zămislit și l-a înrădăcinat și pe Iisus în natura omenească.

Mama vine din această lume folcloric-mitizată, cu origine profană în care se strecoară sacralitatea și câteva mecanisme psihanalitice. Se înmulțesc simbolurile învierii, zborului și căderii. Fluturile de pe șoldul mamei e un auxiliar al aripilor, fluturii care izbucnesc de sub gheața Dunării când trec pe acolo Badislavii se imprimă în destin: „Secționează-mi măduva spinală și vei găsi, pe un disc alb desenul unui fluture cenușiu; secționează-mi ființa adevărată, așa cum ai tăia un copac, și ai găsi, inelele concentrice, pe Mircea în Mircea în Mircea în Mircea...” Alte scene din *Orbitor* caută tot simbolistica stranie a predestinării. Micuța Anca e tunsă, rasă pe cap și

tatuată cu o hartă criptică, pe care se ghicește, ca într-un ghioc, hărăzirea. În covoarele țesute de Mama se pot descifra mesaje sibilnice. „Floarea de oțel” a lui Fra Armando lasă descoperite miracolele lăcașelor sacre, prin care se poate călători în trecut: „Volumul de vid non-spațial și bezna de lumină pe care le eram au căpătat, după un timp fără succesiune, o asimetrie, și, cum peștii abisali mătură întunericul și frigul etern cu trena lor bioelectrică, am simțit și eu apropierea Ființei. Era o ființă alcătuită din cosmosuri. Și fiecare cosmos avea lumi locuite (...) Eram chemat către ceva, se arătau semne, coincidențele se înmulțeau, în minte mi se arătau imagini imperioase și ciudate, dar eram ținut mai departe în anticamera înțelegerii. Aș fi preferat tortura eternă, dacă eram predestinat torturii. Trecutul meu era cheia, semne tulburi îl arătau lizibil, trebuia să-ncep o dată marea lectură, dar nici o stelă nu se arăta să-mi lumineze odată înțelegerea”. Textul pătrunde în stufărișul viziunilor coșmarești, în tramvai, la Moși, în liftul blocat de la bombardament, unde o femeie gigantă alăptează un painjen gigant, metaforă a decăderii ființei care a îndrăznit să sfideze demiurgicul.

Deficitul de epică e ocupat de surplusul imagistic-vizionar. Mircișor hălăduiește îndărăt până la amintirile intrauterine, se scufundă interogativ, exegetic și eseistic în lumea visului și halucinațiilor, în cea a corpului material-transparent și a lăuntricului abisal, „un asalt al necunoscutului” „pe magistrale ale visului” ticsite de revelații și năluciri. Rătăcirea onirică se extinde cosmic, coboară în subterane fabuloase, umblă prin zone spăimoase și fascinante, „pe o hartă ca o plasă de păianjen, tridimensională și nesfârșită”. Narațiunea se subțiază glisând către contemplația analitic-infinitezimală, procesul minții continuând la nesfârșit, „ca și cel de adâncire în detalii și detalii de detalii”. Precum vesta adolescentului, largă, coaja acoperă miezul. Peste aceasta, ultimul capitol din *Orbitor*. *Aripa stângă* închipuie o lungă parabolă a umanității schizoide, un fel de poem sociogenic sumbru al Creației și Apocalipsei, propovăduit grandilocvent și distorsionat de Fra Armando: „Vom inventa ființa ce-o să ne inventeze, dar nu va fi lumină. Lumea noastră nu e un brilliant. În pământ mortăciuni și cristale strălucesc și duhnesc. În mațele noastre sunt viermi, în viermi sunt mațe, și-n mațele lor sunt viermi. Și divinul Dante urina fetid pe scoarța stejarului. Dar umila prostituată așează gingaș un stânjel în vaza de pământ. De aceea Creatorul va fi bărbat și lumină, dar și femeie, neagră și roabă. O minte de inger și o inimă de cățea. Doar astfel emisferele, schizofrenia și paranoia vor fi lăsate în urmă, și sexele, bărbatul și femeia se vor anula, și puterile, stăpânul și sclavul, vor deveni una, și, minune a minunilor, binele se va corupe prin rău ca să scânteieze mai tare, iar răul se vanălța prin bine ca să câștige în îmbeznare, iar la-tâlnirea lor, și deasupra lor, unde se va arca ca să iasă din sine și să se-mpreune, ele se vor dovedi identice, lumina și beznătr-un singur extatic cuvânt: ORBITOR”.

Postmodernistul Mircea Cărtărescu preia ștabela Apocalipticului atât de dragă nouăzeciștilor care, din această pricină și din altele, vor prejudicia mult Povestea. Se vede în *Orbitor*. *Aripa stângă* cum acest „canon” tragic-pletoric e împropătat cu arhitectură fantastică, aluzii metatextuale și opulență stilistico-lingvistică. „Dedublarea” face ca, deocamdată, satira politică să intre în subsidiar și sub controlul ironiei. Episodul curățirii statuilor este de-a dreptul comic, grotesc și absurd. Nefericitul securist Ion Stănilă și consoarta sa Estera sunt personaje mai mult caraghioase decât malefice, el pierdut în fantasmagoriile enorme de la Moși (femeia-păianjen), ea, activista, rătăcită în lozinci anti-marxist-leniniste în momentele de vârf ale actului sexual. În cheie parodic-umoristică se pot citi întâmplările de la spitalul neurologic, un vesel „pavilion al canceroșilor”, care nici nu este un lagăr de concentrare, nici condamnare la o boală incurabilă. Vioișia se menține prin amintirea ilară, chimismul erotic provocat de cele două surori și chiar de a treia (asexuată), prin invectivele domnului Ionescu fost ziarist la *Universul*. Bătălia dintre demoni și îngeri e o epopee eroic-comică. Se vede cum simțul umorului la autorul *Levantului* rămâne încă nepotopit de tulburările obscure khakra, Sahahsrara și alte sfere arzătoare ale corpului anamorfotic.

Constantin TRANDAFIR

ZIGZAGURI

Un calendar neschimbat

Un scheci despre emailurile primite recent de la populație de prim-ministrul Boc, interpretat de Claudiu Maier de la Serviciul Român de Comedie, s-a încheiat

cu următoarea frază acuzatoare: „Criminalilor, din cauza voastră trebuie să muncim!” Am remarcat-o nu numai pentru că, plasată după un șir de înjurături previzibile, m-a făcut să zâmbesc pe moment, ci și pentru că, privită mai atent, exprimă o atitudine „specific națională” față de muncă. Dacă ești guvernant și vrei să arvinești simpatia viitorului electorat, dă-i, fără nici o justificare rațională, încă o zi liberă pe lângă cele din calendar. Însă strici imediat vraja și devii odios, dacă, înainte sau după asta, îi amintești că trebuie să muncească. O carență de educație ne face să ne burzluim ori de câte ori se aduce vorba despre muncă. Reacționăm ca niște inși cărora le-a fost tulburată siesta. Și nu mă refer doar la actuala generație tânără, care pare prematur oboșită. Pofta de relaxare e dintre poftele cele mai vechi ale neamului. O întâlnim, de pildă, și în epoca interbelică, considerată, aproape unanim, ca foarte dinamică. Evident, n-o sesizau decât cei care mai cunoscuseră și alte moduri de viață, alte comportamente.

Unul dintre aceștia a fost Tudor Arghezi, om cu experiență europeană consistentă și mare muncitor. Opinia sa era că, la noi, pofta de care vorbeam mai sus durează cam tot anul (v. „Calendarul vacanțelor”, în „Bilete de Papagal”, 1, nr. 65, 19 aprilie 1928, p.1-2). N-o spune sec, cum am rezumat-o eu, ci iscusit, șfichiuit, memorabil. În articolul citat, el pleacă (desigur, un pretext) de la contrarierea unui „străin puțin informat” asupra felului cum se desfășoară lucrurile în țara noastră, care venind „să «perfecteze» o afacere în București” tocmai în Săptămâna Mare, increzător că operațiunea va decurge repede, a găsit Capitala cuprinsă de un „sentiment de hipnoză”, decuplată de la orice activitate organizată. „La ghișelul băncilor, la volantul automobilelor, în biurourile administrației, pe stradă și în interior, catifeaua ochilor se brumase. Telefonul răspundea târziu, lenevit de o plăcere așteptată. Deputații cheltuiau ultima lor energie, alergând la gară, ca să cadă întinși pe arcurile elastice din vagoanele rezervate. Mai erau trei zile până la Paști și nimeni nu mai putea să «muncească». Miniștrii fugeau în streinătate, ca școlarii în provincii și Prefectura mai găsea o iluzie de putere în mușchiul intelectual, stabilind prețul mielului sub 50 lei kilogramul. (Multă lume se ducea la Constantinopol și foarte multă lume pleca la câmp în limuzină, ca să intre într-un neant confortabil, cât mai depărtat de amintirea penibilă a programului cotidian.) Străinul nu a înțeles de ce se dezzechilibrează treptat, din Duminica Floriilor până la Paști, ca să-și câștige cumpănirea treptată abia după Duminica Tomei, timp de două săptămâni, capacitatea noastră de-a sta în picioare. Sărbătorile noastre atât de prelungite l-au iritat, silindu-l să plece, cu gândul de a se întoarce în București odată cu tonicitățile active. Numai de n-ar nimeri în Mai, când iar se întâmplă ceva, sau în Iunie, când nu mai e nimic până în Septembrie, apogeul activității noastre, care scade în Noiembrie și în Decembrie până la jumătatea lui Ianuar dispăre iarăș de tot. **(Noroc că nu suntem străini și că ne învoim de minune cu permanenta noastră vacanță. Lucrurile care trebuiesc făcute primăvara sunt amânate pentru toamnă și din toamnă trec anual de primăvară, și în zece, douăzeci de ani se nimerește odată un ceas întreg pentru terminarea unei chestiuni urgente. Ca piramidele și ca Sahara, timpul nostru începe de la o sută de ani în sus).**

La țară, trândăvia și buimăceala – constatase autorul – luau, în unele locuri, forme halucinante, grotești: „Am trecut de mai multe ori, într-o iarnă, prin regiunea de deal cu prunării, străbătând câte șase sate, fără să întâlnesc un locuitor.

– Unde sunt oamenii? am întrebat la toate orele din zi.

– Dorm, mi-a răspuns căruțașul: le-a rămas niște țuică... De cum se deșteaptă din somn, duc oala la gură și adorm din nou... timp de cinci, șase săptămâni.

– Și pe urmă ce fac?

– Ce să facă? Se pregătesc pentru țuica viitoare.

– Dar preotul?

– Nici el nu se vede câteva săptămâni”.

De voie-de nevoie, după Al Doilea Război Mondial atitudinea față de muncă s-a schimbat în bine, s-a sistematizat, s-a disciplinat, totuși rădăcinile lenevirii n-au dispărut complet. E de-ajuns să slăbească oleacă „motivația” ori constrângerea și ele își scot capul precum buruienile după ploaie. Așa s-a întâmplat după 1990, când în loc să stimuleze hărnicia, prost gestionate, „restituirile” au dus la numeroase abandonuri ale pământului. Delăsarea s-a extins ca o pecingine. În ciuda distanței în timp, continuitatea unor atitudini rele din perioada interbelică s-a refăcut fără dificultate, aproape la toate nivelurile societății. Înlocuiți – exercițiu simplu – în textul lui Arghezi denumirile mijloacelor de transport, Constantinopole cu destinații occidentale sau exotice, revedeți reportajele de la Paști și de la 1 Mai, în care personajele principale sunt „grătărelul”, „berica” ori vinul „La taifas”, citiți în ziare statistice cu falși handicapați, informațiile despre țărani care își cheltuie „ajutorul social” în barurile sătești, despre hoți și cerșetori, pentru care nemunca e mult mai rentabilă decât munca, și veți obține tabloul viu, plastic, ușor de recunoscut al lumii românești de azi. Quod erat demonstrandum!...

Cinstea ca modestie

Un om politic e cinstit nu numai dacă nu fură. Cinstea se reflectă și în recunoașterea faptului că posibilitățile sale sunt limitate. Cine se crede capabil să prefacă deșertul în câmpie mănoasă și colonia penitenciară în tabără de îngeri, acela ori e fanatic, ori șarlatan. Politica nu-i treabă de hocus-pocus. Un om politic responsabil trebuie să-și reprime tentația de a părea magician. Lucrurile acestea nu-s noi, dovadă exemplele de mai jos, pe care le reamintesc în chip de apropo. Primul l-am scos dintr-un mesaj al profesorului Ion Borcea, reputatul biolog și deputat țărănist, care le spunea, în 1928, „alegătorilor și prietenilor” partidului său: „«Nu sunt timpurile sub om, ci bietul om sub timpuri», așa cum zice marele cronicar al Moldovei și așa este. Un om politic trebuie să-și cântărească acțiunea în fiecare moment și să facă ceea ce poruncește timpul și împrejurările pentru binele țării. Cei ce se cred pe ei mai mult și se opun glasului vremii sunt ridiculi”. Tot în preajma unor alegeri (cele din 1931), într-o discuție cu susținătorii săi, I.G. Duca a declarat: „Prețuiesc omul, însă în politică puterile-i sunt limitate”. Și alții au spus că un om politic „nu face totdeauna ce vrea, ci ceea ce se poate”. E preferabil și-i cinstit să recunoști aceasta, decât să faci promisiuni fantasmagorice, pe care să nu le poți onora. Cu alte cuvinte, e mai corect să oferi o speranță moderată, decât să produci decepție. Cine își recunoaște limitele nu admite însă nicidecum, prin aceasta, că e incapabil ori că limitele sunt definitive, că nu pot fi extinse progresiv. El arată doar atât: că e onest, realist și rezonabil.

Azi, tipul acesta de politician se întâlnește rar în spațiul carpato-danubiano-pontic. Deși ar avea mare nevoie de el, societatea nu-l promovează. În fața unui electorat flămând de minuni, cu așteptări exagerate, derutat de zvonuri și comparații imposibile, succes au „populiștii”, care, de fapt, sunt creații ale nerăbdării colective. Când îi votăm, cinstea (inclusiv în sensul dat mai sus), e ultimul criteriu la care ne gândim. Pretindem că votul nostru e liber, dar suntem captivii amăgelilor lor. Fără să știm, confirmăm vorba lui Gustave Le Bon că „Libertatea nu e, de cele mai adese ori, pentru om, decât facultatea de a-și alege sclavia”. Degeaba ne dezmeticim după o lună sau după o jumătate de an, e prea târziu. Din păcate, până la terminarea legislaturii, uităm. Iar la noul soroc electoral, seduși de alți minciñoși și de alte minciuni, repetăm greșeala. Cert, dacă nu ne reformăm modul de a judeca politica și pe politicieni, adică dacă nu le impunem acestora un cod etic, nu vom putea niciodată reforma clasa politică. Vor semăna mereu cu noi și noi cu ei.

Pariurile în politică

Obiceiul de a le face e vechi (vezi articolul „Pariurile în politică” de G. Panu, publicat în „Săptămâna”, ianuarie 1907), dar cel mai adesea n-au avut rezultatele scontate, fie că a fost vorba de măsuri, de partide sau de personalități. Pariază politicienii între ei, pariază cercurile de interese și jurnaliștii pe politicieni. Și aproape toți se înșeală. Am să dau trei exemple din ultimii douăzeci de ani. Nu fără o oarecare jenă, am să încep cu exemplul meu. Am pariat pe d-l Nicolae Manolescu. Zilele trecute am găsit printre hârtii o notiță, publicată în „Deșteptarea” (Bacău) din 1 noiembrie 1991, cu următorul conținut: „Anvergură europeană. O concluzie care se impune tot mai larg: «unicul nostru om

politic de anvergură cu adevărat europeană – citez din editorialul numărului 42 al revistei timișorene „Orizont” – rămâne dl. Nicolae Manolescu” . Și, vai, subscriind-o, credeam că așa e. Or, ca politician, d-l Manolescu a fost o decepție. E drept, ceva mai puțin decât d-l Emil Constantinescu, dar, categoric, o decepție. Mai încoace, ziarul „Ziua” a pariat, de asemenea, pe un literat, menit să aibă o carieră europeană: d-l Varujan Vosganian. „Ziarul nostru – susținea în „chapeau” redacția – a pus cap la cap cerințele UE, scenariile din media, situația politică de la București, zvonurile, inclusiv cele venite de la Bruxelles, și mizează pe faptul că Barosso îl va nominaliza pe Varujan Vosganian pentru postul de comisar european din partea României. În opinia «Ziua», trăsăturile liderului liberal se suprapun cel mai bine pe portretul-robot al comisariatului european”. („Pariul Ziua”, în „Ziua”, 23, nr. 3760, 21/22 octombrie 2006, p.1) Pot să adaug că, bazat pe lectura suplimentului „Ziua economică”, pe care îl scria, și eu consideram la fel? Însă d-l Varujan Vosganian n-a fost confirmat; e drept – nu din vina sa. Înainte de a ajunge el la Bruxelles, au ajuns niște „faxuri” cu informații defavorabile lui, întâmplare care m-a făcut să mă gândesc la „ștafetele” trimise de domnitorii și boierii moldoveni și munteni la Înalta Poartă ca să-și „sape” adversarii. Al treilea exemplu e partidul unui analist, maestrul unor plutoane de analiști (care, în treacănt fie zis, le-a mai și brodit uneori), d-l Ion Cristoiu. Într-un amplu interviu acordat d-lui Marius Tucă, el a afirmat, în maniera sa categorică următoarea: „Băsescu nu va mai fi președintele României”, „Mircea Geoană (va ajunge) la Cotroceni, (iar) Crin Antonescu, președintele Senatului”. (v. „Jurnalul Național”, 16 octombrie 2009, p.2, 8-9) Astea îi spunea „flerul” său, care, din păcate, n-a mirosit cum se vor încheia lucrurile. Însă, în pofida eșecurilor, puțini renunță la pariurile politice. Ori de câte ori ne bransăm la un eveniment, tentația reapare. Eu am încercat să mi-o reprim, inventând destule motive de greață față de politicieni și „politicile” lor, care azi sunt de stânga și mâine de dreapta (sau invers), dar – trebuie să recunosc – încă n-am reușit, sau, mai exact, n-am reușit deplin.

Ce-am făcut de „Apocalipsă”?

Cred într-o „Zi a Judecății”, o „Zi a Măniei”, nu însă și într-o Apocalipsă anunțată pe panouri la colțurile străzilor, prin radio și televiziune. Așa ceva contrazice însăși ideea imprevizibilității ei, din care decurge cea a obligației la o veghe continuă. „Iar de ziua și de ceasul acela nimeni nu știe, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl”. (Matei 24, 36) Când va fi să vină, Apocalipsa va veni fără publicitate. Până acum, ori de câte ori a fost anunțată, n-a venit. Precedenta trebuia să se producă la mijlocul lunii iulie 1994: „în viitorul apropiat vor veni cele trei zile și nopți de întuneric, care vor însemna Apocalipsa”. (v. „Adepii lui Francisc prezic, în Cișmigiu, sfârșitul lumii peste câteva zile”, în „România liberă” din 15 iulie 1994).

Nu neg defel că e necesar ca, periodic, să se administreze avertismente și șocuri conștiințelor, pentru a le trezi și a le determina să vadă impasurile în care au ajuns, dar dacă mijloacele și intensitățile nu-s potrivite, efectele sunt nule sau adverse. Trâmbitată în mod repetat ca iminentă, apoi trecută sub tăcere, fără comentarii, Apocalipsa se transformă în farsă ori pare, ca în cazul recent, o manoperă a unor preoți cu abilități în marketing. În loc să cutremure sufletele, le împinge spre indiferență și incredulitate, ca alarmele false și, lucrul cel mai grav, proiectează o îndoială asupra adevărurilor din textele nou-testamentare. După Înviere, Apocalipsa este al doilea mare pilon care susține morala creștină: ea cenzurează comportamentele noastre, ne amintește de datorii și răspunderi pe care, altminteri, le-am sfida. Or, deși îndeamnă formal la rugăciune, „profeții minciñoși” o discreditează ca pe o instanță ineficientă, care tergiversează verdictele, și o compromit.

Ziua prezisă recent pentru Apocalipsă a coincis cu ziua Sfinților Constantin și Elena. Întrucât mă numesc Constantin, am dat și am primit, la fel ca și în anii trecuți, telefoane prietenilor cu același nume de botez. Purtate cu șart, convorbirile nu s-au limitat la obișnuitele formule de felicitare, ci s-au extins (în funcție de interlocutor) la teme și aspecte dintre cele mai diverse. În afară de Constantin Trandafir, vecinul de pagină, care, în stil parodic, mimând spaima, și-a luat „Adio” de la mine încă din ziua precedentă,

Constantin CĂLIN

(Continuare în pag. 26)

Interviul Acoladei: RADU ULMEANU

În „meseria” de poet m-au inițiat volumele poezilor de la Fondul secret al Bibliotecii Universitare...

„Am ieșit în lumină/ gol, cu un strigăt în gât...”

1) Dragă Radu Ulmeanu, porți un nume și un prenume – luminoase, cu un număr mai mare de vocale decât cel al consoanelor. Numele se leagă direct de locul nașterii tale, care se întâmplă în prima decadă de Vărsător, în

urmă cu șazeci și cinci de ani... Rădăcina lui este numele unei specii de arbore înalt, cu o coroană stufoasă și lemnul subțire. Am și intrat, cum vezi într-o „inimă de poveste”... Ursitoarele și-au intrat în rolul lor de vestire a poetului, care se definea mai târziu „mereu fratern cu stelele mari ale nopții”. Cum era lumea primilor ani de viață? Ce ți-au dăruit părinții și ce ai dus mai departe?

Numele meu, așa cum ai observat, provine de la numele satului natal. Părinții mei l-au schimbat, după Primul Război, pe vechiul Covaciu, cu o rezonanță neplăcută pentru unii ce au avut mereu de suferit înainte, în Ulmeanu. Derivat, desigur, de la Ulmeni. Are, pentru mine, o dulce sonoritate de vocale în armonie cu consoanele ce-l compun. Începând cu prenumele introdus de un sonor r, pe care eu nu-l pot pronunța decât graseiat, dar sugerând fermitate, și sfârșind cu mai molatecul Ulmeanu, aproape feminin dacă nu ar fi zăgăzuit din ambele părți de vocala închisă aducând un ton bărbătesc, alcătuiește o compoziție care mi-a fost dragă de timpuriu. Zodia mea îmi conferă o oarecare sensibilitate și maleabilitate, unele înclinații spre ceea ce este frumos și mai ales o mare capacitate de atașare și de dragoste, în final. În plus, ursitoarele mi-au dat, îmi place să cred, o anume înzestrare spre folosirea limbii, a celei române în special. Iar fraternitatea „cu stelele mari ale nopții” nu știu de unde vine, cu toate că este adevărata mea „inimă de poveste”. Satul natal (devenit în prezent orășel) e așezat pe Someș, un adevărat *axis mundi*, urmărindu-mă constant pe parcursul vieții, al peregrinărilor mele. L-am regăsit la Satu Mare, unde mi-a rezervat o îmbrățișare aproape mortală pe când aveam vreo cinci ani și m-am dus, într-o vară timpurie, să încerc cu vârful piciorului descult temperatura apei. Am alunecat de pe mal și m-am pomenit într-o cu totul altă lume, însoțită, plină de farmec și fericire. M-am agățat totuși, instinctiv, de niște rădăcini ce ieșeau din mal pe sub apă și m-am tras de ele, până când, ieșindu-mi chica deasupra apei, fratele meu, cu abia trei ani mai mare, m-a apucat de păr și m-a tras până la scara de lemn ce cobora către apă. Am reîntâlnit apoi Someșul la Cluj, orașul studiilor mele (în cea mai mare parte a lor) unde mi-a oferit aceeași supraveghere plină de griji parentale.

„În semn de tinerețe eternă/ sunt gata să mă împărtășesc din toate filozofiile lumii”

Părinții – fiindcă veni vorba –, mi-au dat, în mod egal, cumpănire și necumpănire, exactitate pe ici-colo și o mare brambureală imaginativă, liniște și spaime, limpezime și tulburare. Familia pe linie paternă are o tradiție culturală de invidiat, așa zice. Un prim înaintemergător a fost preotul greco-catolic Petru Bran, care a înființat și susținut prin anii 1850 la liceul crăiesc din Sătmar (actualul Colegiu Național „Mihai Eminescu”) prima catedră de limbă și literatură română din oraș, fiind persecutat, prigonit pentru asta chiar și de o parte dintre conaționali lui, care, așa cum e tradiția la români, jucau în echipa adversă. Din aceeași ramură se trage unchiul bunicii mele, poetul Petre Dulfu, extrem de popular prin basmele pe care le-a versificat, împreună cu snoavele despre Păcală, încercând să continue, pe sol românesc, o tradiție a epicului homeric. Asta până la instaurarea regimului comunist, fiind imediat interzis, datorită frecventelor referiri în opera lui la divinitate. Acest străbunic al meu care a și tradus multe din operele literare ale antichității, ar ilustra spiritul clasic, echilibrat, cu propensiuni culturale, al caracterului meu. Pe linie maternă, mama fiind pe jumătate nemțoaică, am primit profunzimele pline de neliniște ale Nordului și o anume înclinație speculativă.

Le-am dus pe toate mai departe de-a lungul celor 65 de ani pe care mi-i pomenești și cărora nici acum nu le pot da de capăt: cum e posibil să fi trecut timpul atât de repede? O fi o glumă proastă la mijloc.

2) Ești, intuiesc, dintre acei poeți care își trag o bună energie din toposul locului originar. Rămâne volumul de debut, „Patinoar”, cel mai implicat în latura biografică?

Adevăratul, sau cel care ar fi trebuit să fie volumul meu de debut a picat, la vremea lui, din cauza lui Ceaușescu, ce venise cu minirevoluția lui culturală din China tocmai când, având deja viza de la Direcția presei (cenzura oficială) fusese trimis la tipar. Întors marele cărmaci acasă cu idei noi, volumul a fost retrimis la citit prin prisma noilor indicații și a fost respins în totalitate, la începutul anilor '70, la Editura Dacia. Nimic de mirare, pornind chiar de la titlul lui, *Zero extaz*. Cum puteai să nu fii extaziat de epoca Ceaușescu? Peste câțiva ani, Florin Mugur s-a chinuit să dea o înfățișare cât de cât prezentabilă unui nou „volum de debut”, chinurile durând șase ani. Avea el o rețetă infailibilă: cel puțin o poezie „patriotică” și una despre locurile natale, printre celelalte ale cărții. Așa că am scris o poezie în care spuneam că „patria nu există decât în sine” fiind „idealitatea lui mâine gonind către mâine mereu”, alături de o altă poezie satisfăcând cea de a doua condiție, a identificării *locului natal*, intitulată exact așa. Ei bine, fiind obligat astfel să scriu despre locul natal, am făcut-o o singură dată, atunci când a trebuit, după care, sastisit, am renunțat să-mi mai caut originile, poetic vorbind, prin geografie. Nu înseamnă că nu am făcut-o apoi, mai discret. Iar volumul apărut abia în 1979 a fost o selecție din ceea ce scrisesem începând cu anul 1964 și până în anul anterior apariției, când, ca urmare a unui acces de sinceritate la Mogoșoia în fața lui Marin Preda, a fost cât pe aci să-l ratez și pe acesta. Pierzând un pariu la care m-a provocat amfitrionul, i-am mărturisit că de fapt nu mai publicasem decât într-un volum antologic la Dacia, selectat fiind de antologator, Nicolae Preliceanu. Mugur îi spusese că mai publicasem o carte și nu era cazul să mai trec prin rigurile concursului pentru debut. *Moncher* n-a reușit nicicum să înghită pastila. „Cum, Mugur a fost în stare să mă mintă pentru tine? Mă, tu ești jidan!...” Până la urmă, ajuns la editură a doua sau a treia zi, l-a luat la rost pe redactorul meu de carte și i-a cerut trei poezii din volum, după care l-a iertat și a dispus ca volumul să apară. Titlul *Patinoar* și-a găsit astfel justificarea, cu toate că fusese exclus de Mugur din cuprins tocmai poemul de la care și-a luat numele, probabil părându-i-se prea lunecos...

„Sta singur poetul/ cu sufletul în fața lui Dumnezeu”

3) Poți alege un moment de viață care te-a pus pe orbita ce nu va mai fi părăsită, aceea a poeziei?... „Ieșind în arenă, ca un gladiator”, cum sună un vers al tău? Ai avut un mentor? Admirabilul critic de poezie Gheorghe Grigurcu observa filiații din Argezi, Labiș, Caraion. Ai avut bucuria de-a admira și, mai ales, până unde ajunge ecoul poezilor pe care „ai jurat”?

Acest moment de viață coincide aproape la oră și la minut cu împrejurările ce au dus la prima mea exmatriculare de la facultatea clujeană de filologie, când, preocupat mai mult să-i citesc pe Blaga și Barbu de la Fondul secret al Bibliotecii Universitare decât să-mi tocesc coatele la seminariile de slavă veche și materialism „științific”, am fost exmatriculat, la sfârșitul lui aprilie 1964, de draconicul decan Mircea Zăciu, pentru un astronomic număr de 22 de absențe acumulate de la începutului primului meu an universitar și până atunci – același decan ce-l exmatriculase cu un an înainte și pe Ion Alexandru, pentru o vină asemănătoare. Ieșirea mea în arenă s-a produs atunci și, de-atunci, am stat mereu în arenă, exmatriculat a doua oară de același decan care nu ne-a iertat toată viața celor exmatriculați atunci faptul că rectorul Constantin Daicoviciu a dispus să se revină asupra primei exmatriculări. Aceasta însă e doar arena exterioară a vieții mele. A existat și una mult mai importantă, interioară, marile mele conflicte și încleștări disputându-se pe acest plan, departe de ochii lumii. Dar înainte de Argezi, Blaga și Barbu, contactul intens, participativ, dacă pot spune așa, cu poezia de secol XX s-a produs prin Bacovia și ceva mai târziu Labiș, de care am fost „bolnav” vreme îndelungată, boală îndulcită apoi, treptat, de poemele lui Ion Alexandru, Nichita Stănescu și toți ceilalți.

4) Ai petrecut anii de studenție la Cluj și la Iași, două orașe universitare de bună tradiție. Au fost vârste ale maximei receptivități. S-au văzut urmările repede?

În afară de urmările despre care am vorbit, școala clujeană a avut o influență de neșters asupra formării tânărului zbanghiu ce eram. Am admirat câțiva dascăli pe care de pe atunci îi socoteam eminenti (Ion Vlad, Ion Pulbere, V. Fanache și alți câțiva) după cum i-am disprețuit pe alții, de-a dreptul anoști. În „meseria” de poet însă m-au inițiat poezii de la Fondul Secret (interziși încă) și colegii mai mari de facultate precum Ion Pop, Ion Papuc, Pituț, Preliceanu, Blandiana...

„Mi-e dor de cei care s-au dus/ mi-e jale de cei ce se vor duce...”

5) Știi, Radu Ulmeanu, că ai un cult al prieteniei. Care au fost... cei care au rămas? Încep eu cu Ioan Alexandru, cu Pituț, care s-au grabit în cursa care se încheie, o spu într-un vers, „cu medalia mortii”.

Într-adevăr, cam toți prietenii mei s-au grabit să câștige medalia. Pituț, de exemplu, de care m-a legat o prietenie aproape inexplicabilă altfel decât prin prețuirea reciprocă de la bun început, el fiind cu vreo șase ani mai vârstnic ca mine. Prietenie care a supraviețuit despărțirii de moment, o dată cu transferul lui la București, în anul al III-lea. Un alt prieten, îndrăznesc să zic, cunoscut la București tot prin Pituț, a fost Laurențiu Ulici, care s-a sfârșit și el într-un mod tragic, absurd. Apoi prietenii sătmăreni Ion Bledea, Ion Baias, aceștia mai tineri decât mine, căci „lecția Pituț” a prieteniei dincolo de hotare de vârstă am aplicat-o și eu, la rândul-mi. Din varii motive, și-au luat și ei medaliile cu mult înainte de vreme. Mai am însă și prieteni „nemedaliați”, ale căror nume nu vreau să le înșir, având superstiția că ar fi de rău augur. Oricum, nu sunt chiar singur pe lume!

6) Ai fost între poezii despre care au scris cei mai importanți critici. Îi amintesc aici, în ordinea articolelor scrise, pe seniorii N. Manolescu, Eugen Simion, Gheorghe Grigurcu, Laurențiu Ulici, Ion Pop, Gheorghe Pituț, Marian Papahagi, Tudorel Urian, Ion Cristofor. Cât datorează un poet criticilor săi?

Mult, foarte mult, în măsura în care sunt critici serioși, aplicați, făcându-și oficiul nu pentru a aduce elogii, dar nici pentru a dărâma. Iar cei pe care i-ai enumerat sunt dintre cei mai importanți ai literaturii române. L-aș adăuga pe Barbu Cioculescu, cel care s-a aplecat cu o profundă înțelegere asupra antologiei mele de poeme cenzurate (nu puține!) în timpul regimului comunist, *Climatul fulgerului*. Poeme regăsite, apărut la Dacia.

„Sunt un profet mohorât/ Mi-e sete de crinii/ ce cresc printre cranii și albastrui luminează...”

7) Unde te-a prins *Revolta din '89*? În romanul tău, am fost tentată să văd multe istorii de viață „personală”. Am înțeles, mai mult, că implicarea ta a avut coerență și vizibilitate, acolo, la Satu Mare, unde viețuiești. Scrii și azi articole politice, ești în linia întâi a mass-media. Ce îți spun ție cei douăzeci de ani de istorie recentă?

Evenimentele din '89, mai precis cele din 22 decembrie, m-au prins în apartamentul meu de bloc din centrul orașului Satu Mare, unde tocmai îl aveam în vizită pe Ion Bledea, un prozator cu totul special – și nu doar pentru noi, sătmărenii, prozator al cărui unic volum, *Vânătoare de cai*, apărut la Cartea Românească, a primit premiul de debut al Uniunii Scriitorilor pe anul 1977. Postul național de televiziune tocmai anunțase fuga lui Ceaușescu. De bucurie, am scos o sticlă de țuică iar Bledea, de emoție, m-a rugat să-i dau voie să bea din sticlă, temându-se că, din cauza tremurului mâinilor, va vărsa tot paharul. Am ieșit pe stradă și m-am alăturat unui grup de tineri care scandau împotriva lui Ceaușescu. Acel grup a fost nucleul grupului mai mare care, după vreo 30 de minute, a alungat conducerea comunistă a județului din palatul administrativ, constituind un comitet revoluționar care și-a asumat conducerea, din acel moment.

Ca și atunci, astăzi încă politica nu se lasă dată nicicum la o parte din viața noastră. Tembelismul actualei puteri, comportamentul ei abuziv, catastrofal în primul rând pentru economia națională, dar și pentru democrație în

general, dovedește că școala lui Ceaușescu a rămas în picioare, reprezentată cu strălucire de cel care a condamnat demagogic comunismul de la tribuna Parlamentului. L-a condamnat și l-a continuat, în aspectele lui morbide...

„Cine poate să-l trădeze pe cel singur/ decât singurătatea”

8) Are vreun rol norocul în cariera, sau în evoluția unui poet?

Vorbind în absolut, norocul nu poate fi pus în legătură cu un mare poet. Hyperion, ca alter ego eminescian, a stabilit acest lucru pentru totdeauna. „Ei doar au stele cu noroc/ Și prigoniri de soarte./ Noi nu avem nici timp, nici loc...”, sau: „Trăind în cercul vostru strămt/ Norocul vă petrece./ Ci eu în lumea mea mă simt/ Nemuritor...” Se mai poate adăuga ceva? Doar exemplificând cu unii poeți români care, prin întreaga lor existență „terestră”, câtă a fost, au dovedit cele de mai sus. Putem compara „norocul” lui Blaga cu acela al lui Beniuc, unul dintre prigonitorii inverșunați ai lui, după instaurarea regimului comunist? Iar dacă ne gândim la Nicolae Labiș, numai de noroc nu putem pomeni, dimpotrivă! A fost un destin crâncen, în slujba căruia s-au pus, ca de fiecare dată, micii (prin caracter, și nu numai) slujbași ai partidului comunist, printre care am aflat cu surprindere că s-a numărat și „prietenu” cel mai apropiat al său, Aurel Covaci, ce l-a turnat în mod sistematic la Securitate, fiindu-i și gazdă în ultimul său an de viață, conform mărturiei lui Gheorghe Grigurcu, coleg cu amândoi la Școala de literatură și victimă a aceleiași murdare turnătorii. Dacă Labiș a murit în cunoscutul accident de tramvai, în care necunoscută rămâne doar mâna criminală ce l-a împins, dl. Grigurcu a trebuit să părăsească orașul „luminilor”, sau mai curând al prăbușirilor, pentru a se înscrie la facultatea din Cluj, de unde a plecat de asemenea după terminarea studiilor, ostracizat de universitarii clujeni printre care (din nou!) Mircea Zăciu, datorită, printre altele, apropierea sale de Lucian Blaga, care a încercat, zadarnic de altfel, să-l sprijine pe lângă cei de la revista *Steaua*, obținând tocmai efectul invers. Până la urmă, „norocul” i s-a rotunjit pe deplin în fruntariile Amarului Târg, sintagmă devenită celebră deja în cercurile, deocamdată, iar peste timp și în istoria literară.

„Lacrimile Domnului cad la fel ca până acum/ în fiecare seară pe lume/ umplându-ne de lumină”

9) Ce înseamnă pentru tine „Acolada”? Te gândești la timpul în care vei scrie, vei citi, fără stress, fără grabă, pur și simplu, ca un pasionat? Cum arată poezia în vremuri sărace? Mai are ea viitor?

Acolada a fost pentru început o experiență, acum e o certitudine. Aflată în al cincilea an de apariție, s-a dovedit o revistă de neignorat în peisajul presei noastre literare. Exprimând în mod constant o atitudine combativă de reconsiderare a valorilor, de punere în adevărata lor lumină a scriitorilor de primă mărime din țară și din diaspora, beneficiind de aportul unor personalități de amplitudinea unor exegeți ca Gheorghe Grigurcu, directorul revistei, Barbu Cioculescu, C.D. Zeletin, Nicholas Catanoy și al colegilor lor ceva mai tineri Magda Ursache, Mariana Șenilă-Vasilii, Isabela Vasiliu-Scraba, Liana Cozea, Constantin Călin, Constantin Trandafir, Nicolae Florescu, Luca Pițu, Adrian Dinu Rachieru, Viorel Rogoz, al scriitorilor Ana Blandiana, Constantin Abăluță, Constantin Mateescu, cărora li s-au adăugat de curând Alex. Ștefănescu și Nicolae Prelipceanu, *Acolada* a devenit, cred, una dintre cele mai importante reviste literare din România.

Poezia în vremuri sărace? Poate că tocmai asta ar fi șansa ei. *Poezie – sărăcie!* Asta nu înseamnă că aș considera sărăcia benefică, pentru poeți sau pentru întreaga societate. De altfel, apar o mulțime de reviste din te miri ce resurse financiare, pline de poeți mai buni sau mai slabi, apar o mulțime de cărți de versuri, singura problemă rămânând aceea a receptării lor. Oamenii nu au bani pentru așa ceva. Mai grav, mult mai grav însă e că a dispărut aproape cu totul interesul pentru poezie, în general pentru lectura de orice fel. Cu toate astea, prin anumite cercuri se vorbește despre o înnoire spirituală a omenirii care ar fi început deja, urmând ca anul mayăș 2012 să o desăvârșească. Ar fi, poate, o speranță de viitor. Cine știe?

Interviu realizat de

Lucia NEGOIȚĂ

Poezie

Poarta

Înălțat în viață ca într-un vrej de aer,
am pierdut înțelesul.
Venit-au copiii pământului să mă tragă de pulpana hainei
și să-mi spună:
Ai grijă! Nu te speria!
Drumul tău nu este al tău!

Beat de iubire, am mers mai departe,
într-un loc nedeslușit.
Acolo oamenii aveau
ochi dubli
și mă priveau neîncetat.
Nu lăsau umbre pentru că soarele
era mereu deasupra capului.
Și nici îngrijorarea nu o cunoșteau.
Încercând să cobor, am văzut somnoroși înviorându-se.
Alergau să mă prindă.
Am apucat câteva fire din pământul de aur și cerul s-a
golit.
Cei care dormeau au deschis ochii dubli spre mine.
În spate era o poartă.

Era o poartă
dar pentru ea
mi-ar fi trebuit o nouă calitate a vederii.

Maica

Aplecată peste singurătatea lumii
stă Maica.
Visul ei este strălucirea:
aproapele pe luciul apei.

Îngerul-pasăre

Când întorci capul, pari pasăre de pradă,
și apoi te văd în genunchi,
înger viclean, cum întuneci zările.
Sub aripa ta e un copil pe care-l înveți să vorbească.
În curând veți fi doi,
tu și copilul care va înțelege totul.
Moartea se plimbă de la unul la altul,
face grimase hazlii,
bolborosește ceva, parcă se roagă.

Chipul morții cu lacrimi rugătoare
și limba care o atinge...

Îngerul

O înclăștare nevăzută de forțe și teamă –
aduce îngerul morții,
cel mai punctual dintre îngeri.
El își scutură aripile și capul viu
și-l ridică.
E îngerul! Are o pată violet pe umărul stâng,
poate un semn de distincție,
poate un semn al grabei, în marea pastelație divină.

Mă place. Pentru el – o imagine.
Pentru mine – o sorbire amăruie, dincolo de fire.
Graba e rea. Pata violet se îndoaie ca o frunză și cade.
Nu e îngerul.
E o prietenă veche, străină.

Sub pleoapele cu pene

În ochiul morții o pasăre și-a făcut cuib.
Își curăță penele cu ciocul.
Moartea vede umbra păsării și crede că totul e umbră.
Pasărea vede cuibul și crede că moartea e un ochi în
care se poate crește.
Când își întinde aripile, ochiul se acoperă și moartea nu
mai vede.
E ora de somn, își spune, sub pleoapele cu pene.

Purtători de lumină

Dumnezeu stă la masă cu îngerii.
În capul mesei stă Dumnezeu
și îngerii, de o parte și de alta.
Aprig e Dumnezeu!
Când ridică El mâna, îngerii ridică aripile
și se creează o vâltoare de lumină.
Mici creaturi aurite își fac loc.
Vor să trăiască.
Dumnezeu respiră asupra lor
și toată această respirație e un început.
Dumnezeu a pus început
acolo unde nu era
Lumină.
Acum stă la masă cu îngerii.
E o mare și incredibilă poveste
într-un sămbure de aer.

Masca de smoală

Îți smulgi masca de smoală.
Jivină sălbatică sau corpul neîndoitei tăceri?
Amușini.
Nările reci se lipesc de pământ și apoi de mine.
Țărina și pielea mea sunt cele două camere
ce produc întunericul.
În rest, un cuvânt.

Contemplație

Dacă ai avea trei cuvinte și le-ai spune
unul către altul,
dacă această contemplație
împărtășită
ar înmărmuri lucrurile,

și le-ar desface
în trei,
în trei,
în trei,

cerbii pământului ar căpăta chip de om,
în oglinzi s-ar vedea oase de pasăre,
tu ai fi mereu la marginea lumii, cu undița în mână.

Rătăcitorul

A venit rătăcitorul.
Fața lui se schimonosește a ris.
Sau a plâns?
Cade pe-o parte ca un soldat de ceară.
Vede cum lumea se înclină...
Respiră adânc. Aerul intră în plămâni lui de ceară.
Desenează hieroglife luminescente, arabescuri,
încrângături fără seamăn.
Acolo e gloria, incredibila tăcere.

Carmelia LEONTE

„Secretul individualității” la Gheorghe Grigurcu

„Mărturisirea unui autor îi include secretul, este iradiată de acel secret al individualității care exprimă splendoarea deosebirilor dintre o ființă și alta și, deopotrivă, splendoarea comunicării între ele”, opinează Gheorghe Grigurcu în volumul *O provocare adresată destinului*. Convorbiri cu Dora Pavel (Satu Mare, Editura Pleiade, 2009).

Este debutul unei confesiuni provocate, în superbe dialoguri cu Dora Pavel, desfășurate pe parcursul câtorva ani, al unei mărturisiri de sine iscate de interlocutoarea sa cu darul „de a crea un câmp de tensiune morală propice ființei mele «însingurate» cu voie, însă peste anume margini și fără voie, din care pricină refractară narcisismului”.

Poet și critic de mare talent și autoritate, pentru care „scrisul a devenit a doua [...] natură”, Gheorghe Grigurcu își acordă răgazul de pace lăuntrică, se întoarce spre sine, rememorează trecutul și comunică neîngrădit, dezvăluindu-se, analizându-se cu desăvârșită onestitate, libertate de ton și o eleganță inimitabilă a relatării. Deși „la judecata de apoi a literaților” nădăjduiește a fi „sanționat cu precădere ca poet”, – „mai aproape de inima mea se află poezia și aforismul – formule fulgurante, mai apte a surprinde autenticitatea ființării noastre asupra căreia suntem chemați (de unde?) a face depoziții” – critica s-a ivit „ca un adjuvant, ca o anexă a lirismului inițial, care a căpătat [...] proporții nebănuite”, văzând în critică „un produs al eului în figuri similare cu cele ale literaturii în genere”.

Interviurile publicate, a căror lectură instruieste și delectează spiritual, sunt, poate, „un surogat” al societății care îi lipsește lungi perioade de timp, „o deschidere spre lume, însă una sublimată, evocatoare”. Dialogurile de acest tip sunt resimțite de poet și critic „ca un jurnal provocat”, cu precizarea că, repudiate de unii literați, pentru Domnia sa, acesta, jurnalul, „e o speță inalienabilă a creației”, căci confesiunea „e așternută pe cât posibil cu condeiul literatului”.

Fragmentele de jurnal sunt inserate în dialoguri, suprapunându-se lor, oferă etape captivante de viață în formulări nu o dată apoftegmatice, relevându-se bogata diversitate de mijloace la îndemâna autorului, de la gravitate și seriozitate la umorul amar, de la altitudinea și generozitatea discursului critic până la lirismul evocărilor anilor copilăriei și ființelor tutelare. Astfel că fiecare capitol dezvăluie noi și noi aspecte ale complexei sale personalități. Un jurnal, ținut chiar și cu asiduitate, poate nu ar fi reușit prin consemnarea zilnică a evenimentelor exterioare și, mai ales, a celor interioare, să acopere cu larghețe, dar mai ales în profunzime, bogata viață spirituală a diaristului, cum a reușit acest dialog reluat, fără însă ca răspunsurile, nu o dată retoric formulate, să devină redundante. Chiar dacă evocările copilăriei și primei tinereți reapar pe parcursul cărții, ele oferă o lectură captivantă prin judecățile morale și noi portrete fizice, prin anticipări și imagini din viața literară cu tot pitorescul lor. E, fără îndoială, și meritul Dorei Pavel de a fi găsit tonul potrivit, ca și modalitatea elegantă de a provoca și întreține confesiunea.

Gheorghe Grigurcu reconstituie și ordonează istoria propriei sale existențe, concentrându-se asupra vieții lăuntrice „spre a o proiecta asupra ambianței, asupra celor ce se petrec în afară”, având simțământul că „un jurnal de scriitor nu e decât o producție literară ca atare, cu obligațiile și drepturile corespunzătoare, cu caracter imprescriptibil”.

Fiecare pagină a acestui volum, pornind de la viață, se convertește în ficțiune, devine creație literară, căci el, autorul, este mereu prezent în ciuda neutralității sau a unei răceli ostentative, pentru că „până și însemnările aride, de pedestră alură” ale marilor autori, „se încarcă de tensiunea curiozității noastre morale”. Orice scriere a unor autori talentați este ademenitoare, iar o pagină diaristică stărnește „dorința cititorilor de-a le reconstitui figura umană”.

Strâns, concentrat în propriul său text, autorul oferă o extrem de interesantă poetică a jurnalului, punând în relief elementele sale contrastante care, în loc să-l transforme într-o „Cenușăreasă a impunătoarei Opere” beletristice, într-o „anexă” sau „product colateral” îi subliniază apartenența la creațiile reprezentative ce depășesc „cotidianul exercițiului rutinier” și deschid „ferestre spre adâncimile morale” ale scriitorilor.

Paradoxal, textul diaristic „e o stranie revoltă împotriva spontaneității, hazardului, efemerului, chiar prin mijloacele spontaneității, hazardului, efemerului”. Totodată, pe de o parte „jurnalul trădează [...] un hybris, o ambiție a unei persoane de a-și construi o existență ideală prin adăugarea [...] datelor existenței reale, de-a se fixa cu ajutorul acestora în durată; pe de altă parte, fiind mărturisire, spovedanie, acesta contribuie la împlinirea unei stări de catharsis în termenii esteticii consacrate, de defulare în termeni freudieni și de mântuire în termeni creștini”. Am reprodus acest lung pasaj aproape în întregime pentru a nu-i știrbi logica și a nu-i diminua frumusețea.

Pledoaria pentru a i se recunoaște jurnalului capacitatea de „exorcizare a neantului” este susținută printr-o superbă metaforă a sacrificiului, el, jurnalul aflându-se „îngropat la temelia poeziei, a romanului, a numeroase pagini de eseu și critică, aidoma unei făpturi omenești sacrificate la temelia unei construcții pentru ca ea să dureze”.

„Măhnirile mi s-au transmutat treptat în ficțiune”, consemnează autorul într-o notă din 2009, mărturisire ce vine să întărească, o dată în plus, caracterul ficțional al volumului supus de noi lecturi critice, și nu orice text de proză, ci unul în proximitatea unui subtil roman de analiză psihologică, cu un „scafordru” al propriului său suflet dispus a-și adânci cunoașterea de sine printr-o revenire și revenire la propria-i ființă, la rădăcinile ei. „Mă obișnuiesc cu lentoare, cu un loc nou, însă mă desprind cu suferință de un loc cu care m-am obișnuit, mistuit de nostalgii ce mitizează odăile, casele, străzile, văzduhul, absorbindu-le unei ficțiuni dureros proteguitoare” (subl. m. L.C.) este debutul unor pagini de o neasemuită frumusețe pe care am certitudinea că numai un poet le poate compune. „Am venit pe lume, cred, cu un deficit al capacității defensive, aidoma unui melc fără cochilie, unei țestoase fără carapace”, este recunoașterea unei hipersensibilități, piedică în calea adaptării, a unei emotivități și timidități, chiar stângacii „în mișcări și în grai la impactul cu factorii necunoscutului”. Acest capitol, de fapt un interviu publicat în *Cafeneaua literară* în 2009, mi se pare a face legătura între „condiția terestră” a autorului și existența sa mai înaltă, mai semnificativă de creator, este stabilirea unui acord deplin cu sine.

În nevoia imperioasă de a simți „cu mai multă putere murmurul patetic al amintirilor” Gheorghe Grigurcu îl ia pe interlocutor, ca și pe cititor, cu sine pe urmele sale într-o vârstă a inocenței, „când copil vesel, cutezător” voia „parcă a-și «arde» vitalitatea în prima perioadă a vieții”. Dar „exuberanța [...] neștiutoare de atunci”, e atât de „izbitor deosebită de ceea ce a urmat”. Adolescența viitorului poet coincide cu dureroasa conștiință „de-a fi «altfel», că între mine și semenii mei s-a produs o falie ce nu se va închide niciodată. M-am format dificil, eclozând din acea copilărie mirifică în care mă doream pictor”. Deconcertanta sinceritate izvorăște dintr-o desăvârșită libertate de ton a confesiunii. Nimic ascuns, după cum și absența eufemismelor și edulcorărilor de orice fel întregesc acest autoportret al artistului în tinerețe ca și la maturitate. Pasiunea foarte timpurie pentru cărți este urmată la începutul adolescenței de atracția pentru poezie, etape „nepregătite de vreo înrăurire aparentă, *ex nihilo*, căci nici familia, nici școala, nici oamenii pe care-i întâlneam n-ar fi putut constitui cauza unor atari înclinații”. Ele „au căzut de undeva din cer, asemenea unui meteorit în umila-mi făptură prematur frământată de chestiuni a căror gravitate încercam a o descifra, candid crispat de efort”.

În dificultățile de adaptare într-un mediu neprielnic se simte „mâna unui Destin advers în ordinea lumească, o respingere de la realizarea comună, o împrăncire într-o subnormalitate”; ca și „vitala nevoie de singurătate”, intransigentă față de barbaria spiritului primar și agresiv și sensibilitatea de un tip aparte întregesc portretul creatorului de talent, un portret mai mult sau mai puțin previzibil ce emoționează prin reflexivitate și dorința cunoașterii obiective. „N-am avut niciodată, nu am nici în prezent suficiență vigilență în raport cu semenii. N-am impresia că ar fi la mijloc un deficit al puterii de observație sau al duhului critic, ci un imbold spontan de idealizare, o generoasă nesocotire a semnalelor de avertizare ce-mi vin, în beneficiul unor imagini mai luminoase decât cea pe care ar îngădui-o realul scrutat cu sânge rece”, o „lipsă de prevedere”.

În acest „roman” *sui generis* ce se configurează astfel, rememorările încarcă textul cu o tensiune de așteptare din chiar primul capitol-interviu, întreținută de

pasiunea elucidării de sine a naratorului-personaj sau a personajului-narator, opusă narcisismului. Se alcătuieste astfel o foarte lucidă și nepărtinitoare imagine asupra sinelui, dar și asupra lumii literare în pagini strălucite, cu fraze impecabil elaborate, în dialogul ce reușește să devină un tulburător monolog. Mi se pare relevant rezultatul efortului de a descifra partitura de observator obiectiv al propriei subiectivități. Cu greu se poate imagina o mai exactă „fișă psihologică” decât cea pe care o alcătuieste Domnia sa, cu onestitate deconcertantă și mărturisita dorință de autocunoaștere. „Privindu-te retrospectiv, te dedublezi, te poți urmări aidoma unui Celălalt, îți dai seama de slăbiciunile, naivitățile, erorile săvârșite, deși, evident, nu poți repara ireparabilul”. Ceea ce mi se pare cu adevărat remarcabil în această carte este capacitatea personajului-autor/narator de a elabora un aparat conceptual, de a teoretiza, deși cu modestie nu se consideră apt „de a te înălța la figurile generalizatoare” „consumat de detalii, antrenat de insignifiant”, de care ține seamă, îi devine îndrumător în exercițiul autoscopic. „Nu din impulsuri empirice – se precizează – nu din stricte necesități pragmatice omul se dedică examenului de sine, își adâncește și încearcă a-și desăvârși autoportretul moral. Autocopia devine un act de gratuitate. O operație tangentă la ficțiune, revărsându-se în utopie”. Pentru memorialist consecutiv autoanalizei este strădania de a-și reconstitui ființa lăuntrică „pe coordonate ideale, chiar dacă ne simțim adânc decepționați de felul în care ne descoperim configurați, în care ne-am comportat, de limitele ce ne zădărnicesc ameliorarea. Limbajul artei ori al precizunii analitice ne dă cheia unei asemenea idealizări corective”. Omul matur, care este astăzi, își caută rădăcinile, își caută trecutul, dintr-o nevoie imperioasă de a-și apropia propria ființă, din „cea mai îndepărtată copilărie”. „M-am despărțit teribil de greu de vârsta paradiziacă – așa a fost cu adevărat pentru mine copilăria”, în timp ce adolescența, „perioadă incertă a tranziției mă pune în dificultate față de mine însumi, precum o impostură, precum un mijloc reflex de autoconservare, ca o așteptare perpetuă. Ca o paradoxală nostalgie a viitorului”. Copilul iubit și care iubea „a suferit însă, la un moment dat, o fractură gravă a ființei sale sufletești, ca și cum i s-ar fi rupt coloana vertebrală. Din pur senin, din nimic a apărut această traumă. Copilul lipsit de griji, respirând viață, pur și simplu viață, a devenit... minoritar. S-a simțit dintr-odată străin într-o lume umbroasă, complicată, ostilă. În cel mai bun caz, într-o lume care, pierzându-și adresa directă, se contrage în simboluri”. Copilăriei, ce stă sub semnul libertății absolute, i se opune „timiditatea [...] paralizantă a pubertății și vârstei mature, angoasa, încercată încă din adolescență se amplifică pe tot parcursul tinereții resimțită ca o etapă de criză, devenită scut și pavăză”, iar încercările ce i-au urmat își găsesc un unic remediu în „situația de a-mi prelungi o conștiință difuză a tinereții”.

Căutarea înfrigurată și statornică a trecutului înseamnă implicit și asumarea proustiană a lui, căci etapele anterioare ale celui ce a fost n-au fost complet abandonate. „Se petrece, în taințele intimității, un gen de sinteză între trecut și prezent, în care rolul de căpetenie revine unui imbold de restaurare a «timpului pierdut». Îmi dau seama că tipul meu moral aparține copilăriei, că plămada prețioasă a acesteia nu s-a irosit, alimentând o tinerețe ce mi-a devenit un scut în fața nerealizărilor, fiind întrucâtva prezentă și-n acest început de senectute sub chipul unei dispoziții genuine, «naive»”. Analiza se realizează într-un plan de adâncime, Gheorghe Grigurcu este un expert în desfacerea și refacerea resorturilor, în luminarea pliurilor ascunse ale conștiinței; se desprinde o anume voluptate a demersului său cognitiv, o înverșunare aproape a cercetătorului aplecat asupra propriei sale vieți, de unde splendide pagini de analiză dintr-un roman de tip ionic, cu o perspectivă interioară atribuită personajului narator, în acest caz naratorul confundându-se cu personajul principal și cu autorul însuși. Marcat de nostalgiile pentru un paradis pierdut, „se afundă în ele însoțit de sumbra pornire de afirmare a eului ce reacționează instinctiv la expulzarea de care eram lovit din partea majorităților imbatibili, eului care se apăra”, închizându-se într-un „egotism amar ce-mi exceda voința. Inevitabil precum o formă a fatalității. Criza se ermetiza, trufaș dependentă de ea însăși”.

Neîndoelnic, ființele consubstanțiale vârstei paradisiace a copilăriei, tinereții și maturității chiar, sunt mama și bunica, ființe reper: „Pentru mine, unul, o declar cu riscul de a fi socotit «eretic», sfinții cei mai însemnați sunt bunica și mama mea, ființe bune conducătoare ale energiei divine, cele ce-au sădit în mine puținele virtuți pe

care mi le-aș putea recunoaște”. Pentru omul delicat și care nu se sfiește a include sentimentalismul în alcătuirea sa intimă „dispariția mamei a reprezentat [...] o durere imensă, ultima mare durere sufletească, îmi zic, pe care înaintea sfârșitului vieții terestre, mi-a fost dat a o încerca [...] Singurătatea în care m-au aruncat aceste pierderi este iremediabilă, putând fi doar atenuată prin paliative. Acum, dezdăcinarea mea e deplină”.

Adiacentă analizei subtile a propriei ființe este o configurare tipologică de un gen aparte, aceea a omului interiorizat „cărui i se atribuie o viață interioară”, un „minoritar” al cărui complex de superioritate uneori afișat nu este decât „reversul unuia de inferioritate, sădit de natura sa debilitată, expresia anxietăților, percepându-se sub semnul anomaliei. E pedeapsa abaterii de la normă. Stigmatul omului interiorizat e dedublarea”, marcă a complexității lui. Bântuit de o latentă și perpetuă patimă a autoanalizei, acest „*homo duplex* este un inadapabil, incapabil a se integra în colectivitate, deoarece e incapabil a se integra în sine”. Ființă bogată, plurivalentă, depășește condiția umană medie chiar și în frământarea sa. Înclinat este spre problematizare, spre complicație „ca spre o performanță masochistă”. De o luciditate acerbă, dublată de o gravitate pe cât de reală, pe atât de constantă „își recunoaște condiția de damnat *sui generis* [...]”. Se simte mereu în bătaia Răului, asemenea unui copac în bătaia vântului. Oscilează între o aspirație a înălțării, a extazului și una a înjosirii, a maculării, în așa chip încât se poate presupune că cea dintâi e tainic condiționată de cea de-a doua”. Deși socotit de unii confrăți drept „un personaj livresc”, „o febră sufletească” îi incinge ființa. „Dureroasele sale dileme izvorăsc din propria-i ființă”, fără a fi „mimetice” sau „convenționale”, chiar dacă și-a configurat experiența pe un temei livresc. Remarcabil prin complexitatea sa este de aceea „greu adaptabil, stângaci din pricina nefericitului mod de-a sesiza factori inexistenți pentru alții, ca și cum ar dispune de un organ de simț în plus”. El „prinde gustul urâtului, diformului, repugnantului, aidoma celor ce se năvălesc la droguri, amestecându-le ca pe incitante ingrediente în compoziția frumosului artistic”. De aceea acel „urât-frumos” din arta modernă nu este decât un indiciu al întinderii unei viziuni legate de criza omului interiorizat.

Lungile citate la care am apelat și pe care pentru frumusețea și profunzimea analizei le-am reprodus uneori în extenso aparțin uneia din cele mai exacte și inteligent configurate tipologii a omului „scindat”, a interiorizatului posedând o tehnică a tatonării lăuntrice ademenit de insinuarea interogativă în ființa sa secretă. Fișa caracterologică este întregită de „relațiile sociale” ale omului interiorizat, „fie retractil, prăbușit în timorare, [...] fie cabrat în exigență, polemic, imun la compromis” și la tropisme de orice fel. Printre cei apropiați se poate deschide, se poate confesa „în încercarea de a-i egaliza cu sine, după principiul vaselor comunicante”. Incomodat și exasperat de diferență, se simte atras de analogie doar. Spiritul critic și-l exercită mai ales cu propria-i creație și nu o dată se supune autoflagelării, într-o deconcertantă „culpabilizare de sine”.

Conexe sunt formulările memorabile despre ideea de geniu, „pisc, ideal intangibil, miraj suprem...”, geniu fiind „un fenomen de hotar anevoie de circumscris unui domeniu ori altuia, între lumea sensibilă și cea suprasensibilă, între normalitate și abatere de la normă, între bine și rău”. Geniul „face parte din două lumi, intrigând, provocându-le. Ilustrează tentația imposibilului pe care o încearcă spiritul în raport cu absolutul”, capabilă a releva „dramatismul condiției sale de continuu, riscant balans”. Christos și „martirul cristic” oferă „cea mai impresionantă paradigmă a geniului”, oricărui personaj genial îi e dat a se afla la fruntariile dintre aprobare și refuz”.

Natura artistică domină în scrisul poetului și criticului, la întrebările esențiale răspunde cu precizie și eleganță, o eleganță proprie ființei sale, poetul se citește deslușit în text, îi dictează prozatorului, adaugă o aură formulărilor, ceva enigmatic în toate articulațiile acestora. Nu cred că mă înșel, dar delicatețea, eleganța discursului, ca și cea gentilețe a „bărbatului de modă veche”, sedus desigur „de parfumul retro” se văd deslușit drept componente ale unui stil propriu cu rădăcini prelungi într-o copilărie și adolescență în care bunica și mama au devenit și au rămas „icoanele vieții mele sufletești”.

Cunoscând, cele trei forme de iubire pe care le aveau în vedere grecii antici, *filia*, *eros*, *agape*, *agape* i-a produs experiența spirituală cea mai înaltă, prin mijlocirea celor mai dragi ființe „o dragoste dureroasă, incluzând umilință și o nesfârșită milă, emană din amintirea lor, îndreptându-se spre făpturile fragile, neajutorate, spre necuvântătoare, spre plante și chiar spre lucrurile ce-mi devin familiare. Este apogeul vieții mele lăuntrice, regăsirea mea cea mai curată, bunul cel mai de preț pe care l-am dobândit trăind”.

Ceea ce m-a surprins în paginile acestui tulburător volum este neînchipuită și niciodată bănuita deschidere a memorialistului, șuvoiul irepresibil al amintirilor și gândurilor ce se revărsă sub imboldul întrebărilor, pe un ton de o sinceritate, pe cât de descumpănitoare, pe atât de autentică; este aici o nevoie irepresibilă de comunicare după îndelungata și statornica iluminare din zona conștiinței, pregătită să-l sprijine pe artist în nevoia cunoașterii de sine, în cea voluptate a efortului său cognitiv.

Zilele „Acolada” – Ioan Moldovan, Traian Ștef, Liana Cozea, Radu Mareș

Dacă *filia* i-a adus „satisfacții temporare și dezamăgiri durabile”, despre *eros* scrie un text de mare profunzime și rafinament stilistic, cu raportări la sine, un comentariu pe cât de subtil, pe atât de sincer. „O ieșire a eului din captivitatea condiției sale. Solitudinea îl împinge către o formă intrinsecă de uitare”. Analiza, bogată în subtext, lipsită de ambiguități sau indeterminări generează interpretări coerente și comentarii ce vizează puterea iubirii, capacitatea ei de prefacere, de metamorfozare. „Miracolul iubirii constă în aceea că ea transpune asupra făpturii sau lucrului ce le alege lumina-i idealizatoare nu în sensul unei convenții, al unei iluzii, ci într-unul efectiv transformator. Are loc o «schimbare la față», un miracol. Realul devine atât de real. Mai exact, *adevărul* iubirii, căci iubirea e în chip inalienabil un adevăr, se substituie realului”. Întorcându-se spre sine, în profesiunea sa recunoaște etapele „unui erotism niciodată mulțumit de sine”, încheiate „nu fără mari frământări, nu fără momente de cădere sufletească în care se reflectau singurătatea mea incurabilă, inadapabilitatea mea atât de stingheritoare”. Delicatețea unui suflet sensibil, o educație primită și asimilată de la ființele cele mai dragi, dar și o exigență ce i-a dominat însă afectele, îl conduc spre amintirea unei mari iubiri „de la amiaza biografiei mele”, a unei ființe „în preajma căreia am simțit o atracție inepuizabilă timp de aproape un deceniu, o înfrigurată deschidere a simțurilor dirijând afectul neliniștit la culme precum o împlinire insașiabilă de sine. O paradoxală împlinire în neîmplinire”. Dar erosul și creația nu s-au intersectat niciodată. „Producția mea literară se desfășura pe un plan pe care conta incontestabil «armonia în dezarmonie» a vieții mele intime, dar nu mai mult”, „căci literatura nu s-a prea amestecat în viața mea cu cele eroticești”. În absența oricărei alte influențe, „scrisul [...] este [...] lupta cu dispoziția ce i se opune”, iar „nu «inspirația» este contrarul sterilității [...], ci capacitatea curentă de concentrare a intelectului asupra textului, dar și [...] a corpului ce reprezintă emitențul nemijlocit, fizic al textului”.

Creația, scrisul a devenit pentru Domnia sa „a doua mea natură”, căci „absența scrisului îmi creează un gol insuportabil, un simțământ torturant de inutilitate. Sisif deposedat de bolovanul său”.

Dedicat scrisului Gheorghe Grigurcu este conștient de riscul pe care și-l asumă, căci „a face literatură înseamnă a practica un sport extrem”, dar „fiorul aventurii” este întreținut tocmai de împrejurarea de a te afla „mereu pe buza prăpastiei”, creația este dependentă mai puțin de voință, „cât de dorință. De o dorință misterioasă, salutară aflată într-o paralelă cu aspirația mistică”. De altfel, într-o mărturisire extrem de sinceră, Domnia sa recunoaște că „mai important decât scrisul [...] mi se pare împlinirea mea duhovnicească”, regăsindu-se în „postura unei *homo-religiosus*” care „accede mai curând la un ideal, la un proiect,

la o potențialitate de natură mistică decât la o transpunere în act a unei astfel de năzuințe, difuze deși permanente”.

Dacă poezia „e o făptură mitologică, aidoma grifonilor”, anotimpurile sunt „arhetipuri ale poeziei”, sau „poeme în stare de natură”. Poet profund înainte de toate, lui Gheorghe Grigurcu îi este definitorie inteligența critică, reușind să depășească cercul strâmt al propriei individualități. Lucid, obiectiv, intens în judecățile sale critice, crede că „într-o lume pragmatică, uscată, rea, ei [poetii] creează insule ale unei idealități”. Făcând totodată o mărturisire de credință, nu le acordă credit în materie de poezie decât criticilor care sunt ei înșiși poeți. Doar aceștia au suficiente „antene pentru a priza din interior creația congenerilor lor, în nuanțele, în finele vibrații, în jocul infinitezimalelor ce-i compun specificul”.

Din 1965, de când era redactor al revistei *Familia* și până în prezent, Domnia sa a avut ocazia „de a inaugura o nouă etapă în evoluția cronicii literare”, speță în care

continuă să creadă prin chiar absența „alurei discursului exiguu, «închis», fiind o „mediere”, o „deschidere «democratică» spre câmpul unei diversități de așteptări, gusturi, opinii”. Tentantă prin chiar „dispoziția juvenilă perpetuă” a cronicarilor, pe aceștia îi întâmpină „fiorul noutății” și „îspita aventurii”, cronică literară rămâne „o instituție indispensabilă a contactului criticii cu literatura în mers”.

Niciodată submisiv, fără niciun fel de tropisme, reușind să-și păstreze nealterată independența în gândire și în scris,

Gheorghe Grigurcu, el însuși polemist redutabil, s-a simțit dator a-și preciza „opiniile și opțiunile în bună parte ținute sub obroc în anii tinereții”, în a-și „lua revanșa pentru tăcerea brutal impusă atunci”. Este adeptul scrisului polemic care însă nu îndreptățește „mercenariatul, oportunistul, adularia ori spurcarea din interes josnic. Ca orice manifestare literară, polemica e o expresie intimă a semnatarului său, conține un anumit lirism. Unul aspru, inclement”. Dar o polemica, pe lângă necesitatea de a fi pe deplin convingătoare, nu are voie, nicidecum, „să încalce ținutul urbanității”.

Poetul, criticul, prozatorul și-a consacrat viața lecturii și scrisului, contactul cu literatura intrând în „sfera confidenței, a dialogului cu tine însuși”, căci „citești spre a te des-tăinui”, „a te elibera (vindeca?) prin mărturisirea pe care literatura [...] o facilitează”. A scrie, a-i idealiza în scris pe mării creatori de literatură devine „un mijloc de purificare”.

Dublul său exil în Amarul Târg, depărtarea de „centru”, aspirația spre unul din marile centre culturale – Clujul, „mirificul”, „orașul cu magic văzduh” este o „iubire care m-a trădat” – înseamnă o lungă așteptare, iar așteptările prea lungi nu te seacă, nu te decimează, „efectul este mai rău. Ele îți dau o nouă identitate [...]. În urma lor, devii un alt om, cu o altă psihologie”. Și totuși, cu un „suflet ostent de sine”, poetul, prozatorul și criticul își îndeplinește una din dorințele vieții, aceea de a întemeia o revistă literară durabilă. Este revista *Acolada*, de la Satu Mare, în colaborare cu poetul și prozatorul Radu Ulmeanu „a cărui hărnicie se îmbină cu onestitatea și delicatețea”, revistă „ce și-a propus a funcționa în virtutea unui filtru valoric, dar și a unei concepții, a unui set de opinii înrudite” și care, iată, în această primăvară a împlinit cinci ani de existență.

Convorbirile lui Gheorghe Grigurcu cu Dora Pavel din acest volum sunt unele din cele mai complexe confesiuni din câte mi-a fost dat să citesc, o carte ce cuprinde între copertile ei ceva atât de indestructibil în loialitatea autorului față de sine însuși, o melancolic-lucidă raportare la propria sa persoană, la lume și la semenii săi. Dialectica demersului său autocognitiv propune această rememorare pe etape, cu frânturi de viață ce se coagulează într-o expunere coerentă și extrem de seducătoare. Mărturisirile sunt pătrunse de un suflu al demnității, de un cult al valorilor stabile, sădit în chiar ambianța familială, de o onestitate în evaluările și autoevaluările pe care le face, chiar dacă își provoacă sieși suferințe, de o luciditate nedezmințită și o înverșunare aproape a cercetătorului pentru propria sa viață. Înzestrat cu o inteligență sensibilă își este sieși cel mai acerb, neînduplecat dar nepărtinitor critic, cu o autoritate, confirmată și reconfirmată de-a lungul anilor.

Liana COZEA

ITINERARIILE PLASTICE

Moartea artistului Habacuc

Imagini din expoziție

Cu vreo cîțiva ani în urmă, mai exact în 2007, în spațiul galeriei Codice, din Nicaragua, costaricanul Guillermo Habacuc Vargas, care, după propriile-i declarații, avea frumoasa vîrstă de treizeci și doi de ani (născut în 1975), vîrstă la care creatorii își coagulează și își definesc universul, iar energiile lor duduie la turație maximă, a prezentat publicului însetat de experiențe artistice și de severe poziții morale, următoarea operă de artă (contemporană!): a capturat un cîine (contemporan!) de pripas, pe numele lui Natividad (după numele narcomanului Natividad Canda, victimă a unor cîini), l-a așezat frumos într-un colț al galeriei, l-a priponit bine cu un lanț, i-a conferit lanțului privilegiul de a culisa pe sîrma care constituia ipotenuza triunghiului format împreună cu cele două laturi ale peretelui și, pentru a marca enorma importanță pe care o are în discursul artistic, a lăsat cîinele să moară lent, dar sigur, doborît de foame, de sete și, cine știe, dacă nu și de emoția exemplarității lui într-un scenariu simbolic-exorcizator pe care nimeni nu l-a mai imaginat pînă acum. Și cîinele, docil, resemnat și melancolic, s-a conformat scenariului, chiar dacă organizatorii susțin contrariul; adică a murit iremediabil, de foame și de sete, poate chiar sub privirile extatice ale unor esteți care iau pulsul vieții în galeriile de artă și tot acolo își negociază relațiile cu Absolutul. Acuzat din mai multe părți că a chinuit un biet animal, că a suprimat o viață, că, la adăpostul autoproclamatului gest artistic, a batjocurit un suflet, așa cum era el, pribeag și nefericit, Artistul-Demiurg, care a înlocuit vocația de a crea cu dreptul de a ucide, a răspuns cam în felul următor: *cîinele era bolnav, al nimănui, și oricum, mai devreme sau mai tîrziu, ar fi murit de foame și singur. Eu doar am vrut să atrag atenția asupra unui fenomen și să denunț ipocrizia oamenilor care nu fac nimic pentru a salva miile de animale care se găsesc în aceeași situație, dar se revoltă dacă moare unul singur.*

Dacă nu aducem discuția în plan moral, și ne mulțumim cu mesajul subînțeles că sacrificiul unei vieți poate avea drept consecință salvarea unor mii sau sute de mii de alte vieți la fel de năpăstuite, logica lui Habacuc poate funcționa. Și exact la aceeași concluzie au ajuns și organizatorii Bienalei de Artă Central Americană, care a avut loc cîțiva ani mai tîrziu în Honduras, și unde Guillermo Habacuc Vargas a repetat scenariul cu cîinele.

Declarat, așadar, *operă de artă, mă rog, performance*, nici nu mai contează, acest moment al uciderii unui animal prin infometare trebuie plasat și într-un alt spațiu de semnificații decît acela strict al atitudinii, al ideii discursive, și anume în spațiul limbajului, în acela al expresivității, fără de care arta nu poate fi definită ca atare. Și, cu adevărat, performanțele lui Habacuc sînt aici inegalabile. Avem, mai întîi, un contrast radical între acuratețea farmaceutică a galeriei, între spațiile ei albe, aerisite, luminate ireal, și aparația costelivă, emaciată, a cîinelui, în care precaritatea vieții și chipul morții au căpătat cea mai pregnantă și mai convingătoare expresie. Urmează, apoi, un al doilea contrast: acela dintre libertatea zglobie a vizitatorilor, dintre buna lor dispoziție, a vizitatorilor care vin, pleacă, se plimbă, privesc, gesticulează, rîd, comentează, mîncîncă, beau, fac dragoste, se droghează, li

se filiiie, behăie, nechează, care privesc cum moartea sapă tenace, sub ochii lor, dar nu pricep nimic, și făptura aceea înlănțuită, cu oasele atîrînd dezarticulate într-un sac de piele pe care sîngerează răni aleatorii, care schiaună fără consecință, căreia-i curg ochii, pentru că nu putem admite că și animalele plîng, care se încolăcește angulos, asemenea unui fœtus mumificat, care zornăie lanțul, care izbește, în cădere, pavimentul, căreia-i mai curg balele și se mai și pișe cît mai are fluide, care tremură, care geme, care se stinge, care moare... Și Habacuc este autorul, el capturează viața, o pune în lanțuri, îi suprimă orice acces la resursele vitale, o supune imperativ propriei lui voințe, el hotărăște, el acționează, el comunică, el transmite mesaje, el creează, el ridică accidentalul pînă la înălțimea intangibilă a principiului... el... el... el... dar în acest moment intervin eu, Pavel Șușară, critic și istoric de artă, scriitor, cu peste douăzeci de ani mai bătrîn decît Guillermo Habacuc Vargas, și îmi declar public intenția de a participa la Bienala de Artă Central Americană, indiferent cînd va avea ea loc și unde, cu un proiect artistic care nu îmi poate fi contestat din simplul motiv că are deja un foarte solid precedent. Proiectul meu are drept premisă constatarea că în lume mor zilnic de foame sute de mii de oameni, albi, negri, galbeni, verzi, roșii, bătrîni, maturi, bărbați, femei, copii, hermafrodiți, heterosexuali, homosexuali, transsexuali etc. etc., iar restul lumii, ipocrit și nepăsător, se lăfăie în declarații, trăiește impasibil, face războaie, mîncîncă mai mult decît are nevoie, zace, se fute, grohăie, uită, visează... Pentru a denunța această inacceptabilă stare de lucruri, pentru a zguduï conștiințele putrede și a reface sinapsele din creierile bălțite ale contemporanilor noștri, le cer organizatorilor Bienalei..., oricînd și oriunde se va deschide, să îmi rezerve o cameră de cca. 50 m², luminată intens și de o curățenie exemplară, să monteze o parîmă într-unul din colțuri, în așa fel încît ea să constituie ipotenuza triunghiului astfel format, să atașeze acesteia un lanț culisant, cam de 1,5 - 2 m lungime, iar la capătul liber al acestuia, într-o zgardă solidă și bine asigurată, să-l imobilizeze, după ce, mai întîi, a fost capturat, pe cetățeanul costarican Guillermo Habacuc Vargas. El va fi ținut astfel, fără apă și fără mîncare, pînă cînd funcțiile sale vitale vor ceda încetul cu încetul, pînă cînd va muri, mai apoi, ca un cîine, și atunci lumea se va cutremura, se va trezi din amorțirea morală de astăzi și va renaște paradiziac din propria sa disoluție. Cine ar putea să-și facă probleme din pricina faptului că trebuie să suprimăm o viață pentru a semnala disfuncțiile contemporaneității, se va obosi degeaba, fiindcă, asemenea oricărei ființe de pe lumea asta, Guillermo Habacuc Vargas este muritor și, mai devreme sau mai tîrziu, el tot va da ortul popii, o va mierli, va da colțul, va umfla coada etc. etc., așa că de ce să nu convertim fatalitatea într-o măreață, unică și irepetabilă construcție artistică?

Dacă, pînă în acest moment, proiectul meu nu are cine știe ce originalitate, pentru că din punct de vedere conceptual, ca atitudine morală și ca discursivitate el nu se deosebește cu nimic de cel al lui Habacuc însuși, poate doar prin faptul că cel de la capătul lanțului nu se mai numește Natividad, ci chiar Habacuc, din punct de vedere

Vorbind cu vizitatorii

compozițional, expresiv, din perspectiva subtilităților de limbaj, a gramaticii acestuia, a sintaxei, în sens strict, diferența este enormă. Natividad a murit docil, s-a clătinat ușor pe picioarele lui ca niște crengi desfrunzite, și-a adunat oasele la un loc, alcătuiind spontan un straniu colac de piatră, și s-a stins descărnat, inapt de a se mai înscrie, din pricina uscăciunii, în lanțul celălalt, trofic, al naturii. Habacuc, dimpotrivă, poate oferi cel mai surprinzător și mai impresionant spectacol al expierii. Erodarea substanței sale vitale, conștiința tot mai acută a ultimului act, evaluarea propriei captivități și neputințe prin contrast cu libertatea și vigoarea celorlați, foamea cronică, autodevoratoare, generatoare de halucinații, dezhidratarea severă, cu consecința sa imediată - inhibarea tuturor secrețiilor, pot rupe barierele realului, cu simultana deschidere a porților iluminării, a transei mistice, a resorbției în ființa primordială. Și, în aceste momente, pe care Natividad nu avea cum să le valorifice inteligibil pînă la capăt, Habacuc poate deveni creator, poate transmite mesaje articulate, se poate mîntui de confuzia și de lașitatea atît de bine camuflate în sintagma *artă contemporană* și, finalmente, poate muri împăcat.

Dar, pînă atunci, poate înțelege măcar atît: proiectul meu pentru Bienala... cu pricina este șansa lui de a restabili ordinea și echilibrul în lume. Dacă vrei să faci experiențe cu viața și cu moartea, dacă vrei să transmiți mesaje radicale, dacă vrei să oferi soluții finale, e bine să începi cu tine însuși. Pentru că manualele de istorie sînt pline de *artiști* care s-au jucat în toate felurile cu viața și, mai ales, cu moartea, altora. Chiar și cu moartea unui cîine, fiindcă, în anumite situații, și cîinele e om.

Pavel Șușară

P.S. Habacuc și habacuciștii de pretutindeni, cei care cred, cu un cinism inuman, că lumea este făcută, biblic sau darwinist, nu mai are nicio importanță, doar pentru a li se crea lor pretexte de exprimare și spații de agitație, dezmint moartea cîinelui Natividad în galerie, susținînd varianta extincției lui în libertate, după ce a fost, ca exponat, doar hrănit și adăpat, așa cum se vede clar și din imagini. Poate ca așa a fost, n-a mai verificat nimeni, pentru că singurii care ar fi putut-o face tocmai erau ocupați cu extazul estetic, dar asta nu schimbă cu nimic lucrurile. Am mers prea departe, abuzul de putere și joaca de-a Dumnezeu trebuie să înceteze, indiferent care ne sînt pretextele. Artist este cel care dăruiește și dă sens, și nu acela care care mutilează și cheamă neantul. Pe ultimul, toate popoarele l-au botezat altfel. Atît de altfel încît îl invocă doar perifrastic. (P.Ș)

Un prozator condamnat la realism: Radu Mareș (I)

„Jertfa tragică pentru o idee, pentru Patrie, azi, sună, într-o carte, într-un film, foarte strident, aproape insuportabil și, la distanță de un milimetru, riscă să-și rățăcească sensul în deșertul de nisip infinit al postmodernității”

Radu Mareș, *Datoria de a trage cu pușca*.

Cum dețin privilegiul de-a fi fost primul cititor al romanului *Cînd ne vom întoarce* (Limes Cluj-Napoca, 2010), aş vrea să ofer și explicația prezicerii mele că va avea succes de critică și de cititori. Nu m-am înșelat, a avut.

Spus limpede, *Cînd ne vom întoarce* e o carte mare(ș). Or, cărțile mari conțin avertismente, premoniții, semne și minuni. Dacă știi să le decriptezi, îți descoperă mersul lumii, te fac s-o înțelegi în toate ale ei; Radu Mareș deține acest *savoir voir*; vede realitatea din punctul de vedere al etniei sale, se raportează la istoria mare și mică din unghi identitar.

Decupez din articolul lui Mircea Eliade, *Criza românească* („Vremea”, 1935):

„A renunța la românism înseamnă, pentru noi, a renunța la viață, a te refugia în moarte”.

Și de ce-ar fi blamabile (cum crede Dubuisson) teme ca reînnoirea spirituală, concepția organică a națiunii, reinventarea ei prin întoarcere la originea tradiției, trecerea de la haos la ordine? Visul la „o Românie vrednică, demnă și puternică”? Cît despre necesitatea sacrificiului, a morții sacrificiale, e teză mult mai veche decît the Iron Guard. De altfel, Radu Mareș și-a ales (bine) moto-ul din *Genesis*: doi îl omoară pe unul, ca-n *Miorița*, acel unu fiind „făuritorul de visuri” și-l aruncă la groapă. Moto-ul cărții putea fi și spusa, de la începutul narațiunii, a profesorului Volcinschi:

„Cine va vrea să schimbe ceva în țara asta, de la țăran trebuie să înceapă. Și să pună oameni noi, tineri, peste tot acolo unde trebuie luate hotărârile mari”.

Tot mentorul de la Cernăuți își învață emulul, pe Gavrilă M., că *vericine* dintre băieții de țărani are o datorie față de neamul românesc.

În felul acesta, realitatea istorică a anilor treizeci spre patruzeci intră în actualitate, subliniez:

este în actualitate. Dar, atenție, Mareș e precaut în promisiuni: „Adevărul e că nu ajungem să cunoaștem decît fragmentele minuscule din povestea cea mare”, spune raisonneurul, șeful de gară Octavian Voropchievici, vocea auctorială.

Formula scriiturii lui Radu Mareș – adevăr și provocare – ne întoarce, în fine, la temele mari. Autorului nostru puțin îi pasă că se poartă non-ficția, scrierea la persoana I singular, etalarea biografemelor proprii (*egoprozacul* nu poate crea decît un personaj literar: pe el însuși). Romanul lui Radu Mareș crește direct din istorie; realitatea epică, din realitatea istorică. Documentarea pentru o frescă interbelică a fost năucitor de amplă, cristalizată, însă, de calitatea scriiturii. Nareză, parcă, în ciuda ego-fictorilor fără substanță epică, pauperi pe direcția moral-estetică. Cuvîntul *național* nu este evitat. În toate satele Bucovinei, în centru, se află un monument modest, o cruce simplă din granit, pentru morții pe front. Iar acțiunea se petrece într-unul din aceste sate din nord, de pe malul românesc al Nistrului.

Ca să abordezi „la meserie” teme grave, periculoase, nu poți fi un diletant, ci de profesie prozator. Iar Mareș este „artizanal”, cum ar formula Livius Ciocărlie, scrie profesionist. Pentru asta îți trebuie *feed-back* serios (autori cu adevărat importanți, dar fără *feed-back* nici nu cunosc), Cînd trendul este volumașul subțirel, de citit în metrou, zăbava pe carte fiind depășită, Mareș rămîne neintimidat de cele 100 de opere balzaciene, pe care le recitește cu sirg. Nu-i simplu să constituie fără suflu puternic o lume *Als Ob*, mai expresivă decît cea reală; să concurezi starea civilă prin personaje în carne și oase, mai vii decît posesorii de CI și de cod numeric. Epicitatea e *son fort*, mizează pe intrigă abil condusă, pe direcția romanului de clasă, clasic. Discursul românesc e accesibil, dar nu facil. Mareș scrie precis și patetic, dacă nu-i o contradicție în termeni, o tulburătoare poveste de dragoste. *Modus scribendi* conservator? Poate, doar e și autor al unui *Manual de sinucidere*. Dar refuză ferm să scrie *cu degete mici*,

învîrtind la vîrtelniță fraze lung despletite și amehite. Cîți postmoderniști n-au uzat de tricksuri pentru a nu spune nimic? Tricksuri de prozator cunoaște prea bine și Mareș: „Vom vedea ce se va alege de visurile lui”. Așa captează atenția cititorului, uzînd, însă de cenzură (alt cuvînt n-am) profesională: îți spune, ca nadă, ce se va întîmpla peste trei ani, ca să-ți stîrneasce interesul și să te ciștige să afli cum de s-a întîmplat asta.

Între bunul tehnician care descrie admirabil (avem destui descriptologi) cum își jupoaie ciorapii o femeie și cel care îmi spune ceva important, chiar fără tehnică de excelență, îl prefer pe al doilea. Mareș are însă mereu ce spune și știe și cum s-o facă. Nu-i de joacă proza lui. Sigur că nu tema îl face pe marele prozator, subiectul mărunț ori nu. Dar uite că nu pot citi un roman însălat, cu personaje ce par luate de la second-hand-ul literaturii vestice. E un truism că în orice temă mică e și ceva mare, după cum în orice lucru urît și ceva frumos. Tot bineștiut e și faptul că nu există subiecte care nu se pot aborda, ca sexul explicit cu o femeie moartă de o lună. Dar cu ce te alegi? Cu nimic.

Zilele „Acolada” – Gheorghe Grigurcu și Radu Ulmeanu

Din pricina foamei mele de lectură, am înghițit – ei, nu chiar masochist ca Alex Ștefănescu 250 de cărți, ca să aflu *Cum te poți rata ca scriitor* – sumedenie de cărți proaste. „Am „lecturat” cum se face o omletă pe 50 de pagini, cum se curăță un pește pe 10, cum se cercetează jurnalier chiloții, de frica unei sarcini nedorite, pe vreo două sute și. Subiectele astea nu mă interesează, chiar dacă tema non-semnificativă a ajuns reper valoric. Asist de 20 de ani la involuția subiectelor. Violarea curcanului, sexul la ciclu ori pe banca școlii, jocurile cu părul pubian, sexperimentele în decor exotic produc invitații repetate în emisiuni culturale ori burse în Anglia. Oi fi expirată, dar prefer tema cu grad mare de risc, abordată *angajat*. Nu vă place vocabula? Vă înțeleg, și eu am cunoscut cenzura comunistă. De altfel această *upgradare* (ca să le faci pe voie fetelor obsedate de *fatalus*, cuvîntul lui Emil Brumar, vorbind cu i din p și cu â din p) nu prinde pe oricine. Părerea mea e că Gabriela Adameșteanu, deschizînd, ca să zic așa, toate pistele, n-a ridicat valoarea romanului *Provizorat*. Dimpotrivă.

Politrucii voiau reportaj optimist despre o realitate sumbră, sinistră. Ca să refuze direcționarea și să-și construiască o lume de hîrtie normală, Școala de la Tîrgoviște a eliminat contextul politico-social, chiar și din jurnal (v. *Părul Berenicei*, 1981); narau ca și cum nu trăiau socialismul. Radu Petrescu ori Tudor Țopa, Mircea Horia Simionescu ori Costache Olăreanu se refugiau în „literatura-rezervație”. Ciștigul? Eseul ca specie a prozei și exercițiul calofil. Fresca socială era evitată, tăcerea privind obsedantul deceniu fiind o poziție fermă vizavi de cenzura care îți dădea voie să spui de aici și pînă aici, mai mult nu. Era de ales între a spune ce ți se permitea și a nu spune nimic.

Desantistii/ lunedìștii/ textualiștii, mai înainte oniricii, au optat, ca formă de evadare din țarcul ideologic, pentru un anume „indiferentism estetizant” (mulțumesc, Th. Codreanu!). Au ros precum castorii la Cortina de Fier. Numai că acest indiferentism tematic s-a cam întors

împotriva teoriei. Cădeau sate, cădeau orașe, cădeau biserici și cutare optzecist monta un cort pe vînt; se distrugea Bucureștiul, dar ego-fictorul freca nesusul. Ba mai dădeau, fără voie, și argumente proletcultiștilor, în numele autonomiei estetice: gata, ziceau, dogmatismul jdanovorăutesc s-a dus pe apa sîmbetei, iar tema închisorilor comuniste nu mai interesează. N-or fi estetice *Patimile după Pitești*? N-or fi groaza și mila atributele tragicului? Cît despre dogmatismul de sîmbătă, n-a fost abandonat nici atunci, nici acum.

„Moșu”, cum îl apelează Mircea Nedelciu pe Crohmălniceanu, trecut la alte dioptrii ca să-și spele păcatele, a organizat diversiunea DESANT, sfătuiindu-și cenacliștii să producă texte bine lucrate, indiferent de temă. Numai că în literatură e important și ce spui, și cum spui. Tăierea porcului îmbătat cu țuică de corcodușe a trecut drept găselniță deșteaptă. Sigur că, în acest fel, „desanții” lui „Crohu”, refractari la subiectele impuse prin plenare PCR, voiau să se elibereze cumva de ele, dar reversul medaliei a fost narcisismul jalnic ori ludicul infantil.

Dacă *tăcerea apolitică*, în timpuri comuniste, a însemnat opoziție la sistem, postsocialist, declarația de război contra romanelor realiste ale „rememorării – rejudecării”, cum le numește Radu Mareș, a dus la altă diversiune păguboasă. Calitățile unei proze înalte: sensul/simbolizarea, expresivitatea, sintaxa au părut apuse multor nouăzeciști ori douămiiști. Să ne întoarcem la produsele facil-senzuale, greu de asociat cu verbul *a crea* pe gustul cititorului neavizat, dornic de lovituri de pat, vodkă și joint? Da. Ia să povestești (pe scurt, că nu-i vreme) cum te antrenai în scuipat, ca să nu spun micțiune, la distanță? Golăneala agresivă de cartier e în trend, ca și jetul de urină slobozit pe înaintași; querella penibilă cu predecesorii e aplaudată de critica mică. Invitația la scato se învecinează cu înjurătura de dulce Românie, trecîndu-se de la vulgaritate la injuria neamului – tot obscenitate. N-a fost de ajuns că ogorul literaturii postdecembriste a fost năpădit de mătrăgune (unde Creangă, în *Ionică cel prost*, aduna surcele, bravele brădențe și gole taie lemne la greu); din exces critic, o autoare complet dezinhbată mai scrie și România cu *r* mic, țara asta neavînd drept la majusculă. Românul are inima „ca un cur”? Aș vrea să-l aud pe Marko Bela zicînd asta despre maghiar.

Și cînd te gîndești că „Harper’s Bazaar” a respins oferta Capote, *Breakfast at Tiffany’s*, pentru că autorul ar fi folosit un limbaj vulgar și neglijent. Editura Polirom n-ar fi făcut greșeala, judecînd după cum încurajează sexplozia literară.

Sobrul Mareș nu se conformează trendului tematic ori stilistic. Nu căutați la el viscere, comportament ne-rușinat. Nu-i vulgar niciodată, nici erotoman, după cum e străin de orice literaturizare găunoasă. În decalogul său de narator, intră ca porunci de necălcat: nu dilua/ nu lăbărta/ nu face burți. Datele lui Mareș: limpezimea stilului, tensiune epică, psihologie fină.

Magda URSACHE

Alex. ȘTEFĂNESCU

Jurnal secret, serie nouă

Alegerea unei mochte

(pagini regăsite)

14 ianuarie 2000. Sorin Alexandrescu îmi dă telefon și mă întreabă dacă sunt de acord să fiu președintele unei asociații care urmează să se înființeze în curând: Asociația de Sprijin pentru Președintele Emil Constantinescu. Sunt de acord.

16 ianuarie 2000. Mă vizitează acasă, în locuința mea de la bloc, Sorin Alexandrescu. Asociația va fi condusă de un consiliu format din cinci membri: eu, în calitate de președinte, Tomnița Florescu (arhitectă), în calitate de vicepreședinte, Tudor Marian (profesor universitar la Facultatea de Fizică), Ion Bruckner (cunoscutul medic), Sorin Alexandrescu.

Sorin Alexandrescu, care a venit din Olanda pentru un an, exclusiv în vederea participării la campania electorală, este consilier al lui Emil Constantinescu. Îl privesc atent – este nepotul lui Mircea Eliade și un erudit, specialist în teoria literaturii. Figură spiritualizată, gesticulație ținută sub control, familiaritate „americanească” în relațiile cu colaboratorii (îmi propune de la prima întâlnire să ne tutuim). A îmbătrânit totuși prematur, se simte că a stat mult în spații închise, cu lumină artificială. Are momente de amnezie, spune „bună dimineța” în loc de „bună seara”, își notează tot ce stabilim în agendă și verifică apoi de mai multe ori dacă și-a notat. Ce va face acest om rasat și obosit de studiu într-o țară în care se trăiește brutal, ignorându-se aproape toate regulile?

La plecare, îl urmăresc cu privirea de la balcon și o somez cu o voce tunătoare pe o vecină din curtea blocului să-și țină lângă ea câinele negru și fioros, care tocmai se pregătește să sară asupra lui.

28 ianuarie 2000. Întâlnire a consiliului cu Emil Constantinescu, la Palatul Cotroceni. Întâlnire organizată în grabă, de o devotată a președintelui, Luminița Petrescu. Suntem primiți în biroul vast, cu mobilier gigantic, al unui consilier despre care se spune că este autoritar și brutal, Dorin Marian. El lipsește. (Mă gândesc că dacă Dorin Marian s-ar purta vreodată grosolan cu mine aș părăsi imediat întreaga afacere. Mă mai gândesc că pe masa lungă de douăzeci de metri, din lemn masiv, din biroul lui mi-aș putea întinde ca lumea fișele pentru *Istoria literaturii române contemporane*.)

Apare președintele, cu întârziere. Vorbește mult, se ascultă cu plăcere în timp ce vorbește. Își pierde răbdarea când cineva enumeră dificultățile, vrea din partea tuturor devotament, voluntariat, un fel de „romantism revoluționar”.

1 februarie 2000. Mă vizitează – la invitația mea – Ioan Dan Nicolescu. A venit de la Ploiești cu trenul. Îi propun să fie directorul executiv al asociației și acceptă. Va avea un salariu de aproximativ... dar n-are rost să precizez asta nici măcar într-un jurnal secret (sunt puțin invidios, fiindcă eu nu sunt plătit în niciun fel). Poate că nu i se pare mult, întrucât el este nu numai scriitor, ci și un prosper om de afaceri. Are aceeași vârstă ca mine: 53 de ani încă neîmpliniți. Este bărbatul puternic și frumos dintotdeauna, dar și el a început să îmbătrânească. Face mișcări care par filmate uneori cu încetinitorul. I-au apărut adâncituri – deocamdată discrete – în obraji. Cândva contemplativ și ironic, acum are momente de imobilism din care se smulge ca dintr-o adiere a morții.

2 februarie 2000. Ședință a consiliului, organizată la sediul Fundației Române pentru Democrație (la parterul unui bloc de pe Splaiul Independenței). Tudor Berza, profesor universitar la Facultatea de Geologie, fost coleg cu Emil Constantinescu, director executiv al FRD, se amestecă în discuții, aduce cunoscuți pe care să-i angajăm la asociația noastră etc. După ședință, vizitez toate încăperile sediului FRD. Atmosferă de club. Secretare tinere și frumoase, fotolii elegante, computere pe care nimeni nu

știe să le utilizeze ca lumea. Tudor Berza are aerul unui motan răsfățat. Îmi dă pliantul unei expoziții de pictură a mamei lui, Ana Tzigara Berza (1908-1967). Reproduserile evocă fermecătoarea lume interbelică, pierdută pentru totdeauna. Încep să-l privesc cu simpatie pe Tudor Berza.

3 februarie 2000. Îmi dă un telefon neașteptat Gabriela Adameșteanu, cu care n-am mai vorbit de un an (după ce ne-am certat în propriul ei birou de redactor-șef de la revista **22**, când ea m-a dat afară subtil, plecând ea din birou și trântind ușa). Îmi spune că regretă cele întâmplare, iar eu, care o iubesc, așa insuportabilă cum este, mă las împăcat imediat.

Poate că telefonul Gabrielei are legătură și cu numirea mea la conducerea asociației. Oricum, este bine că am trecut peste ce-a fost, întrucât, pentru atingerea scopului asociației, va trebui să colaborez cu toată lumea, inclusiv cu revista **22** și cu GDS.

4 februarie 2000. Ședință a consiliului acasă la Tomnița Florescu, într-o vilă de pe lângă Televiziune. Lipsește Sorin Alexandrescu. Lipsește și Ion Bruckner. Asistă, în schimb, o doamnă, Eugenia Nițoiu, cercetătoare în geologie, recomandată de Tudor Berza pentru a lucra cu noi și un profesor de la Fizică, Petre Diță, care vrea să joace un rol de eminență cenușie a asociației. Eugenia Nițoiu, mereu surescitată, are la ea vrafuri de scheme de organizare a asociației, luate de la partidul lui Varujan Vosganian, din care propune să ne inspirăm. Petre Diță, care suferă de mania contrazicerii, vociferează strident și agasant, astfel încât la un moment dat sunt gata să mă ridic și să plec (definitiv, întrucât simt că totul va fi o imensă și inutilă pierdere de timp). Intervine salutar Tudor Marian și îl temperează pe gălăgios.

Este ora 17. La 19 urmează să merg în vizită, cu Domnița, la soții Denisa Comănescu (care își serbează ziua de naștere) și Nicolae Prelipceanu. Tomnița Florescu mă anunță însă că la 18 și 30 suntem așteptați cu toții la Cotroceni. Iar o întâlnire organizată în ultima clipă!

La Cotroceni luăm loc în jurul unei mese rotunde Zoe Petre, Tudor Berza, Petre Diță, Tudor Marian, Luminița Petrescu, doi bărbați tineri pe care nu-i cunosc și eu. Pe masă, în fața fiecăruia se află câte un pahar cu nectar de piersici și un pahar cu apă minerală. Își face apariția Emil Constantinescu, cu o solemnitate teatrală, inadecvată. Ne avertizează că are la dispoziție numai cincisprezece minute. Și stă cu totul patru ore! Vorbește mult și nerelevant. Nu știe să ierarhizeze ceea ce avem de făcut. Dă o importanță disproportionată de mare unor fleacuri (discută aproape o oră despre mochte pe care urmează să o punem în sediul asociației – la etajul cinci al unui bloc de pe Magheru). Vrea să fie autoritar, dar îi lipsește forța necesară.

Din oră în oră îi dau telefon Domniței și o anunț că vin în curând. Ea mă așteaptă îmbrăcată acasă. Le dau telefoane și Denisei și lui Nae. Dar discuția se tot prelungește, fără rost. Zeci de minute se pierd cu alegerea unei sigle a asociației, din cele 15 propuse de Tomnița. Se fac considerații sofisticate și puerile în legătură cu simbolistica culorilor, cu influența lor asupra psihologiilor (galbenul, care evocă aurul, îl intimidează pe omul simplu!).

Din nou simt nevoia imperioasă să mă ridic și să explic că vreau să mă retrag din întreaga afacere, folosind un pretext oarecare. Dar mă gândesc că în jurul lui Emil Constantinescu și nu al altcuiva s-a grupat tot ce are mai bun societatea românească. Ar fi dezolant și rușinos să vină din nou la conducerea României Ion Iliescu.

Emil Constantinescu continuă să vorbească. Este crispat ori de câte ori pătrunde în spațiul culturii umaniste. Dar... mereu pătrunde. Teoretizează, filosofează, pledează. La un moment dat se duce după un paravan și mănâncă un sandwich, în picioare. Se întoarce încă mestecând.

Pe la 22 și 30 pleacă. Ne vorbește Zoe Petre, încă o oră. Are farmec. Îi stă bine și când injură („Cum pizda mă-sii conducem, dacă Televiziunea nu-i a noastră?”) Ne spune că Emil este descurajat, din cauza nenumăratelor atacuri la care a fost supus. Nici un intelectual nu i-a luat apărarea în public. „Cu o singură excepție – dumneavoastră, domnule Alex Ștefănescu.” Așa e, dar acum nu știu dacă aș mai face-o.

Lucarnă

Șerban Foarță

FABULĂ (III)

Cică niște mateloți
Duceau lipsă de chiloți
Și-au rugat pe căpitan
Să le dea și lor un ban.
Căpitanul, hăt în larg,
Juca table, sub catarg,
Știind că Aristotel
E Onassis și doar el.
„Mateloți! O, Mateloți!
Strigă el atunci la toți –
Cin' mă duce-n cărcă opt
Caturi, pot să-l și adopt!”
Mateloții scot un *urrra*
Cât îi ține pe ei gura
Și exclamă: „Băi, ce chef
Avem să-l servim pe șef!”

MORALĂ

Onassis sau Aristotel.

Ajung acasă la ora 24 și plec cu Domnița în vizită la această oră. Treceam ca două fantome pe lângă Foișorul de Foc.

5 februarie 2000. S. mă întreabă la telefon ce calități anume l-au dus pe Emil Constantinescu atât de sus în ierarhia socială. Mă gândesc. Cred că un concurs de împrejurări. Totuși, trebuie să fie vorba și de unele calități, insistă S. Mă gândesc din nou. Da, o anumită gravitate, care se remarcă imediat în România. Și o ambiție de lungă durată, nesuținută de o forță morală, dar, oricum, de lungă durată. Emil Constantinescu nu se plictisește niciodată să-și dea importanță.

Noaptea îmi vin în minte secvențe din întâlnirea de ieri de la Cotroceni. Emil are un cinism ieftin. Știe de exemplu că pe unii intelectuali îi poate răsplăti cu o strângere de mână sau cu o decorație. Sau că pe alții îi poate distruge comandând publicarea unor antologii din scrierile lor din trecut, cuprinzând elogii la adresa regimului comunist. Emil, Emil, ce mult aș vrea să te mai admir, așa cum te-am admirat în noaptea de 26 spre 27 noiembrie 1996!

7 februarie 2000. O vecină ne anunță că ni s-a spart un geam de la mașină, cu un pietroi. Domnița face scandal, la telefon, și abia reușește să-i determine pe doi polițiști să vină la fața locului. Sunt amândoi blazați și, povestindu-ne ce prost funcționează Poliția, ne aduc în situația – comică – de a-i compătimi noi pe ei. Unul are o ureche ruptă, în urma încăierării cu hoții de buzunare (pe care însă degeaba i-a prins, întrucât procurorul i-a eliberat a doua zi). Altul povestește că lui însuși i s-a furat cu câteva ore înainte oglinda retrovizoare de la mașină.

8 februarie 2000. Împreună cu Ioan Dan Nicolescu mergem la sediul FRD, unde el face o impresie bună. Aceeași atmosferă destinsă, de club. Sorin Alexandrescu dă semne de nervozitate, neputându-se obișnui cu ineficiența ședințelor românești.

Eu, Dan și Sorin mergem apoi la Palatul Cotroceni, la o întâlnire cu Zoe Petre. Întâlnirea are loc la ceas de taină (20-22), în absența lui Emil, care se află în Anglia. Zoe Petre este din nou cuceritoare. Analizele ei politice sunt minuțioase și melancolice, lungi spectacole ale încercării spiritului practic în scepticism.

15 februarie 2000. Curăț de pene un fazan, pe care mi l-a făcut cadou Eugen Negrici (el l-a vânat). Întâi opăresc pasărea moartă și apoi îi smulg – cu destulă greutate – penajul elegant, bine înfipt în piele. Cadavrul are o căldură nefirească, rămasă de la opărire. Când ating pielea, rămasă cheală, cu vârful degetelor, am pentru o clipă senzația stranie că mângâi o ființă vie *post-mortem*.

Mircea Vulcănescu și platonismul

La un seminar cu Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu a susținut că Platon poate fi socotit optimist, pentru că la el Binele și s u p r e m a Existență sînt totuna (Nae Ionescu - *așa cum l-am cunoscut*, București, 1992, p.32). Profesorul i-a răsturnat argumentarea, invocând imposibilitatea acestei identificări la nivelul lumii fenomenale. Conform imaginii din mitul peșterii (v. dialogul *Statul* vol.I-II, trad. Vasile Bichigean) lumea numenală a Binelui Suprem poate fi cunoscută doar de cei care scapă de lanțurile unei gândiri preocupată în exclusivitate la lumea sensibilă. Acest lucru face ca optimismul de care vorbea studentul Vulcănescu să fie valabil în exclusivitate pentru câțiva aleși care ajung să iasă din întunecimea peșterii la lumina Soarelui identificat de Platon cu suprema Existență.

De fapt profesorul Nae Ionescu, fiind un „metafizician al religiei” (apud. Petre Pandrea) urmărea să evidențieze superioritatea creștinismului față de platonism. Căci pentru creștini, Binele există și în timp, în lumea sensibilă, nu numai în afara timpului cum îl imaginase Platon. Creștinismul consideră că Binele există prin existența deplină și reală a lui Cristos-Dumnezeu întrupat.

În legătură cu problema întrupării Mircea Vulcănescu face câteva subtile precizări referitoare la problema individuației care poate valoriza „adausul” (după modul apusean de gândire) sau „micșorarea” considerând individuația ca o operație „de limitare”, cum fac creștinii ortodocși.

El observă că în gândirea creștină occidentală s-ar accentua asupra distincției dintre spirit și materie în condițiile în care cele două existențe neindividuale își capătă individualitatea în unirea lor. Apusenii vorbesc despre **incarnație**. Dar neființa cărnii ar fi concepută de ei ca ceva pozitiv. Incarnația ar însemna trecerea de la nevăzut la văzut. Aceasta, „măcar prin senzație”, ar fi un adaos de ființă: prin unirea spiritului cu carnea, spiritul își adaugă trup.

În ortodoxie se vorbește de întrupare, ceea ce pare același lucru, dar nu este. Mircea Vulcănescu subliniază că prin „trup” răsăritenii înțeleg o „materie individuată nu prin altă substanță, ci printr-o operație proprie de limitare, printr-o «formă» care-i susține limitele”. Ar fi la mijloc o mărginire a substratului spiritual, ceea ce ar presupune o scădere, și nu un adaos de ființă.

La examenul cu Nae Ionescu din primul său an de studenție (1921-1922), când Mircea Vulcănescu a susținut că Platon ar fi fost idealist, Nae Ionescu (împrumutând ceva din maieutica lui Socrate), prin întrebări succesive, l-a făcut să recunoască **realismul** sistemului platonician. Căci un sistem în care Ideile sunt adevăratele existențe nu poate fi socotit idealist. Mai ales când materia este numită „me on”, non existență (Nae Ionescu - *așa cum l-am cunoscut*, București, 1992, p.32).

Peste ani, Mircea Vulcănescu a cântărit în minte cele două aspecte ale platonismului ce-i fuseseră piatră de poticnire în anii studenției. Primul, reflectat de „pesimismul” unei gândiri în care omului nu-i este permisă decât **participarea** (v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Mistica platonică a participării la divină lume a Ideilor*, Ed. Star Tipp, 1999) la ceea ce există cu adevărat. Al doilea, vădit de **realismul** filosofului grec pentru care lumea senzației era părelnicie, iar existență nu avea decât lumea noumenală, realism care putea da impresia a fi „subminat” de presupuziția (considerată „pesimistă”) a participării.

Le-a cercetat mai ales după ce avusese prilejul să constate cum discuțiile cu Nae Ionescu „legau, dar nu rodeau, ca și pomii, decât când le venea rândul” (M. Vulcănescu, *Nae Ionescu...*, p. 32). De constatat n-a constatat însă decît „căderea în sensibilitate” a bătrânului filosof pe care sfârșitul l-a prins scriind LEGILE.

Or, „căderea în sensibilitate”, este chiar poziția pe care o reflectă **istorismul prin resemnare**, încercarea de a face maximum de bine în lumea din jur. Desigur, nu se poate presupune că Platon a încetat la bătrânețe să creadă

Misiune imposibilă

Spre nedisimulata satisfacție a unora și crunta dezamăgire a altora, Curtea Constituțională a României a declarat neconstituționale câteva puncte din proiectul de revizuire a Constituției inițiat de președintele Traian Băsescu. Mulți au salutat în decizia Curții Constituționale o înfrângere a președintelui și, implicit, o victorie a opoziției actuale, fără a-și pune la modul serios întrebarea dacă România ar avea de câștigat sau de pierdut în cazul în care principalele puncte din proiectul de revizuire ar deveni literă de lege. Mai mult decât atât, din moment ce noua lege supremă în stat ar urma să intre în vigoare în mandatul viitorului președinte, caracterul benefic sau nefast al propunerilor de modificare ar putea fi verificat printr-un exercițiu de imaginație cât se poate de simplu: să pornim de la premisa că beneficiarul acestei constituții revizuite este un președinte provenit din actuala opoziție, de pildă, Crin Antonescu.

Care sunt, așadar, principalele propuneri de modificare a legii fundamentale și în ce măsură ele ar duce la o însănătoșire a climatului din societatea românească? Multe dintre ele, se vede cu ochiul liber, au drept scop deblocarea unor situații apărute în practica constituțională. Este vorba

în adevărata existență a Binelui absolut, mai presus decât orice bine din lumea simțurilor. La mijloc nu a fost o abandonare a ierarhiei valorilor, ci o „sacrificare” urmată de resemnarea de a te pune în slujba cetății.

Preocuparea sa pentru problemele concrete de guvernare a însemnat, foarte probabil, prețul pe care Platon era convins că trebuie să-l plătească cei care știu celor care n-ajung niciodată să afle adevărul. O dovadă în acest sens o găsim în dialogul *Statul*, unde Platon a scris la un moment dat despre reacția de împotrivire a adevăraților filosofi care nu se lasă prea ușor convinși de cei din jur să se ocupe de problemele cetății. Ocupându-se de astfel de lucruri, ei „se jertfesc”, impunându-și conștient o „mutilare” în avânturile lor spre cele mai înalte valori.

De aici sensul de resemnare al căderii lor în istorie și prăpastia ce desparte această atitudine lipsită de comoditate de „scepticismul deghizat”, sau de ipocrizia profitorilor comozi, dispuși la compromisuri înjositoare „sub masca resemnării”.

Fără a nega supremația valorilor spirituale, **istorismul resemnării** va recunoaște negreșit „caracterul derivat” al preocupărilor legate de viața de zi cu zi. Ancorarea în concret nu este scutită însă de riscul înrobirii în sfera preocupărilor de caracter derivat: „Pierderea în lume, acceptarea aceluia **politique d'abord** în faptă, poate să atragă renunțarea la primatul de drept al spiritualității” (v. Mircea Vulcănescu, *Istorismul prin resemnare în spiritualitatea tinerei generații*, conferință din 8 februarie 1933 publicată în „Dreapta” din 23 martie 1933).

Interesantă în acest amplu studiu este astăzi mai ales evoluția spirituală a celor care alcătuiau pe atunci tânăra generație (Mircea Eliade, Dan Botta, Emil Cioran, Petru Comarnescu, Eugen Ionescu, Constantin Noica, Vasile Băncilă, Paul Sterian, Stelian Mateescu, Sandu Tudor, Traian Herseni, Sorin Pavel, Petre Pandrea, Horia Stamatu, Vintilă Horia, Nicolae Roșu, P.P. Ionescu, Constantin Floru, Constantin Fântăneru etc.) și care au devenit cu trecerea timpului mari personalități ale culturii românești, unii afirmați și în alte culturi europene, alții „redescoperiți” în anii de după încetarea mutilării culturale impusă de sovietici României odată cu ciuntirea țării și cu instalarea forțată a regimului comunist:

Drept reprezentant al **istorismului resemnării** el îl indică pe Constantin Noica. A fost o justă intuiție a situației prietenului său față de „chemările vremii”. Căci, dacă după ieșirea din temnițele comuniste Noica nu s-ar fi jertfit răspunzînd la chemările vremii comuniste care-i interziceau conferințele publice dar îi impuneau meditația fără de plată a unor comuniști, cultura română ar fi fost văduvită de toate operele sale publicate între 1965 și 1987 iar despre acest mare filosof român s-ar fi știut azi tot atât cît se știe de un Paul Sterian, Nicolae Roșu, Sorin Pavel, D.C. Amzăr, G. Racoveanu, Stefan Teodorescu, Vasile Posteuca, Horia Stamatu etc., ale căror scrieri filosofice au fost cu cea mai mare strictețe interzise publicului cititor.

Isabela VASILIU-SCRABA

de deja clasicele dispute guvern vs. parlament, guvern vs. președinte sau președinte vs. parlament. Se dorește o delimitare mult mai precisă a intervalului temporal în care parlamentul poate valida o echipă guvernamentală (toată lumea își amintește amănarea fără termen a votului de investitură pentru guvernul Liviu Negoită, la sfârșitul anului 2009), clarificarea modalităților de suspendare a parlamentului de către președinte și de suspendare a președintelui de către parlament. Evident, propunerile sunt izvorâte din experiența actualei puteri, dar, ele vor putea fi puse în aplicare de orice putere care se va afla în funcție în momentul în care astfel de situații ar putea reapărea. Deci, înainte de a ni se părea suspecte pentru că recunoaștem momentul istoric-sursă de inspirație ar trebui să judecăm în abstract dacă metodele de evitare a unor astfel de blocaje în viitor sunt binevenite, dacă soluții avute în vedere de președinte sunt cele mai corecte sau dacă există idei alternative, eventual inspirate din practica internațională, capabile să ducă la rezolvarea și mai eficientă a unor cazuri similare.

Foarte multe dintre modificările propuse de președinte vizează o mai mare responsabilizare a magistraturii. Se are în vedere redefinirea componenței CSM și a modalităților de selectare a membrilor acestuia, precum și definirea unor modalități explicite de tragere la răspundere a magistraților în cadrul unor verdicte incorecte (famosul caz Țundrea, în care un om nevinovat a stat zeci de ani în închisoare, fără ca magistrații în cauză să poată fi trași la răspundere, pentru a nu mai vorbi de puzderia de verdicte invalidate de instanțele europene și plătite din buzunarul contribuabilului, fără ca cei vinovați de această situație să fie buni de plată). Este sau nu firesc ca atunci când un judecător greșește, iar în joc sunt sume considerabile de bani, greșeala judecătorului respectiv să fie plătită de cel în cauză, nu de fiecare contribuabil român? O altă modificare semnificativă la nivelul magistraturii ar fi aceea ca votul în Consiliul Suprem al Magistraturii să fie public, iar deciziile să fie în mod obligatoriu motivate. În felul acesta oricine ar putea să vadă clar argumentele unor sentințe cel puțin bizare, precum unele dintre cele care, de la nivelul străzii, par să sfiडेze bunul simț elementar.

Un punct sensibil al programului de revizuire a Constituției inițiat de șeful statului se referă la regimul imunităților. Este cel puțin nefiresc ca în acest moment să funcționeze două proceduri diferite de cerere a urmăririi penale în cazul miniștrilor. Există miniștri care ocupă, simultan, și funcția de parlamentar, dar și miniștri – să le spunem, simpli – fără să fi fost, în prealabil, aleși în forul legislativ. Pentru aceeași faptă săvârșită în timpul mandatului ministerial, unii pot fi trimiși în judecată doar cu acordul camerei de care aparțin ca parlamentari (ceea ce, în cele mai multe dintre cazuri se dovedește a fi o utopie, colegii lor parlamentari fiind celebri pentru spiritul de solidaritate), în vreme ce ceilalți pot fi suspendați de președinte, fără drept de apel (cazul celebru al fostului ministru al apărării, Teodor Atanasiu). Impunerea unei proceduri unitare pare logică, la fel ca și redefinirea puterii imunității politicianilor care în anumite situații devine excesivă, acoperind totul, de la colomniile cele mai imunde până la accidente de circulație cu final tragic.

A devenit o practică în ultimii ani ca guvernul să-și asume răspunderea pentru legi de tot felul. De cele mai multe ori, nu importanța legii este principalul element avut în vedere, ci comoditatea, dorința de a o vedea cât mai repede transpusă în practică, fără lungile și plictisitoare dezbateri și proceduri parlamentare. Acest fapt este posibil pentru că în actuala Constituție dreptul guvernului de a-și asuma răspunderea este nelimitat. În actualul proiect de modificare se are în vedere o formulă apropiată de cea care funcționează în viața politică franceză: guvernul are, acolo, dreptul să-și asume răspunderea pe o singură lege în cadrul unei sesiuni parlamentare. În proiectul nostru de revizuire a Constituției la această regulă a unui proiect de lege pe sesiune se adaugă, ca excepție, Legea Bugetului de Stat și Legea Asigurărilor Sociale, din rațiuni practice, ușor de înțeles. Întârzierea sau, mai rău, blocarea acestor legi ar avea efecte catastrofale pentru execuția bugetară din anul următor.

Alte modificări avute în vedere de proiectul prezidențial vizează practica referendumului și modalitățile de recunoaștere a rezultatelor acestuia (în condițiile în care toată lumea pare să fi uitat de referendumul de la sfârșitul anului anului 2009, considerat valid din punct de vedere constituțional, care ar fi trebuit să impună trecerea la

Tudorel URIAN

(Continuare în pag. 26)

« Moartea în regimul comunist nu e moarte, ci chin. Și nu vreau să mor în chinuri »

In Memoriam Pericle Martinescu, la 100 de ani de la naștere

(n. 11 februarie 1911, d. 24 decembrie 2005)

Moto: „Nu pot să nu mă întreb: e oare mai bine să-ți petreci viața având dreptate împotriva tuturor decât greșind alături de toți”

(Monica Lovinescu, 7 decembrie 1982)

Un caz notabil de psihanaliză culturală: mărturiile privind est-eticul aici și dincolo. Situații de o parte și, respectiv, de cealaltă a Cortinei de Fier și acoperind în scrierile lor memorialistice perioade de timp pe alocuri superpozabile, au existat doi scriitori care și-au scris jurnalele cu cerneluri sufletești și morale înrudite: Monica Lovinescu și Pericle Martinescu. Prima, cu un plus de acid și de spirit est-etic adăugat celui cronicăresc și critic estetic, de pe pozițiile criticului aflat în largul occidental al perspectivei asupra moravurilor și culturii românești; cel de al doilea, zăgrăvind cu răbdare și acribie, și din interiorul sistemului, bizareriile sinistre și dantelăria patologică drapând o epocă istorică mai întâi de bolșevizare iar mai apoi de nivelare a valorilor prin comunismul triumfalist. Ambii, punându-și existența sub semnul unei mărci a sacrificiului asumat, au realizat – fiecare prin memoriile sale –, dar și împreună – prin conjugarea mărturiilor privind acea epocă –, o frescă inegalabilă a epocii Răului politic roșu absolut care, împreună cu extrema dreaptă – verde – ce i-a premers, a aruncat România într-un stadiu de înapoiere greu de depășit.

Interpretarea anticele probleme a „sensului vieții” și a „înțelepciunii” revine, obsesiv și terapeutic, ca un adevărat sistem circulator în operele celor doi, așa încât finalmente autorii au depus mărturia unor conștiințe care evaluează aproape medical, diagnostic și analitic, *România caragialesc-comunistă din perspectiva grotescului mascaradei* care nu a conținut timp de decenii, după cum aprecia, într-un registru de evaluare similar, și Norman Manea (*Plicuri și portrete*, Ed. Polirom, 2004, p. 205).

Elaborând un studiu comparativ pe cele două opere memorialistice, semnate de Monica Lovinescu și de Pericle Martinescu, o primă observație e aceea că există importante abordări înrudite în legătură cu experiența literară sub comunism. Ceea ce îi desparte, totuși, ține de experiența diferită a libertății și demnității, legată efectiv de dictatură: Pericle Martinescu, a cărui viață a fost marcată de totalitarism prin coercițiile de a se afla zi de zi sub presiunea directă, adoptă un stil sobru, reținut, fidel detaliilor semnificative, constatativ, stil care îi oferă certitudinea de a mărturisi cu economie de mijloace ororile care se petreceau sub ochii lui; totul, în această calitate e martor, decurge cu o anume resemnare și nicidecum detașat complet de spiritul tragic, care însă este estompat de un anumit umor amar și dominat de rațiunea omului lucid ce sacrifică orice revoltă interioară de dragul importante misiuni pe care și-o asumă: aceea de a furniza posterității o frescă fidelă a realității, o depoziție testimonială cu penel sufletească de victimă blândă. La Monica Lovinescu, elementele jurnalului și ale memoriei au o altă anvergură: ea nu a fost martora reflectării directe a realității românești, doar un receptor al fluxurilor de vești sosite din țară pe canale credibile și onorabile, și tocmai de aceea, printr-o anume detașare, interpretările și cronicile sale au fost însoțite de verdicte critice remarcabile, oneste, de jurisprudența omului cultivat pur sânge, de patosul intelectualului anticomunist militant, de spiritul de devotament pentru discursul public etic, de raționalitatea unei minți analitice geniale, nedispusă la compromis și netolerând abdicările.

Pericle Martinescu se întâlnește cu Monica Lovinescu pe mai toate palierele de discurs din domeniul analizei

istorice și critice a epocii de bolșevizare a României, a efectelor acesteia asupra literaturii și scriitorilor. Bunăoară, în definirea caracterului utopic al comunismului, păstrând aceeași viziune cu a Monicăi Lovinescu, deși cei doi evoluează separat și în epoci diferite, Pericle Martinescu arată, încă din 1952, că „lucrul cel mai înspăimântător în lumea comunistă este că nimeni, dar absolut nimeni (și sînt gata să afirm că nici „geniul” omenirii), nu crede în comunism, dar pe toate cărările întâlnești oameni care declară că sînt gata „să moară pentru comunism”. Acesta este cu adevărat un lucru înspăimântător, deoarece de la astfel de „fanatici” nu te poți aștepta decât la cele mai îngrozitoare atrocități” (7 ani cît 70, *Pagini de jurnal 1948 – 1954*, Ed. Vitruviu, București, 1997). Printr-o plastică figură, el aseamănă lupta dintre comunism și restul lumii cu o luptă inegală, dar tocmai de aceea foarte periculoasă. O compară cu o partidă de șah între doi adversari inegali. Unul calculează fiecare mișcare, are un plan de atac, vrea să câștige cu cât mai puține mișcări, celălalt – care nu știe decât să mute piesele –, deși a pierdut dama, o tură, un cal, un nebul, nu înțelege că trebuie să cedeze și joacă mai departe până la pierderea tuturor pieselor de pe eșichier, având pur și simplu ambiția de a nu ceda și „de a rezista până la sfârșit”. „Ăștia sînt comuniștii. De aceea lupta este foarte periculoasă, pentru că ambiția jucătorului năuc ar putea costa viața tuturor „pieselor” de care dispune.

Există însă speranță, spune Pericle Martinescu mai departe: că celălalt jucător, fiind cu mult superior, ar putea să facă un mat pe neașteptate, chiar dacă toate piesele adversarului său sunt pregătite pentru atac.

Despre acest fanatism, surprins de P. Martinescu în sentințe literaturizate, Monica Lovinescu medita, mai târziu, în termenii tehnici ai criticii utopiei marxist-leniniste, utopie în numele căreia politicienii de extremă stângă – prin similitudine aparținând unui palier comun de valori cu cei de extrema dreaptă – au sacrificat mereu ființa umană reală, drepturile omului și cetățeanului, au negat drepturile ființei umane la prezent, au bulversat scara valorilor.

Nu mai puțin spectaculoase sunt referințele care îi apropie pe cei doi scriitori prin concluziile lor privind colaboraționismul scriitorilor români cu regimul bolșevic și cu cel comunist, ulterior ceaușist. Sancțiunile aplicate de Monica Lovinescu lipsei de moralitate a unor scriitori români sunt deja binecunoscute (le-am analizat în multe din studiile anterioare publicate de mine în 2009 și 2010); merită să stăruim, de data aceasta, mai mult asupra imaginii de ansamblu oferită de Pericle Martinescu în aceeași speță, precum și asupra procedurii de deconstruire la care autorul recurge pentru a descrie **mecanismul colaboraționist în timpul bolșevismului și al dogmatismului socialist** (așumare morală, psihologizantă și sociologizantă, unică în literatura română, și tocmai de aceea de o inestimabilă valoare). „E de observat, spune autorul, cum, de la o vreme, *Scânteia* preferă vechilor și fidelilor ei colaboratori numele unor academicieni și scriitori care „se lasă mai greu”. Pentru a-i ajuta, redacția le pune la dispoziție anumite materiale, ba poate le dă și o schemă a articolului, cerându-le numai să facă frazele respective și să semneze. Pentru masa cititorilor, apariția unui astfel de articol ar putea să aibă oarecare miraj. *Căci, sătui de alde Baranga, Brucan, Breslașu, Liman, Șelmaru, și chiar de Beniuc, sau alții, cititorii – cred tovarășii – se vor lăsa mai influențați de nume ca Sadoveanu, Săvulescu, Camil Petrescu sau George Călinescu, meditează Pericle Martinescu.*

Dar tot autorul ajunge la concluzii care denudează o anumită prostie a tovarășilor: *nu mai e nevoie să demonstrez că tovarășii se înșeală, sosește observația. Ceea ce ar merita oarecare discuție, crede el, este ușurința cu care asemenea personalități ale culturii noastre se lasă târâte în asemenea mascaradă, pe deplin conștiente că fac jocul politicienilor și că fiecare rând ce poartă semnătura lor nu numai că nu le face cinste sau nu le aduce nimic mângâiere, ci, mai mult încă, înseamnă propria lor compromitere în fața națiunii.*

Miza actului de colaborare este, în acea perioadă a bolșevismului, însăși viața autorului. Pericle Martinescu

deconstruiește mecanismul: *când s-a prezentat la d-ta agentul, cu materialul respectiv, și ți s-a cerut să scrii un articol, nu poate fi vorba de niciun fel de discuție sau rezervă – cu atât mai puțin de refuz – căci aceasta ar însemna o autocondamnare la moarte. Și cine are chef să se condamne singur la moarte în regimul comunist? Așa că lașitatea, grefată pe un foarte complicat calcul, intră în funcțiune.*

Nu lipsite de o tulburătoare sinceritate – cu atât mai importantă pentru verosimilitatea discursului – sunt introspecțiile autorului, care își face rechizitoriul moral în chiar interiorul teoreticele prezumții de vinovăție: *„m-am întrebat adeseori ce aș face dacă aș fi pus într-o astfel de situație? Desigur, aș face ceea ce mi se cere, adică aș scrie. Și aceasta nu numai fiindcă sunt un om lipsit de eroism – la ce ar folosi astăzi (1952, n.m.) eroismul? – dar mai ales fiindcă nu vreau să mor ca victimă a comunismului. Oricât nu m-aș teme de moarte, oricât aș aștepta-o ca pe o eliberare, ca pe o cufundare într-un somn plăcut și nesfârșit, totuși nu vreau să mor de moarte comunistă.”* Este, desigur, un caz tulburător, o declarație unică în istoria literelor noastre, când acceptul unei eventuale colaborări cu regimul în dauna deontologiei profesiei este atribuit de emitent unui gest de revoltă anticomunistă, în sensul că orice moarte e de preferat morții cauzate de ocupantul comunist, și atunci cu atât mai mult e de dorit evitarea ei. După o atare explicație, conceptul de lașitate își pierde din temeii, în condițiile în care devine, de fapt, un fel de virtute inversată, pentru că descrie într-un sistem de referință etic și psihic de avarie, ca formă de antimaterie psihică și socială generată de Gulag.

Desigur exasperat în fața posibilității de a colabora cu Puterea totalitară, autorul își torturează imaginația și construiește incredibile mecanisme de apărare în fața morții, scuze și explicații aproape abracadabrante – dacă nu sunt interpretate exact în domeniul absurdului ce caracterizează universul concentraționar –, toate convingătoare, pentru că împing sinceritatea până la delirul de salvare, ceea ce nu face decât să mărească umbra înspăimântătoare a Călăului imaginar: *„dacă a treia zi după ce se va prăbuși acest regim îmi va fi dat să mor, voi muri fericit; cu o zi înainte însă de prăbușirea lui, moartea îmi va fi cumplită și tristă. Și apoi moartea în regimul comunist nu e moarte, ci chin. Și nu vreau să mor în chinuri. Căci dacă viața mea a fost un chin – uneori voluptuos, adeseori foarte amar – cel puțin moartea vreau să-mi fie o bucurie. Iar o astfel de bucurie nu-mi va fi îngăduită decât după salvarea din acest regim odios și criminal.*

Iată o justificare a lașității noastre actuale!” (12 noiembrie 1952)

Există, în acest tip de creuzet al conștiinței civice frământate de apocalipsele eticului, și nucleele conștiinței critice, și germenii conștiinței literaturii. Cu acest material au scris, au trăit și au depus mărturie prin jurnale și Monica Lovinescu, aflată de partea liberă a Cortinei de Fier, și Pericle Martinescu, închis în rezervația sovietizată din Războiul Rece. În fond, mergând pe urmele raționamentului făcut și de Mircea Martin (*Viața Românească*, noiembrie 1978) și rămas valabil până azi, *adevărată conștiință se află la acei creatori pe care meditația susținută asupra propriei activități îi face să treacă în modul cel mai firesc în alt domeniu și să-și comunice experiența în termeni afți de a o împune ca exemplară.* Monica Lovinescu definea această exemplaritate sub forma est-eticului, netolerând așa zisa neimplicare canonică a scriitorului sub dictatură sau laxitatea autonomiei esteticului. De aceea, viziunea sa asupra registrului critic și respectiv asupra celui polemic este riguroasă, alocând variantei intelectuale maximum de încredere. Pericle Martinescu a reușit, în ciuda tuturor barierelor ridicate de totalitarism în calea creativității și a libertății de expresie, să nu coboare, la rândul său, de la acest reper care, astfel, îi asigură valabilitate.

Angela FURTUNĂ

Iunie 2011

TEXTE CU NUME

Dan-Silviu Boerescu

L-am cunoscut în toamna anului 1994 sau 1995 pe criticul Dan-Silviu Boerescu, patronul spiritual al femeilor *urâte*, după cum se poate deduce simplist din titlul volumului său *Chef cu femei urâte*. Am făcut cunoștință cu ocazia Festivalului de Poezie de la Sighetul Marmației, mai precis la *Serile de la Desești*, în curtea *Mamei Dochia*, unde se face popas în fiecare an, la un *blid* mare de *pancove*. *Mama Dochia* este

în primul rând mama poetului Gheorghe Pârja și apoi mama participanților *Serilor de la Desești*. Acel eveniment s-a încheiat cu un recital de poezie susținut de poezii prezente la festival în sala Muzeului *Nichita Stănescu*, amenajat la Căminul Cultural din localitate.

Am pornit spre Desești cu poetul Vasile Radu Ghenceanu și criticul Ion M. Mihai. Dumnezeu să îi odihnească! La întoarcere, l-am adus la gara din Baia Mare pe criticul Dan Cristea, grăbit să ajungă la București. Pe vremea aceea îmi plăcea să conduc autoturismul. Tot atunci i-am cunoscut pe scriitorii Leo Butnaru, Mihail Gălățanu, Horia Gârbea, Lucian Vasilescu și mulți alții pe care i-am răstăcit în memorie, pătrunsă de importanța evenimentului. Pot să vă spun, în schimb, cum eram îmbrăcată: cu un costum din stofă bărbătească, de culoare neagră, cu dungi albe și dese, un *deux pièces* cu fustă lungă, cu revere din satin roșu și o bluză din același material. De altfel, costumul respectiv mai *trăiește* ajustat la noile dimensiuni mai generoase ale stăpânei. Îmi plac foarte mult *deux pièces*-urile care îmi dau un aer decent de pofesoară de pension, mai puțin vara, când rigiditatea lor mă încălzește prea tare și atunci prefer *frou-frou*-ul rochițelor pline de feminitate.

Scriitorul băimărean Vasile Radu Ghenceanu, primul meu redactor de carte, a fost cel care m-a învățat ce înseamnă o corectură. Corectură... vorba vine! Ea se multiplica, ajungând ca pentru o singură greșală să fiu nevoită a citi tot manuscrisul... o dată, de două ori... Domnia sa m-a sfătuit să ies în lume, să cunosc scriitorii din țară, așa că m-am conformat.

Așadar, l-am cunoscut pe Dan-Silviu Boerescu în vremea când era unul dintre cei mai harnici critici și mare *iubitoriu* de scriitori. Altfel nu îmi inchipui de ce ar fi târât după el sacoșe pline ochi de cărți, *per pedes* prin toată capitala, cu oprire pe Bulevardul Dacia, la *Muzeul Literaturii*, pentru a le oferi celor care citeau la *Cenaclul de Joi*. La aceste întâlniri i-am cunoscut pe Ioana Drăgan, Saviana Stănescu, Ioan Flora, Ștefan Caraman, Cătălin Țârlea, Daniel Bănuțescu, Marius Tupan, Iolanda Malamen. Și, bineînțeles, l-am reîntâlnit pe neobositul Horia Gârbea. La respectivele ședine de cenaclu puteai să-i întânești pe Mihai Gălățanu, Gheorghe Iova și Mihai Grănescu.

Dan-Silviu Boerescu mi-a dat ocazia să public, alături de ceilalți colaboratori, unii în formare, alții deja consacrați, în revista literară *artpanorama*, patronată cu sârg de către domnia sa. Am primit și un premiu al acestei reviste; unul pentru literatura dedicată tineretului și copiilor. În acest mod, refuzul meu de a mă maturiza prin înregimentare în universul scatologic – pe atunci mai puțin frecvent, acum devenit un mod curent de exprimare, din păcate – mi-a fost răsplătit din plin.

Prin prietenia care îl lega pe Dan-Silviu Boerescu de Nichi Drăghici, poet și inspector la Inspectoratul de Cultură al Județului Călărași – mort într-un accident nefericit împreună cu soția sa și șoferul instituției – Dan-Silviu a putut organiza la Călărași colocvii de literatură pentru copii și tabere de sculptură pentru artiștii plastici. Am participat la două dintre colocvii, unde l-am cunoscut pe regele neincoronat al copiilor, scriitorul Mircea Sântimbreanu, pe doamna Silvia Kerim, pe Iuliu Rațiu, pe Mihai Grănescu, pe scriitorii locului, respectiv Liviu Capșa și Laura Mara, de asemenea și inimosul colectiv al Inspectoratului de Cultură Călărași. Au fost unele dintre acțiunile care m-au făcut să mă simt ca la mine acasă, întâlniri de neuitat cu elevii liceelor din Călărași. Ce vremuri frumoase!

Dan-Silviu Boerescu are darul de a descoperi și a forma condeie, talentul acestora fiind confirmat în timp. Plecarea lui la o revistă pentru adulți a lăsat un gol, dar era îndreptățit să plece spre mai bine, spre o redacție care îi răsplătea cum se cuvine munca. Pentru că Dan-Silviu Boerescu a girat cândva pentru mine, am răspuns prompt atunci când el m-a invitat să scriu pe blogul său www.bucătărescu.ro, la secțiunea *Rețete de Scriitori*. Înainte de aceasta, am dat curs invitației sale de a pregăti o scurtă povestioară, legată de copilăria mea pe malul Someșului, *împmăstrată* cu feluri de mâncare din acele locuri, pe care ni le pregăteau *mamica* și bunica și pe care le pregătesc și eu, material cuprins în cartea sa și a lui Cătălin Păduraru, *Rețete de altădată*.

Vorbe, obsesii, utopii

Scorpionul

Nu știu dacă cineva are interesul ca lucrurile din țara asta să meargă prost. Nu știu dacă există vreun interes ca politica noastră să fie, mereu, o baie într-o mare de zoaie...! Când să ajungem la mal, iaca apare o involburare de vanități, că-ți stă mintea în loc de mirare. O mare de interese poartă un munte de fese...! Oamenii avem în politică, dar nu (*mai*) avem caractere! Or, caracterul ar fi educație plus generozitate plus iubire de semeni plus milă. Că dacă ție, ca politician, cu friele societății în mină, nu ți-e și un pic de milă de generațiile astea care apar pe lume și așteaptă timpuri normale, dacă nu ți-e milă de lumea care te votează cu disperare și speranță, dacă nu ți-e milă de istoria și sacrificiile unui neam, atunci nu (*mai*) ești om, ești un biet hîrciog născut numai să adune, să se sufoce în propriile averi. Dar probabil că omul este, în esența lui, o fiară dresată superficial, veninoasă în cele mai multe situații...! Ne amintim, de altfel, o poveste indiană spusă de Orson Welles în filmul „Domnul Arkadin”. Un scorpion care dorea să treacă un riu se roagă de o broască să-i facă acest serviciu. „Nici nu te gîndi, îi spuse broasca. Dacă te iau, tu ai să mă înțepi și eu am să mor!”. „Nu fi proastă, i-a spus scorpionul. Dacă te voi înțepa, tu te vei scufunda și amîndoi vom muri. Cum e posibil să fac eu acest lucru?”. Broasca se învoi, îl luă în spate dar pe la jumătatea rîului scorpionul o înțepă. Și în timp ce se îneca amîndoi, scorpionul mai spuse: „N-am ce face, asta mi-e firea...!”.

Banii vorbesc

Banii sînt obsesia zilelor noastre. Și cei care n-au și cei care au, tot n-au. Un cîntec, la modă în anii din urmă, sintetiza această stare: „Banii vorbesc!”. Un amic care se mișcă lejer printre toate crizele vremurilor noastre, îmi spune într-o zi: „Banii sînt lucrul cel mai ușor de obținut pe lumea asta”. Eu mă mir. El continuă: „Banii puțini îi cîștigi greu, banii mulți îi cîștigi ușor”. Î dau dreptate, n-am încotro. Apoi îmi povestește cîte ceva din viața lui: „Dom’le,

I-am avut musafiri și pe Dan și pe Horia Gârbea. Prin anul 1998, la *Sărbătoarea Castanelor*, cei doi, Dan-Silviu și Horia, au fost invitați în juriul *Cărțile Anului*. În acel an, invitat de onoare al sărbătorii a fost caricaturistul Ștefan Popa Popa’s. Am întrebat, într-o doară, pe una dintre organizatoare, cine îl invită la masă pe maestrul Popa’s. Răspunsul a fost șocant. Nu l-a invitat nimeni. Așa că l-am invitat cu plăcere dacă tot aveam musafiri. Eu și Horia ne-am ales cu câte o caricatură. În schimb, Dan-Silviu nu a avut această favoare, pentru că maestrul spunea că nu poate să-l prindă sau surprindă. Dan-Silviu Boerescu nu s-a supărat nici când i-am făcut în ciudă, fluturându-i schițele noastre prin fața ochilor. Credeam că, maestrului plăcându-i mîncarea, m-a făcut mai frumoasă decît eram, dar acest lucru nu îl știm decît noi, cei prezenți la masă.

Bineînțeles, *Preaînțeleptilor Ordinatori de Gînduri*, Dan-Silviu Boerescu nu a trecut încă în lumea dreptilor, ca să fiu nevoită să îi fac un *Laudatio*. Dar... fiindcă viața este scurtă și cu final neașteptat, mi-am spus că poate este cazul să îmi plătesc datoriile... și celor care mi-au adus bucurii și celor care m-au făcut să mă simt prost. Atât unii cît și alții au procedat în acest mod, probabil din exces. Lucrul acesta se întîmplă, pur și simplu, pentru că există și le sunt fie simpatică, fie... mai puțin. Fiecare a dăruit din suflet ceea ce îi prisosea; unora... generozitatea, iar altora... egocentrismul.

Interior oșenesc: Constantin Trandafir, Remus Vârnav, Radu Ulmeanu

lozul după ce l-am plătit eu și mi l-a înmînat cu grijă, ca pe un trofeu. L-am desfăcut acasă cu mîini tremurătoare și... și... și...? Nimic! Caii verzi de pe pereți nici nu pot fi potcoviți și nici nu le poți pune hamuri...!

Dilema

La o emisiune televizată, recent, Gigi Becali (*cum, care Gigi Becali?*) a spus uitîndu-se timp (*inteligent*) la camera de filmat: „Eu nu citesc niciodată, mă plictisesc să citesc...!”. Îl înțeleg! După vreo săptămînă însă, o altă televiziune a transmis un filmuleț cu o maimuță din SUA care se străduia să învețe să citească, asta pentru a-și depăși condiția de dobitoc...! O salvă de întrebări e de pus: Cititul, în vremurile noastre, dăunează înavuțirii? Dacă va continua să citească, ce va păți maimuța din povestea de mai sus? Va mai avea ea parte de banane...? Dacă Gigi Becali ar fi pus mîna pe carte, ar mai fi ajuns „miliardarul din Pipera”? Părintele, care are pe mîna dirijarea destinului copiilor săi, stă în cumpănă la cum trebuie să reacționeze: dacă să-i pună să citească, sau nu? Dacă vor citi, vor ajunge să se legene creanga-balanga în societate; dacă nu vor citi, „ca să nu se plictisească”, vor ajunge, probabil, în Parlament. Cum să-și motiveze discursul educatorul la școală, în fața copiilor: arătîndu-le ignoranța umană înfloritoare sau strădania perseverentă a dobitocului (*maimuței*) care rămîne, după aventura cunoașterii, tot cu fundul gol? Dilema pare să o rezolve, totuși, scriitorul I. D. Sârbu, care zice, la un moment dat: „Prostia e de două feluri: cea care vine de la oi și tîrlă și cea care derivă din prea multe cărți citite. Prima se mai vindecă, a doua, aleluia, sapa și lopata...!”.

Florica BUD

Adrian ALUI GHEORGHE

ETNOLOGUL ROMÂN ÎN „EPOCA DE AUR” (XIX)

Securitatea pe invers

Câteva remarce necesare. Mai mulți participanți la a II-a ediție a **Zilelor Acolada**, empatizând cu discursul meu devoalator din paginile revistei, au purces, în momentele de respiro oferite de programul manifestărilor orânduite de amfitrionul Radu Ulmeanu, a mă descoase dacă, după cum merg anchetele și conglutineză reacțiile, mai există șansa de-a mă vedea viu și nevățat la ediția următoare. Le-am răspuns, rezemat pe înțelepciunea ludicului nostru folclor, că, în ce privește inexorabila imprevizibilă ieșire din scenă, (doar a mea, că personajele ce ilustrează „Arhondologia Sătmăruului” - cum inspirat mi le botează scriitorul Radu Mareș, invocându-l pe Constandin, fiul ahtiat de căftăniri al bașcaușului Iordache Sion - vor dăinui în posteritate răstignite de „Epoca” lor): „Nu-mi pare rău de nimic, / Numa după Lume-on ptic, / Că lè mi-o răbdat bugăte / Și-amu m-oi lăsa de tâte.” Altceva - o distinsă doamnă - mă întreba cum am tăria să suport mărlăniile pe care directorul umilitei reviste poeticești, cu aceeași voce bubuitoare cu care intona irmoasele dedicate, în anii '80, Genialului Erou Cabotin al Carpatilor, le răspândește prin țară, spre a-și îmbrobodi (con)frații cu inocența dumnealui securist-literară. Aceeași remarcabilă doamnă și-a exprimat, în finalul discuției, convingerea că un poetastru, cocoțat în umbra securistei-soții, capabil să excreteze pagini întregi de dejectii sub organul olfactiv al cititorului neavizat, va eșua lamentabil când se va adevăra că mi-a fabricat voluptoasă poveste, asistat, prin inel matrimonial, de **Instituția Comunistă Cea Mai Murdară**.

Mărturisesc că, în clipa când am început să scriu despre **Latrina Securității**, prin ale cărei miasme ejaculate public au fost și sunt discreditate elementele „reminiscent cu manifestări dușmănoase”, am știut că nu voi fi întâmpinat cu aplauze și elogii, că torționarii și slugile lor vor catapulta, în direcția mea, zoaie și scârne târnositoare. Simțeam că monstrul era alături, metamorfozat în „civil de onoare”, unii dintre ei, „scriitori”, după „dictare”, în cele mai citite reviste, foi volante, ziare, chiar și în creștinești calendare... Alții, continuând munca în echipă, făcându-și un titlul de glorie din misia strict secretă de-a priveghea la băntuile țării hotare... Sau, cei mai mulți, căpătuiți, dosind aur veros, în tănuite ponoare... De peste tot emana aceeași securistă duhoare. Într-o astfel de ambianță, situația mea nu a stat pe roze. Dimpotrivă... În timpul (efectuării) anchetelor, am fost victima mai multor agresivități din partea unor hominzi cu aspect de gorile, dar am rămas cu zile. S-a încercat (îmi place să cred că „doar”) intimidarea (nu și suprimarea!) mea. Mi-a căzut o piatră, razant, direcționată de cineva de Sus, din Tării, pe lângă cozorocul șepcii „made in epoca revolută”, în timp ce mă deplasam, ca în fiecare seară, pe sub balcoanele unui sinistru blochaus, pe unde-mi statornicisem, de-o bună bucată de vreme, cărare; mi s-au transmis mesaje explicite de amenințare; am fost deposedat de tașcă în spațiul public, în-amiaza mare; am fost agresat verbal și fizic de persoane, până astăzi, neidentificate. Am trecut printr-un moment absolut penibil când un haidamac cu facies rebarbativ mi-a fixat un telefon mobil între ochi, șuierând printre dinți că nu-i place tărățuța mea. Episodul s-a petrecut sub privirile năucite ale d-nei Lăcrămioara Bălaj (cu domiciliul în Petin, str.Principală nr 159, jud Satu Mare). Într-o seară, pe la 19h, am fost acostat de două persoane, abil deghizate în „oameni beți care se ciondăneau dacă să-mi mulgă sau nu borseta atârnată la cingătoare”. Aținându-mi calea, s-au legănat, în fața mea, tremolos, până în clipa când au apărut alți trecători, din ambele direcții, avansând spre punctul în care „turmentații” îmi blocaseră calea. Sesizând că cineva se apropie, au șters-o englezește, supli, cu mers alert de felină, renunțând la dezechilibre și bălămbănitul fals sinuos din clipa acostării. Altădată, într-o noapte, cineva, pus pe șotii, îmi zvârlea bulgări de zăpadă (cu nisip? pietricele?) în geam. Am arborat în toate aceste momente de criză, atitudinea „je m'en fiche”. De ce vor inventa, în continuare, mă doare în dos. Imaginea Securității care m-a urmărit - vor, nu vor - a fost înrămată, pe veci, în tipare. Așa, de amorul artei... Să știe lumea ce vine că noi am fost supravegheați, amenințați, încarcerăți, împroșcați cu noroi, intoxicați cu adevăruri distorsionate, într-o lume perversă, fără principii morale și fără credință-n Cristos. **Claudia, o persoana despre care unii mint ca ar fi lucrat în Securitate, dar ea , de fapt, era un rafinat om de cultură, e și ea o piesă în acest puzzle securistic, generator de oroare...**

Citindu-mi „d. u. i-ul” (id. est. „filele ce mi-au fost arătate”, că faptele de spionaj demantelate nu mi-au fost arătate; sunt bine păzite la **fondul cu documente nedescrise**; scoaterea lor la vedere ar primejdi,

probabil, siguranța națională), printre zeloșii mei turnători am recunoscut câțiva prieteni, distribuiți în roluri esențiale, acelea de „înjeri păzitori”. Între ei, am intuit identitatea unui inginer de CAP. Știam că provine dintr-un orfelinat, că s-a străduit să urmeze studii. A început ca tehnician zootehnist. După racolare, băieții, probabil, l-au dirijat înspre facultate. Constatând că mă vizitează frecvent, am devenit circumspect. Eram sigur că are o misiune pe lângă mine, începuse să manifeste un deosebit interes pentru cei cu care port corespondență și pentru etajerele încărcate de cărți, aninate de pereți cu șuruburi prinse în dibluri. Îl interesa ce rarități am, ce am primit din străinătate. Însă cărțile cu conținut ideologic nealinat erau dosite, într-un cufăr, sub pat. I-am arătat un „Caleidoscop” tipărit între cele două războaie, cu scoarțe atrăgătoare și litografii măiestrit executate. A ținut enorm să i-o împrumut. (Cineva de la **Biroul S**, - „tovarășă Claudia”? - aștepta, cu ochelarii pe nas, în penumbră, să pescuiască idei retrograde, burgheze, între copertele aurii, printre poveștile educative și rubricile mondene, presărate cu așa-zise „întâmplări extraordinare”, „adevărate”. Dosarele, opisele, fiind la C.N.S.A.S. cu strășnicie-ncuiate, nu putem ști cui îi erau arondate documentele confiscate în comuna Livada și în satele mititele din jur, printre mărăcini și păduri tupilate.) I-am dat-o. Să vad ce iese. Nu mi-a mai restituit-o. Spunea că s-a pierdut și că îmi va aduce în schimb „multe cofraje cu ouă”, sustrate din fermă, de sub găini proaspăt ouate. (Ne aflam în perioada comunistă de criză și alimentele erau cartelate. După cum se vede, nu și pentru cei antrenati în munci de Securitate. Le examinam minuțios înainte de a fi consumate: „DAC-AU FOST SCĂLDTE ÎN CINE ȘTIE CE OTRĂVURI, MIE, SPECIAL, DESTINATE?” Ce timpuri congruente cu cele pe care le trăiesc azi... Ce gânduri superpuse... Ce situații îngemănate!). Când a debutat serialul „Etnologul...” în „Acolada”, pe la episodul al IV-lea, l-am căutat. Mă obseda **tema devenirii delatorului în România postsocialistă**. Vroiam să-și vadă, în epistola mea către C.N.S.A.S., numele conspirativ, alături de alte pseudonime, cu litere grase subliniate. Și, evident, voiam să-mi spună ce a făcut cu cartea, care au fost organele interesate. Am constatat că orfelinul se ajunsese. Era proprietar. Avea, ca tot omul, și dumnealui, un bar. L-am găsit, am intrat, Dar fosta caraulă nu era de aflat. Probabil, când barmana i-a arătat cele două numere din revistă, și-a amintit cine știe ce păcate mai tari, săvârșite, la ordin, în junețe. Mi s-a comunicat că nu mai e în biroul administrativ, că, probabil, a plecat pe neașteptate. Au trecut de atunci trei ani. Încă nu s-a decis să-mi ofere date despre misiunile sale secretizate.

O altă sentință, (evident, bănuită!) m-a lăsat cu privirea holbată și mintea-ncălțită. Am constatat că misia de șpion, acreditat pe lângă mine, o avea un prieten de-o viață (cel puțin eu așa l-am considerat și l-aș avea în continuare, de nu m-ar ocoli nevricos, ferindu-se de mine ca de o arătare). Era un tânăr pe care l-am ajutat în situații grele (la un moment dat, a fost dat în consemn la frontieră, fiind declarat dezertor. În fapt, vroia să-și amâne cu două săptămâni încorporarea pe frontul iubirii de țară. Îi sosise ordinul de chemare la oaste, cu câteva zile înainte de examenul ce tocmai îl va înrola-n studenție.)

A fost omul care a răspuns mereu prezent când l-am solicitat, în oricare situație ce presupunea o prietenească intrajutorare. Mi se părea că nu văd bine, când i-am descoperit, în D.U.I.-ul meu, apucăturile de iudă denunțătoare. Reieșea din tot ce scria, că sunt imoral, că fac sex cu propria-mi directoare, că aceasta e un fel de sclavă a mea, o biată posedată, cu voința sleită sub puterea hipnozei. Că îi ordon acte reprobabile, compromițătoare: furturi de bunuri mișcătoare și nemișcătoare (grămezi de pietriș, profile de fier beton, materiale din industria constructoare, care dispăreau noaptea din bățătura școlii, unde fuseseră, în scopuri obștești, depozitate) și alte complicități înfiorătoare. Simțeam că se-nvârte pământul cu mine: cum Dumnezeu putea să acuze, într-un mod atât de infam, o doamnă candidă, în a cărei casă am petrecut împreună cu el atâtea momente desfătătoare? Șefa ne invita la dans, la cină: mâncăruri alese, vinuri adevărate... Oare el, înfumuratul Tantal, oaspete cu statut special, chiar o ura pe femeia aceea șarmantă, surzătoare? Uitase de supele cu găluște de griș, de tăietii plutind printre cărnuri de purcel frăgezite, celebrii melcișori, numiți, în graiul mai pestriț, local, „cigoa”, ciupercile înotând în smântână și alte partituri dumnealui preferate?

Când am văzut ce debitează în D.U.I. „RELU”, l-am sunat și i-am spus fără ocol că vreau să vorbim despre dosarul meu de securitate... Răspunsul a fost un mormăit hârșăit... N-a zis că nu vine „comme d'habitude”, pe la

mine, dar au trecut anii și evită cu îndărătnicie să se arate. Dacă apar din direcția care ne-ar situa față-n față, traversează grăbit bulevardul spre partea cealaltă, chiar dacă își pune viața-n primejdie, arterele fiind intens circulante. Parcă aș fi un ciumat. Trăiesc cu obsesia că eu sunt marele vinovat, că din cauza mea, ei, delatorii mei, oameni cinstiți, s-au înjugat, în zvâcniri de cetățeni patrioți, să apere vitejește siguranța de stat. De nu eram eu un pericol filat, dumnealor aveau, azi, dosare beton, se puteau lăfăi relaxați pe fotolii parlamentare, ar fi trecut în ochii lumii drept fete fecioare...

Tot scormonind în noroaie, oripilat de cele aflate, am notat, din varii izvoare, toate aspectele care, puse cap în cap, ar explica mașinațiunile ce mă voiau, bine poprit, la răcoare. Și, în succesiunea muștrărilor mele, m-am trezit cu o nouă istorie și mai cutremurătoare. Un coleg de muncă actual al prietenului ce mă raporta la Securitate, i-a mărturisit unei doamne, mie dintre cele apropiate, că delatorul de atunci, azi șef (cu carnet de Partid) în domeniul său, are orientări sexuale care în Comunism erau sever condamnate. Că era de fapt un „partner” al soțului amfitrionului nostru atât de complezent primitoare. Același sedicios adevăr mi-a fost relatat și de o fostă elevă a mea care își are ferma undeva prin Ținutul Marghita. Între cei doi „cunoscători”, care mă asfixiau prin impudicitățile afirmate, n-au existat contacte, și nici distanțele nu pot fi neglijate. Ținând seama că arătosul musafir de atunci a consimțit să scrie denunțuri pe teme atât de jos situate, toți cei consultați înclină să creadă că a fost șantajat. „Băieții” l-or fi surprins îmbrățișând vreun invertit, penseseră. Folclorul acestor iubiri, nu de toată nația agreate, trimite și el spre interpretări deocheate. Cică serile petrecute cu mine, acasă la doamna directoare, erau, în subsidiar, freudian motivate. Acolo, în preajmă, foiaș și alte ființe, de prestația și tinerețea amicului nostru interesate. Aflasem, chiar de la ierarhica șefă, că 360 din nopțile unui an, îi erau inuman de însingurate. Iar când o fericea Dumnezeu ca jumătatea să se ocupe de ea, se-ntâmpla doar într-o poziție care nu-i permitea să-i vadă bărbatului ei pupilele dragi, de plăcerile clipei în mod natural dilatate. Așadar, prezența activului informator în compania noastră putea ascunde, în fapt, interesul pentru farmecele unui bărbat onctuos căruia îi purta sentimente înflăcărâte. Noi, prietenii dăruți, eram doar un util paravan. La fel și fetele, de care simpaticul nostru confrate, la lumina zilei, în excursii sau la petreceri exhibitiv aranjate, se înconjura, afișând galanterii perfect simulate. Câte părți tenebroase, câte ascunzături avea viața, în spatele cortinei de fier comuniste, despre care clasicii marxismului ne-nvățau că e „cinstită”, „corectă”, „dreaptă” cum, pe pământ, nu a existat vreodată o altă! Și totuși, cum a fost posibilă „colaborarea” unei ființe de toți respectate? Să fi fost surprins într-un ilicit act pedofil? Continuu să mă-ndoiesc de pidosnicele porniri, cu toate că gândul mă duce spre o plăcere lirică, repetitiv întâmplată, când prietenul meu delator se cherchelea și devenea romanțios ca o fată: între versurile, nu puține, pe care le declamam la birt, în alternanță cu cântecele maghiare de pustă, amicul, jubiland visător, adora un aforism memorabil atribuit poetului antic Hipponax: «Femeia, n două rânduri, / Cu bucurii te-adapă: / Când te cununi cu ea / Și când o duci la groapă». Un regal pentru misogini. Plăcerea lui de a-l savura pe satiricul grec, printre paharele deșertate, o fi fiind un indiciu al orientărilor sale trupesti, de Atotputernicul Creator, capricios răsturnate? În ciuda evidențelor, eu nu mă încumet a crede.

Un al treilea ciudat, cu semnalmente de turnător, mi-a fost indicat de foști camarazi care i-au studiat reacția la contactul vizual cu paginile „Acoladei” în care reproduceam pomelnicul cu numele conspirative ale colaboratorilor Securității dintr-o instituție educativă. Respectiva insectă bâzâitor-operativă e reprezentativă pentru tipul de oportuniști postdecembriști care s-au înregimentat politic, după cum bătea vântul electiv al schimbării. Exemplarele de tipul acesta arborează statura de fost cetățean nemulțumit, în dezacord cu regimul lui Ceaușescu, tâmpit, dar, pe care, zi de zi, l-au slugărnicit pupându-l, fără pic de greață, în sfincterul organului excretor de lozinci, reprezentat în mintea omului din popor prin PANTOFARUL-PAIAȚĂ. Pupeza ciripitoare preda marxismul, la clasă, „Directivile Congreselor”, „Planurile Cincinale”... Nu este exclus să-și fi procurat chiar certificat de revoluționar. După scris, cei care au văzut nu ezită să susțină că avem, cum arată nămolul băloșit din dosar, un securist-femeie, din speța „cea aprigă cu vrăjmași

Semnul lui Cain

Povestea primului omicid m-a impresionat foarte mult încă din copilărie, poate și pentru că am citit atunci o biblie ilustrată foarte sugestiv. Am încă în fața ochilor imaginea lui Cain care încearcă să se ascundă de privirea lui Dumnezeu ferindu-și fața cu brațul, răspunzând oarecum furios la întrebarea: „Ce-ai făcut cu fratele tău?” „Sunt eu oare păzitorul fratelui meu?” Răspunsul mi s-a părut absurd, dar voi înțelege mult mai târziu că aceasta este reacția obișnuită a celor care se simt vinovați; devin defensivi sau agresivi.

Întâmplarea era însă deosebit de gravă, pentru că schimbă ordinea lucrurilor, aducând cu sine moartea în lume. Sigur că vinovatul se temea acum de consecințele faptei sale și de pedeapsa divină, pentru că începe să se plângă: „De mă izgonești acum din pamântul acesta, mă voi ascunde de la fața Ta și voi fi zbcuiat și fugăr pe pamânt și oricine mă va întâlni, mă va ucide!” M-a surprins atunci, la prima citire, lipsa remușcărilor sau a căinței. Singura grijă părea siguranța propriei persoane și poate de aceea n-am prea înțeles de ce divinitatea îl însemnează pentru ca nimeni să nu-l atingă. Îl sortea astfel unei perpetue suferințe interioare, după ce va fi trecut de șocul alungării? Nu știe nimeni ce va fi simțit Cain după ce a plecat și a întemeiat o cetate la „răsărit de Eden”, deși a prosperat și a fost cel care a descoperit prelucrarea metalelor; firește, s-a înmulțit, iar urmașii lui sunt pomeniți pe nume. Nu știm nici în ce fel l-a însemnat Dumnezeu, dar eu cred că semnul acela a fost pus în inima lui; era gândul că facuse ceva nemaiîntâmpnat până atunci, ceva care-l scotea în afara societății, pentru că spune „zbcuiat voi fi”.

Rivalitatea dintre frați, care a prilejuit o faptă atât de gravă, e o constantă a relațiilor inter-umane, până în zilele noastre, deși n-am înțeles niciodată aceste sentimente amestecate. Se iubesc și se detestă în același timp, la nivel de familie sau popoare, pentru motive adesea lipsite de importanță; și pot să se iubească, atunci când e vorba de indivizi și să se urască de moarte ca etnii. Nimic nu s-a schimbat în profunzime, în simțirea umană, pentru că agresiunea nu este consecința gândirii; e o problemă de instinct sau de sentiment. Și chiar dacă n-am reușit să ne

comunismului”, pe care, din imensă iubire pentru clasa muncitoare, i-a denunțat copios. A avut - zic colegii - marea nerușinare să declare, pe proprie răspundere, că, în privința Securității, a fost o ingenuă, nici pomeneală de colaborare. Dimpotrivă, consideră că i se cuvin onoruri și funcții drept recompensă pentru modul exemplar în care s-a comportat sub apăsătoarea Dictatură. Le-a solicitat, a semnat cererea de intrare-n Partid, și demnitățile i s-au dat. Și-a ieșit din minți, precum **colegul său de partid, de ieri și de azi**, fostul activist comunist când a văzut că am dezlăuit surse codate despre care credea că niciodată sub Soare nu vor fi demascate. Întrebarea e: **Cum de C.N.S.A.S.-ul tace?** Orb. Surd. Mut. Spre a ușura căutările, rog să se cerceteze numele de cod „Rezidentul-Monica”. L-am menționat lizibil în cererea de deconspirare. Sigur că, de atunci, au trecut doar câțiva ani. Atâția câți s-au scurs de la data când persoana suspectată s-a înscris în Partidul proaspăt intrat la guvernare.

P.S.

a) Deontologia mă obligă să le mulțumesc securiștilor care, am descoperit cu încântare, se scoală de dimineață, la calendele fiecărei luni, când se produce apariția, cumpără ACOLADA, deschid la pagina 20-21, și, înarmați cu Dex-ul (pe post de carabină!), citesc, traduc, corijează aserțiunile de sorginte folclorică, mă probozesc.

b) Celor care au făcut să ajungă, pe surse, la mine, confirmarea că, „**ÎN PRIVINȚA NUMELUI DE COD S3 = CLAUDIA ȘI GEORGE, EU NU PREA GREȘESC**”, le sugerez să intervină și la CNSAS, ca d-l Dobrinu să urgenteze pronunțarea legii în acest înnegurat context care vizează moralitatea staff-ului ce priveghează la bunul mers al lucrurilor în româneasca literatură.

c) În fine, Domnului (evident fost ofițer) care mi-a dat peste gură, atrăgându-mi atenția că tatăl doamnei Angela Furtună, colaboratoare statornică a revistei „Acolada”, ar fi fost, la Suceava, omologul colonelului-șef la Secția II Contrainformații - Satu Mare - Traian Chirulescu (cel care îi cerera prim-secretarei de la județ avizul ca să fie urmărit ca spion!) și că nu ar fi cazul „să mai facem atâta tevatură”, sunt în măsură să îi răspund că doamna citată se delimitează de repudiata structură. Este de aceeași parte a baricadei cu **Directia și Colaboratorii** acestei importante - în peisajul revuistic românesc - publicații de artă și literatură.

Viorel ROGOZ

debarasăm de complexul lui Cain, continuăm să ne războim pentru cele mai bizare motive. Tot ce am învățat să facem este să ne ascundem după deget, încercând să aruncăm vina pe altcineva, sau să justificăm fapta prin intenții nobile. Este un soi de lamentabilă fățarnicie la care ne pricepem foarte bine.

M-am întrebat de multe ori, în fața interminabilelor conflicte care nimicesc oameni și așezări în diferite zone, cine suntem noi? Ne tragem din Cain, de la care am moștenit violența sau din fratele său născut mai târziu, Set cel pașnic? Presupun că ne-am amestecat; dar dacă mai sunt și oameni lipsiți de agresivitate, măndoiesc că ei decid conduita unei comunități. Seara trecută am nimerit pe sfârșitul unei emisiuni care punea în discuție rivalitatea dintre cei doi frați și cineva făcea un apel patetic să reacționăm precum Abel, pentru că divergențele nu trebuie rezolvate prin violență. Să întoarcem și obrazul celălalt, dar să discutăm, zicea. Teoretic e minunat, dar cum putem să uităm că Abel a murit și odată cu el toți potențialii săi urmași?

Am aflat că după ce omul a ucis cu mâinile goale și a realizat că el e responsabil, a fost atât de îngrozit de acest lucru, încât, atunci când a fost nevoit s-o facă din nou, poate ca să se apere pe sine sau pe ai lui, a luat o piatră și aceasta a fost prima armă. Se va fi simțit puțin mai ușurat dat fiind că putea să spună: Nu eu am ucis, ci piatra! Sociologul susținea că după asta, toate armele care s-au inventat au avut ca scop să-l îndepărteze, în spațiu, pe agresor de victimă, pentru a-i da posibilitatea să se considere nevinovat. Atâta doar că lucrul acesta nu prea ne reușește. Cei care au participat la războaie, fie ele doar de menținere a păcii, rămân „însemnați” de experiențele trăite și le trebuie mult timp ca să revină la normalitate. Dar revin oare cu adevărat? Nu știm niciodată ce infeme se ascunde în sufletul celui alt... În conflictele moderne combatanții se întâlnesc foarte rar față-n față și nu se mai luptă cu săbii sau baionete, dar cel care aruncă bombe dintr-un avion sau plasează jucării care explodează sub picioare știu ce consecințe au aceste fapte și în afara amintirilor chinuitoare care vor veni mai târziu, când nu se vor mai afla în bătaia unei puști cu lunetă, trebuie să înfrunte clipă de clipă teama că ar putea fi, la rândul lor, ținta unei agresiuni perfide și că nu e nevoie decât de o clipă de neatenție ca să sfârșească prin a deveni victime. E o veghe neîncetată, o stare de alertă perpetuă, nu numai când sunt în misiune ci și atunci când deschid o sticlă cu apă. Înainte de a bea trebuie să verifice integritatea sigiliului, pentru că apa ar putea fi otrăvită, de exemplu. Nici în somn nu se pot relaxa complet, iar când se întorc la casele lor, arcul se destinde și odată eliberată de teama pentru propria existență, se întorc imaginile celor trăite în zonele de conflict, torturându-i. Cum poți să mai mângâi o femeie sau un copil cu asemenea amintiri? Și cum poți să treci de la vigența neîntreruptă, la liniștea unei familii? Nu poți. Multă vreme sari din somn strigând, pentru că ai visat că ești atacat, sau îi detești pe cei din jur când sunt veseli, pentru că ai uitat cum se trăiește normal. Cunosc un tânăr care a participat la câteva misiuni de menținere a păcii, în diferite țări și, pentru că mi-e foarte drag, încerc să înțeleg ce simte fără să-mi poată spune. Într-o dimineață de primavară, stăteam de vorbă la o cafea, lângă fereastra deschisă. Revenise de curând din misiune și-i simțeam încordarea și pândă interioară de care nu putea să scape. Când îl simt așa, mă doare sufletul și mă copleșește neputința de a-l ajuta. Nu pot să fac nimic. Doar să stau acolo lângă el cu durerile nespuse între noi. Iată însă că niște muncitori de pe șantierul de peste drum, trântesc bare de fier și pocnetul lor îl face să sară în picioare și să privească rapid pe fereastră, cu ochi de animal hăituit. Dacă n-ar avea un metru optzeci înălțime și nouazeci de kilograme, l-aș cuprinde cu brațele ca să-l liniștesc. Dar nu pot să fac asta! Mă tem că i-ar fi și mai greu dacă și-ar da seama că i-am înțeles spaima. Trebuie să rămânem fiecare cu propria suferință. Toți soldații se întorc marcați de experiența războiului și toate mamele sau iubitele lor trebuie să-și ascundă mila și teama; teama că viețile lor nu vor mai fi niciodată ca înainte de asta.

Tatăl meu, care a luptat în Rusia, îmi povestea cum un camarad, un om care trăia în același sat, a găsit, într-o patulare, câțiva soldați din tabăra inamică dormind istovii, sub un copac, cu armele aruncate alături. Și omul nostru i-a secerat pe toți, așa, inofensivi cum erau! Când povestea asta, tatei îi dădeau lacrimile; i se părea absurd, gratuit și inuman, deși recunoștea că dacă ar fi fost pus în situația de a-și apăra viața, ar fi făcut la fel, dar era recunoscător providenței că n-a fost pus niciodată în această situație. Cred însă că în afara cazurilor de violență patologică, cei

care trag rămân marcați pe viață. Cu semnul invizibil al lui Cain.

Mihai a fost un copil timid și fricos. Nu suporta sângele și, într-o zi, când a trecut cu mâna printr-un geam și s-a tăiat, s-a speriat îngrozitor. Poate că pierderea tatălui la o vârstă fragedă i-a accentuat latura reflexivă și ușor melancolică a firii sale. Îmi amintesc că vecinii care asistau la ceremonie se mirau că nu arată niciun semn de suferință, dar când l-am luat de mână mi-a șoptit cu un soi de îndârjire: „Ei cred că nu-mi vine să plâng? Îmi vine, dar nu vreau!”. Nu știm niciodată ce este în sufletul altuia și mai ales al unui copil; toți disimulăm, dar copiii, pentru că nu sunt siguri de reacția adulților, ascund cel mai mult. Și el a crescut cufundat în lecturi, făcând versuri și tânjind după fete, ca orice adolescent. Nimic nu prevestea o carieră de soldat și, deși-l iubeam foarte mult și purtam lungi discuții pe cele mai variate teme, n-am bănuț nici eu teribila forță interioară care-l va susține, odată pornit pe acest drum. Nu cred că i-a fost ușor însă și nu pot să bănuiesc decât în foarte mică măsură, prețul pe care-l va fi plătit băiatul acela romantic, ca să devină bărbatul puternic de acum. De câțiva ani, împreună cu plutonul lui a umblat departe, în locuri aride și ostile, ca participant al forțelor de menținere a păcii trimise de ONU în zone de conflict. S-a sufocat de căldură în blindatele noastre vechi și și-a ars palmele când a atins un mâner de ușă, la 45 grade, într-un peisaj de deșert lunar... A tremurat, poate, în nopțile reci, simțindu-se în vizorul unui lunetist inamic ori va fi nimerit uneori, în timpul patulărilor, în ambuscade din care nu putea să scape decât trăgând în inamic. Uneori, în timp ce distribuiau alimente și apă populației civile, erau răsplătiți cu o ploaie de pietre. A primit și el, drept în frunte, un asemenea proiectil; nu i-a rupt nasul pentru că purta o cască, dar l-a lovit în suflet ura celor care primeau pâinea.

Revenind la Cain și la invidia care l-a determinat să-șiucidă fratele, mă gândesc că inamicia dintre frații care se iubesc, totuși, vine din copilărie, din competiția involuntară pentru dragostea părinților și, de multe ori, din greșeala acestora, pentru că, adesea, sunt mai alintați ultimii născuți, ceea ce produce frustrarea celui înlocuit și ostilitatea față de cel care i-a luat locul. Niște prieteni au doi copii, băiat și fetiță. Băiatul s-a născut primul și este o fire mai introvertită, astfel că, fetița care a venit după doi ani, cu avantajul de a fi calină și dragălașă, așa cum sunt fetele în copilărie, a acaparat aproape în întregime atenția părinților. Știu că e normal să-i acorzi o atenție mai mare celui mai mic și deci mai neajutorat, dar acesta e un teren pe care ar trebui să călcăm cu mare grijă atunci când avem mai mulți copii, pentru că băiatul s-a închis în sine, a devenit sălbatic și ușor agresiv în relațiile cu lumea. Poate că așa ar fi evoluat și fără să aibă o soră, dar nu putem să știm ce se petrece în mintea și sufletul unui copil. E certat mereu, pentru că încalcă regulile și nu pot să nu mă întreb dacă acest comportament nu este cumva un mod de a atrage atenția, un fel de a spune: Hei! Sunt și eu aici!

Bărbății își doresc băieți care să le ducă numele mai departe, dar preferatele lor sunt întotdeauna fetițele. Pentru ele sunt mereu disponibili și bine dispuși, în timp ce fiului i se cere să fie responsabil chiar și la vârsta la care are nevoie de mângâieri, ceea ce nu e drept. Îl aud uneori pe prietenul de care vorbeam mai sus jucându-se de-a v-ați-ascunselea cu fiica lui, alintându-o, în timp ce băiatul târăște o mașinuță, prefăcându-se indiferent la lipsa de atenție a tatălui și-mi vine să-l întreb de ce nu-l include și pe

acesta în jocul lor? Nu-ți poți permite să-i înveți pe oameni cum să-și crească copiii și nici nu sunt sigură că eu însămi am știut să echilibrez comportamentul în raporturile cu copiii mei, așa că păstrez amărăciunea pentru mine și mă mulțumesc să vorbesc blând cu copilul cel singur și atât de dorit de părinții lui. Se bucură! Și mă strigă ori de câte ori mă zărește peste gard...

*

Un documentar despre evoluția modei, prezenta sutienul-obuz apărut după al doilea război mondial. Foarte agresiv, scotea sânii în relief într-un mod care acum pare ridicol, dar comentariul m-a lămurit: „Sânii aceia trebuiau să-i aline pe bieții soldați traumatizați, prin imaginea maternă pe care-o sugerau!”. Simt un nod de lacrimi în gât când mă gândesc la asta! Pentru că acești urmași ai lui Cain care au trecut prin niște încercări teribile, păstrează totuși, în adâncuri, o inimă de copil.

Elena BRĂDIȘTEANU

Fost-am eu cotate și ca poet!

Anno Domini 1987: de atunci datează secvențele cenesasice cu referențel Nicolae Manolescu, actorul Constantin Popa, actrița Cornelia Hincu, bursierul Cezar Ivănescu, iacobitza elenofilă Alina

Nour, buclucașul romancier Valeriu Stancu, ostilul Nichita Danilov, stomatologul Burlui, doctorița Jeny Stanciu, redactorul Mihai Gafița, nașul Aristide Buhoiu, secretara Muguraș Sirbu, fotografatul George Pruteanu, psihologul Liviu Antonesei, muzeograful Lucian Vasiliu și ... «poetul» Luca Pițu

Fără mari dificultăți va putea să adulmece istoricul din futuritate, aplecându-se asupra unor documente mănoase cât pîrîtura bogdană mai la vale curgătoare, atmosfera îmbibată din redacțiile revistelor «serioase» ale Epocii Ceaușaurii, de genul *Cronicii*, *Tribunei*, *Stelei*, *Convorbirilor Literare*, *Orizontului*, *Luceafărului*, *Ateneului*, *Argeșului*, *Ramurilor* sau *României literare*, unde își deversau lapții textuali, nu prea des însă, mulți dintre dialoghiștii, opiniștii ori echinoxiștii vremilor preloviționare, remarcați de mai vîrstnicii lor, de talia unor Nicolae Manolescu, Virgil Mazilescu sau Cezar Ivănescu, aflați, aceștia din urmă, pe cai mari, curțați adicăteala, măcar că din rațiuni osebite, dinspre ambele sexe, de unde interesul aproape obscen, dacă nu libidinos, al Organului Securian pentru legăturile lor cu provinciile culturale din România Socializdă, prea puțin dodoloată, invadată de: frig nemilos, penurii numeroase, cozi alimentare, ceață ideologică, huruitul limbii lemnoase a tenebrosului, bărbosului Fantomarx...ori puturoșii acarieni, galonați sau nu, ai Gărzii Pretoriene Atotsiciitoare, multilateral culegătoare, intens mulgătoare.

Dar - vorba multă sărăcie generînd - să vedem ce bobinează «Bogdan», cronicarul binevoitor, deși mult prea fantezist uneori, din vecini:

114/SI/10.08.1987

Sursa: «Bogdan»

Locul: «Protocol»

Primit: lt.col. Ștefănescu Ioan

COPIE

Strict secret

Exemplar nr.1

Nota informativă

Într-o discuție din luna iunie a.c., VALERIU STANCU, redactor la revista *Cronica* din Iași, a spus că trebuie să-i apară un roman la Editura Cartea Românească, roman ce dezbatte soarta intelectualului român pînă în anul 1965, prezentînd situația celor care au fost condamnați politic (nu cei care au făcut parte din mișcarea legionară) și arătînd că, după ce au fost puși în libertate, au avut de suferit, lucrînd ca zilieri în gară. Fiind întrebat de unde știe aceste lucruri, VALERIU STANCU a spus că-i cunoaște, deoarece și el a avut de suferit, fiind exmatriculat din școală, întrucît a scos o revistă de idei progresiste și a lucrat și el la gară cu aceștia. Din roman se desprinde ideea denigrării a tot ceea ce este românesc, făcînd apologia popoarelor din Occident, în special german, pe care îl ridică pe o treaptă superioară.

VALERIU STANCU, în anul 1965, avea vîrsta de 12 ani, deci nu putea lucra alături de cei pe care-i descrie în roman, iar ideea și judecata din roman i-au fost inoculate de anturajul său actual, format din:

NICOLAE MANOLESCU, redactorul romanului, care i-a făcut și referatul pentru tipar. Se discută despre acesta că ar fi fiu de fost legionar și că el însuși ar fi simpatizat și participat la mișcarea legionară, motiv pentru care și-a schimbat și numele spre a nu i se cunoaște adevărata origine.

CEZAR IVĂNESCU, poet, care în anturajul său se arată foarte satisfăcut de ceea ce i s-a oferit pînă acum pe tărîm profesional, iar în cadru intim se consideră nerealizat, avînd însă scrieri de sertar, cu caracter tendențios la adresa locului intelectualului în societatea noastră. Are o căsătorie de conveniență. De asemenea, întreține numeroase legături cu cetățeni din RFG, cărora le transmite informații pentru postul de radio Europa Liberă, avînd ca subiect creațiile ieșene, printre care se pomenesc diferite nume de poeți¹, în special cei cu probleme, cum sînt: LUCA PIȚU, lector la catedra de limba franceză a Universității Alexandru-Ioan-Cuza din Iași; LIVIU ANTONESCI, psiholog

la Centrul de cercetări psihologice din Iași; LUCIAN VASILIU, muzeograf la Casa Pogor din Iași.

CEZAR IVĂNESCU se află în relații foarte apropiate cu fiica vicarului Mitropoliei din Iași, care se numește MARIANA SÂRBU. Aceasta a făcut nunta la Iași și a fost cununată de ARISTIDE BUHOIU, iar în prezent este divorțată. Este secretară la Ambasada Nigeriei din București și, prin aceasta, CEZAR IVĂNESCU, trimite date în exterior.

O altă legătură din Iași este ALINA NOUR (IACOBITZ), fiica lui Al. Friduș, redactor la revista *Cronica*, care întreține relații cu un student grec de la Facultatea de stomatologie a IMF, prin intermediul căruia obține valută și o dădea lui CEZAR IVĂNESCU pentru a-i pune pile la

Nota ofițerului

STANCU VALERIU, necunoscut: se va cere aprobarea organelor de partid pentru a fi luat în verificări. VASILIU LUCIAN: este lucrat în DUI la problema Artă/Cultură; a fost avertizat în 1983. NOUR ALINA: profesoară la liceul de muzică; se află în atenția ofițerului la problemă. ANTONESCI LIVIU: este lucrat pe linia Serviciului III. POPA CONSTANTIN, actor, este lucrat pe linia Serviciului III. STANCU JENY, asistentă la IMF³, se află în atenția ofițerului la problemă. DANILOV NICHITA, corector la revista *Convorbiri literare*, se află în atenția noastră.

Lt.col. Ștefănescu Ioan

Ex.3

Zilele „Acolada” – Ioan Anițaș, Constantin Trandafir, Simona-Grazia Dima, Aurel Pop, Felician Pop, Gheorghe Cormoș, Pavel Șușară, Radu Mareș. Jos: Gheorghe Crețu, Ioan Moldovan

edituri, prin mijlocirea lui GAFIȚA (redactor la Cartea Românească). Ultimele două cărți pe care le-a depus pentru publicare nu au apărut, întrucît GAFIȚA i-a cerut suma de 500 de dolari, iar ALINA IACOBITZ nu i-a avut. Aceasta a cerut aprobare de căsătorie cu studentul grec.

CEZAR IVĂNESCU are o bursă, obținută de la o federație din RFG pe timp de doi ani, urmînd să plece cît de curînd.

În anturajul CEZAR IVĂNESCU/ ALINA IACOBITZ se află și actorul CONSTANTIN POPA de la Teatrul Național din Iași. Acesta din urmă este în relații de prietenie cu doctorița STANCIU de la IMF și cu dr. BURLUI, iar întîlnirile au loc în casă la CONSTANTIN POPA, unde se poartă discuții cu conținut tendențios. Atît doctorița STANCIU, cît și dr. BURLUI iau valută de la studenții străini, prin intermediul lui CONSTANTIN POPA, pentru a-i promova la examene. Dr. BURLUI l-a introdus pe CONSTANTIN POPA la brigada artistică a IMF, pentru a-i crea legături în rîndul cadrelor didactice și a studenților străini. Într-o discuție, ALINA IACOBITZ a afirmat că doctorița STANCIU are la domiciliu valută importantă și bijuterii din aur de ordinul kilogramelor.

Actorul CONSTANTIN POPA are o legătură în SUA, prin care intenționează să publice un volum de versuri cu ocazia plecării la aceasta ca turist, întrucît are depusă în străinătate valută (circa 20 de mii de dolari). Persoana din străinătate se numește CORNELIA HÎNCU², fostă actriță la Iași, căsătorită și stabilită în SUA.

Tot în acest anturaj se află și GEORGE PRUTEANU, fost condamnat pentru furturi din autoturisme, în prezent fără ocupație, care publică unele articole în revistele din Iași și din țară și execută fotografii pentru revista *Convorbiri literare* din Iași. În relație foarte apropiată are pe NICHITA DANILOV, poet, fără ocupație, veșnic nemulțumit și ostil situației pe care o trăiește. În luna iunie a.c. s-a ținut la Iași un colocviu internațional de literatură politică, unde au participat scriitorii din țările socialiste, care abordează în operele lor tema celui de-al doilea război mondial. GEORGE PRUTEANU și NICHITA DANILOV au participat la acest colocviu, fiind nedespărțiți de grupul participanților și făcînd fotografii împreună cu aceștia.

Două săptămîni după colocviu, postul de radio Europa Liberă a comentat tendențios problematica dezbaterilor.

«Bogdan»

BM/GM

R.D.003245/265/

10.03.1987

Notele «poetului LP»

1. E limpede, fraților, ca buna ziua: mi-s, în clasamentul bogdanic din 1987, deschizator de listă la poezii optzeciști de pe Bahlui, după mine venind Liviu Antonesei și Lucian Vasiliu, foștii mei vecini din Cartierul Latrin al dulcii Nicoline ieșești, măcar că, la viața meu, nu am comis – amărîtul, obsoletul, abulicul – decît o epigramă obscenă despre micțiunile sacadate ale bardului enkratic George Lesnea, traducătorul lui Esenin, pe zidul unei case vechi din Tg. Cucului. Firește, dacă nu pun la socoteală versurile mirlitonești improvizate la petreceri sau pe plaja Vămii Vechi de altădată.

2. Căsătorită cu lectorul iancheu Don Eulert, a transpus în engleză, împreună desigur cu soțul ei, sub titlul *Some Poems of Magister Ursachi Translated by His Friends*, o selecție de stihuri ale Pelicanului din Țicău, scoasă, ea, bilingv la Editura Junimea, pe cheltuiala traducătorilor, către finea Anilor Șaptezeci. Actriță fiind și cunoscutoare a piesei lui Delavrancea despre comicitatea enormă a avariției, i-a sugerat americanului conjugal să anglicizeze (în sintagma «pe trupu-mi uscat de hagi») prin *miser*, «zgîrcit» adicăteala, nu prin *pilgrim*, ultimul termen al antemenționatei înșirui. Narez asta, nu, Doamne-fereste, pentru a diminua meritele tălmăcirii, care sînt însemnate, ci *pour la petite histoire* și bucuria colecționarilor de scăpăciuni traducționale.

3. Institutul de Medicină și Farmacie, devenit, după 1989, Universitatea de Medicină și Farmacie, redută aproape incuceribilă a fesnilismului iliescian, la nivel de Rectorat și Senat, pînă la publicarea listei cu «persoane de sprijin», a Listei Primsecretăresei Ghițulica (vestită foarte – mai tirziu, în 1990 – prin aceea că ieșea din ascundere montană provizorie și se preda poetului Liviu Ioan Stoiciu, guvernatorul de moment al județului Vrancea); pînă la scandalul național cu diplomele vindute în străinătate italiană ale Facultății de Stomatologie Burluică.

Luca PIȚU

REEVALUĂRI

Argumentul tardiv al reevaluării (II)

Realitatea este că, din gruparea literară a *Sămănătorului*, Mihail Sadoveanu a fost cițiva ani, înainte sau oarecum concomitent cu „descoperirea” lui G. Ibrăileanu și stabilirea prieteniei dintre ei, dominat de personalitatea tumultuoasă și în plină expansiune ideatică a lui Nicolae Iorga, conferindu-i acestuia rolul esențial de îndrumător spiritual de-a lungul întregii sale vieți.

Chiar în etapa începuturilor, la care ne referim aici, având în vedere susținerea categorică de care scrisul sadovenian se bucura atunci din partea lui Iorga, însuși Ion Scurtu, din cercul sămănătorist, realiza competiția polemică pe care invidia personală, mai devreme sau mai târziu, putea să o trezească tocmai în contextul în care tînărul povestitor moldav stăpînea sub toate aspectele scena literară a momentului, nu numai în Principate, dar și în Transilvania. Ar fi însă prea nesemnificativ să reducem la atît campania denigratoare, de ordin politic îndeosebi, desfășurată metodic de H. Sanielevici în revista *Curentul nou* din Galați, debutînd cu primul ei număr, din 15 noiembrie 1905, cu denunțul doar aparent orientat spre *Morala D-lui Sadoveanu*. Preocuparea jurnalistului în cauză era cu totul alta și apare vizibilă din însuși articolul-program al *Curentului nou*, unde atacul vizează clar pe Nicolae Iorga și ideologia *Sămănătorului*. Apoi, nu e firesc să nu se fi născut seama de împrejurarea stranie că revista gălățeană respectivă își încetează apariția primei sale serii, după numai cinci numere, în martie 1906, dată la care, în Iași, vedea lumina tiparului primul număr din *Viața românească*, publicație în paginile căreia majoritatea colaboratorilor *Curentului nou*, inclusiv H. Sanielevici, își vor găsi curînd refugiul sub oblăduirea lui G. Ibrăileanu, adevăratul teoretician al revistei din Galați, în coloanele căreia acesta își tipărește, de altfel, câteva capitole din studiul său capital, *Spiritul critic în cultura românească*, intrate în polemică deschisă cu punctul de vedere al lui Iorga și al *Sămănătorului* mai ales, profesorul ieșean combătînd, la rîndul său, „centralismul național”. Făcîndu-și, de asemenea, *mea culpa* față de Ibrăileanu, pe care-l combatuse fără rezerve în „chestiunea” Sadoveanu, chiar în *Curentul nou*, H. Sanielevici, într-o epistolă trimisă criticului de la Iași, nu-și putea reține, în ciuda retractărilor tîrzii, nemulțumirea în raport cu *Viața românească*, punctînd sarcastic chiar la apariția acesteia: „*Deja titlul e o concesie*”, acceptată, desigur, – după opinia lui Sanielevici – spre a se cîștiga publicul cititor intelectual de la orașe.

Și mai interesant se dovedește a fi modul în care H. Sanielevici, tot pe atunci, stabilînd un confuz stil de abordare a *poporanismului*, identificat de-a dreptul cu *sămănătorismul* iorghist, considera că „întorcerea la popor”, preconizată de publicația bucureșteană, n-ar fi altceva decît o preluare servilă a mentalității culturale a *Daciei literare*, ceea ce dezvăluie indirect iritarea propagandistică față de *idealul național*, în raport cu care, într-un spirit deschis modernizării extreme, se pledează pentru „*libera circulație a valorilor europene (culturale și materiale) în România*”, adică în cea „mică”, fără Transilvania, fără Cadrilater și fără Basarabia și Bucovina, desigur, toate teritorial situate în plin centrism european și beneficiînd de un „federalism” de esență austro-ungară, cu excepția pămîntului românesc al Cadrilaterului preluat de bulgaro-germani și de cel dintre Prut și Nistru ocupat de armatele țariste și guverniale ale Moscovei. Pentru Sanielevici, cultura națională nu este altceva decît „*o varietate a culturii generale*”. De altfel, în cea de-a doua serie a *Curentului nou*, apărută după războiul prim mondial, în 1920, anticipînd din nou *Viața Românească* la reintrarea ei în viața publică, același sociolog vorbește de *Falimentul poporanismului*, iar un an mai târziu declară *Poporanismul reacționar*, demonstrîndu-și din plin consecvența ideologică.

Citit și analizat cu atenție astăzi, articolul-program al *Curentului nou*, de la sfîrșitul lui 1905 și în primele luni ale lui 1906, reflectînd extremist platforma socialistă a momentului, revoltă profund spiritul actual prin uluitoarele lui rezonanțe în postcomunismul românesc din primul deceniu reformativ al unui nou secol de denaturare, de manipulare, de sărăcire lucie și umilire a conștiințelor contemporane, năbădăios preconizate.

Pentru formarea creativă a generațiilor viitoare se ia o categorică atitudine astfel împotriva „școlii «Junimii»” ce s-ar fi caracterizat, după opinia tinerilor europeniști de atunci strecurată cu *metodă* în țară, „*printr-o critică aspră, uneori exagerată, adesea disprețuitoare a societății românești*”. Evident, cei vizați nu erau alții decît Mihai Eminescu, I.L. Caragiale, Titu Maiorescu, P.P. Carp, I. Slavici, G. Coșbuc și numeroșii reprezentanți, desigur, ai *conservatorismului*, nu social, ci intelectual, refuzînd să accepte „*formele fără fond*”, disprețuirea tradițiilor, și luptînd pentru recunoașterea prin specificitate a identității naționale, sau prin afirmarea conștiinței unității statale.

„Întemeierea” *Sămănătorului* „*cu ajutorul Ministerului de Instrucție*” – prin urmare al lui Spiru Haret –, bazîndu-se „*pe ardeleni și prin influența ardelenilor*”, cum crede editorialistul *Curentului nou*, cu trimitere directă la Șt.O. Iosif, Aurel C. Popovici, Octavian Goga, dar, în primul rînd, la Coșbuc și Slavici, bineînțeles, adică la transmiterea mesajului împlinirii *idealului național*, este catalogată drept promotoare a unui „*curent contra străinilor*”, expresia manifestărilor unei reviste „*naționalistă și de poporanism*”, care ar fi „*dat rezultate înspăimîntătoare*”, prin nimic însă justificate în cei patru ani de apariție ai publicației amintite și atît de sever sancționată. De altfel, după opinia lui H. Sanielevici, „*în locul ideilor generale, filosofice, europene ale d-lui C. Dobrogeanu-Gherea –*

vinovat de «apologie a literaturii universale»”, *Sămănătorul* ar fi pornit „*o adevărată cruciadă în contra oricărei culturi și influențe străine...*”. Totodată, se subliniază cu vehemență orientarea „*exagerată*” spre *cultura națională* și combaterea *înstrăinării*, „*pentru că noi, în barbaria noastră, am luat dintr-însă*”, așadar din „*școala decadentă franceză*”, ce stă „*pentru interesele ei meschine, sub deviza naționalistă – azi pretutindeni compromisă de groaznic scandaluri*”, care „*cu ajutorul clericalilor obscuranțiști și a creaturilor lor în armată, unelteste în modul cel mai mișlesc în contra patriei și a ordinii existente*”.

Tonul aparent „obiectiv” al *directivelor* noului „curent” alunecă ușor spre un subiectivism acerb atunci cînd în arenă este dezlîntuit acuzată personalitatea lui Nicolae Iorga, mereu indirect vizată în *comentariul* doctrinar al lui H. Sanielevici: „*un Iorga (...) plin de duioșie pentru datinile strămoșești și de ură contra civilizației europene*”. Enormitatea „*gălățeanului*” în fața unei realități zdrobitoare nu se cuvine să mai fie analizată; rămîne doar să consemnăm, ca pe un fapt banal, genialitatea istoricului nostru de rezonanță națională și, tot atunci, de certă confirmare internațională (desigur, nu atît de semnificativă ca a lui Gherea și nici atît de relevantă precum a nărodniciei rusești refugiată „*revoluționar*” în Țările Române sub indicațiile „*democratice*” ale universului germanic, pe cale de revendicare militară).

În fine, ar mai fi de observat un lucru în funcție de acest text: îndemnul adresat opiniei publice ca „*intelectualii să nu mai fie terorizați de «legea strămoșească»*”, aspect pe care comentatorul editorialist îl trecea în seama ideologiei iorghiste, concluzia fiind permanent aceea că „*în locul idealizării trecutului barbar*” este necesar să se afirme o „*credință nestrămătată în legea propășirii societății omenești*”, prin urmare cultivarea metodică a negării trecutului, a felului în care s-a dobîndit, prin timp istoric, conștiința națională și aderarea la tradiție, spre a se impune o mult aspirată lipsă de identitate și de specific, în raport cu care se proclamă și în actualitatea noastră europeană de astăzi încrederea desăvîrșită într-un viitor al progresului neconfigurat și neprecizat. Încă înainte de impunerea comunismului ca sistem politic mondial, așadar, visarea confuză a unui viitor super-idealizat, utopic, a ieșit mereu învingătoare în fața realității trecutului, pentru că, oricum am privi lucrurile, acesta din urmă se asumă și se obține pe cale istorică prin jertfirea intereselor personale în interesul comunității ce-și conștientizează numai astfel speranțele în viitor.

N. Iorga greșește că nu ia în serios demersul provincial al *Curentului nou*, preocupat atunci, mai ales, de menținerea unei atitudini polemice față de *Viața nouă*, revista lui Ovid Densusianu, ceea ce-l determină să ignore poziția politică exprimată de H. Sanielevici, înscris de altfel de profesorul istoric într-una din seriile foștilor săi „*elevi*”. Nota malițioasă din *Sămănătorul*, ce dovedește că înțelesese perfect încotro se orientau loviturile gălățene și că afilierea la „*cobeligeranță*” a lui Sanielevici cu G. Ibrăileanu nu ar fi trebuit să-l lase indiferent pe Iorga atunci, marchează un prim aspect al toleranței savantului față de manifestările extremiste ale socialismului „*revoluționar*”.

Mai echilibrat în reacții, tînărul Mihail Sadoveanu percepe exact momentul istoric și scrisoarea sa deschisă, deși poate prea încrîncenată – cum o taxează chiar G. Ibrăileanu – situează mai semnificativ în context atît articolul-program, cît și atitudinea total răuuitoare față de tendințele literaturii sale, exprimată în *Curentul nou*.

La despărțirea definitivă de Ibrăileanu, scriitorul își reamintește, într-un text remarcabil, peste destui ani de la consumarea evenimentelor consemnate aici, ceea ce l-a legat de cel pe care-l numea *Prietin unic*, nu în altă parte decît în *Istoriisiri de vinătoare*, așa cum regreta tot pe atunci că nu a găsit niciodată cuvîntul potrivit menit să-i recunoască meritele lui Iorga față de sine. „*Era în 1906 și apăruse la Galați, sub direcțiunea d-lui H. Sanielevici, revista «Curentul nou». Într-un studiu destul de întins, dl. Sanielevici voia să dovedească imoralitatea operei mele. «Adulter, crimă, beție» – acestea rezultau din tot ce prezentam eu în literatură. Aveam un suflet de primitiv și de plutonier major, conchidea d-sa. Asemenea operă a unui asemenea individ trebuie să cadă la rebut. Era un articol de o deosebită violență, tînzînd să dărîme, dintr-odată și răsunător un succes nu numai brusc, ci și brutal.*”

S-ar putea să fi fost o simplă întîmplare că *Prietin unic* apare în iunie 1937 în sumarul volumului *Istoriisiri de vinătoare*, cu care nu are comun decît descripția peisajului inițial („*în niște locuri ascunse, în ținutul Cahulului, într-un cotlon al bălților Prutului*”, scriitorul justificîndu-și destul de simplist alunecarea în amintire, „*pentru că nu știu dacă am întîlnit în cariera mea un înțelegător mai ager decît Ibrăileanu al poeziei infinite ce ne lega de peisajul în care pluteam*”), dar e mai puțin probabil că faptul acesta nu ar avea o legătură indisolubilă cu împrejurările „*culturale*” ce agitau viața social-politică românească odată cu dezlîntuirea fanatică a cenzurii interbelice împotriva literaturii așa-zis „*pornografice*” în chiar perioada indicată. Sadoveanu nu uitase ceea ce trăise cu cîteva decenii în urmă, în clipa lansării „*tabloului sinoptic*” al lui H. Sanielevici, acuzînd de „*amoralitate*” creația sa literară din perioada debutului. De asemenea însă, scriitorul ținea să lămurească oarecum „*problema*”. „*Mai tîrziu, mult mai tîrziu, mi-am dat seama de unde porneau pricinile ascunse ale aceluia atac; am înțeles și motivele de alt ordin.*” Ca de obicei, în adoptarea atitudinilor sale polemice, Sadoveanu nu enunță direct „*motivele*”, dar găsește prilejul să aprecieze public felul în care Ibrăileanu

și exprimase în acel moment „*înțelegerea imediată și surprinzătoare a literaturii mele. Cu tot tumultul ei tînăr în care se rostogolea mult pietriș și spumă, în această literatură se răsfrîngea o parte din poezia acestui pămînt și a acestui popor*”.

De abia în *Anii de ucenicie* (1944), marele povestitor atingea în treacă aspectele nevalgice ale „*conflictului*” cu Sanielevici, insistînd mai mult, și de această dată, asupra dezlîntuirilor paranoice ale „*adversarului*”. Vorbînd de perioada ieșeană a formației sale liceale, Sadoveanu clarifica poziția sa politică, fără nici o rezervă: „*Din tot ce agita tineretul socialist de atunci, numai chestiunea țărănimii mă interesa. Cătră alte paragrafe ale ideologiei lor mă simțeam mai puțin atras; simpatia pentru țărănime era prezentă în mintea mea ca o suferință*”. Motiv pentru care, în ciuda declarațiilor sale complezente și protocolar amabile, niciodată nu la iertat pe H. Sanielevici și întotdeauna a avut, chiar la *Viața Românească*, o anume stînjeneală și un comportament controlat afectuos față de G. Ibrăileanu; prietenia mai tîrzie cu Gr.T. Popa și în raport cu atmosfera *Însemnărilor ieșene*, dînd o altă descătușare în manifestările sadoveniene, căci niciodată aici *respectul* intelectual nu echivalează profunditatea legăturilor sufletești și comunitatea de idealuri. Lui G. Ibrăileanu, tînărul scriitor moldav îi înfățișa, în 4 ianuarie 1906, de la București, ceva din preocupările lui esențiale, dar la care *criticul*, ce avea să devină „*viețist*” în curînd, nu se dovedea decît în mică măsură părtaș: „*Poate o să trăiesc să pot cu adevărat lupta și învinge, alături de oameni care vor veni cu lumina cea adevărată*”.

Pentru a lămuri cît mai deplin clipa istorică în care Mihail Sadoveanu a revenit asupra acuzației de „*amoralism*”, adusă literaturii sale în primii ani ai secolului trecut, să specificăm și faptul, interesant probabil în determinarea argumentelor politice ale „*cazului*”, că în iunie 1937 Ministerul Educației Naționale sancționa prin „*înlăturarea din învățămîntul superior*” pe Mircea Eliade, cel „*vinovat*”, printre alții alții, de cultivarea unei „*literaturi pornografice*”. Autorul *Baltagului* funcționa în acea perioadă ca „*director politic*” al ziarelor *Adevărul* și *Dimineața*, însă parabola implicativă, din *Prietin unic*, cu boroaboța lui H. Sanielevici la activ, nu a avut nici un fel de izbîndă în campania publicistică desfășurată atunci chiar și în *Adevărul literar și artistic*.

*

În 13 martie 1906, la București, în fața Teatrului Național, Nicolae Iorga acționa direct asupra opiniei publice, printr-o mișcare de stradă studentească, declanșată împotriva *înstrăinării*, brutal reprimată de forțele de ordine ale statului. A fost, desigur, cea mai importantă reacție politică a *Sămănătorului*, axată pe problematica afirmării idealului național, într-un context în care viața socială românească din Principatele Unite se scinda tocmai prin disprețuirea mijlocului de comunicare al națiunii, individual și comun totodată, clasa „*superpusă*” confiscînd prin limbă dreptul maselor populare la transmiterea valorilor spirituale și impunerea lor culturală.

Prezent pe baricadele unor asemenea revendicări, Mihail Sadoveanu îl înștiința atunci pe G. Ibrăileanu despre evenimentele care „*au pătat cu sînge o mișcare dreaptă, pentru satisfacerea capriciului cîtorva nobile dame. Nici una din mișcările studentești de pînă acum n-au avut un mobil mai simpatic. Agitația împotriva franțuzonimiei însă a fost prea simpatică pentru a lăsa rece pe cineva. Și iată că, dintr-o pașnică manifestație, din pricina poliției care a aruncat armata garizoanei asupra mulțimii, s-a produs cea mai grozavă și mai singeroasă mișcare din cîte au fost în capitala regatului nostru. Sau desfundat pavajele de granit pentru a fi transformate în proiectile și s-au organizat adevărate baricade, care au respins de 3 sau 4 ori atacurile cu baioneta ale trupelor. Au fost lucruri pe care nu le voi uita niciodată*”.

Recitînd acum o astfel de declarație sadoveniană, ca și în timpurile comuniste cînd am parcurs-o inițial în cel de-al treilea volum de *Scrisori către Ibrăileanu* sau, și mai devreme, expusă cu aceeași acuratețe în *Anii de ucenicie* (1944), fără a insista prea mult în prezentarea perioadei ocupației germane din primul război mondial a Bucureștilor, dar medîtînd, cu asupra de măsură, în raport cu etapa militar desemnată a învățării „*limbii ruse cîntînd*” pe întreg teritoriul țării, „*eliberat*” de armata sovietică, „*biruitoare*” a foamei colhoznică și a primitivismului mongoloid, năpusit peste o întregă Europă „*coexistent pașnică*” stalinian, nu ținem decît să înțelegem astăzi cum de am reușit să ne salvăm latinitatea lingvistică după atîta jaf la drumul mare, opresiune criminală și manipulare ideologică dirijată de la Moscova și încă ne întrebăm, încercînd să ne păstrăm firea, ce-am fi făcut fără unul ca Sadoveanu în conservarea dimensiunii naționale și europene a ființei noastre, beneficiînd doar de academici lingviști ca Iorgu Iordan și Al. Graur printre „*apărătorii*” valorilor spirituale românești? Și așa „*problema*” este destul de complicată și își prelungește consecințele nefaste ale „*înstrăinării*” pînă în ziua de astăzi, cînd anglo-filismul tinde să ne înglobeze fără nici o rețineră sau rezistență în spectacolul grosolan al mondialismului sclerosat, de ordin economic și nu intelectual sau spiritual.

Nicolae FLORESCU

Omulecherian și reveriile sale

(Omulecherian, omulecherian, omulecherian. Locuința)

La Blecher, reveriile Naratorului¹ sunt căutări ale unui modus vivendi – printre obiecte și cu această identitate goală pe care și-o recunoaște. Sunt reverii compensative, încercări de înlănzire a relației cu exterioritatea, dar poate chiar mai mult de atât, căci căutarea celuilalt este și un mod de a căuta sensul celui care ești sau care ai putea fi.

Uneori, Naratorul se imaginează acceptând această dezlocuire care-l înspăimântă și luând locul Celuilalt. A trăi de bunăvoie o viață străină, a fi altul pare un destin întors în sensul lui pozitiv, devenit blând și liniștitor, fie că acest altul este insul anonim dintr-o casă al cărei interior, atât de banal încât pare familiar, îl întrevede o clipă prin fereastra deschisă, fie că este un obiect propriu-zis, cum e jucăria care bate la tobe într-o vitrină prăfuită: „Iată ceva ce după atâta febră, era simplu și limpede, în vitrină, lumina toamnei cădea mai intimă, mai plăcută. Ce bine ar fi fost să înlocuiesc eu puița cea mică și veselă! între cărți și mingi, înconjurat de obiecte curate, așezate corect pe o coală de hârtie albastră. Pac! Pac! Pac! Ce bine, ce bine e-n vitrină! Pac! Pac! Pac! roșu, verde, albastru; mingi, cărți și vopsele. Pac! Pac! Pac! Ce frumoasă zi de toamnă!...”² Este o dorință de a aparține lucrurilor simple, de a se întâlni cu ele într-o comuniune fără piedici, fără distanțe. O presimțire a unei asemenea apartenențe fericite era, probabil, și în jocul dialogurilor cu Ozy, în care tot farmecul consta tocmai în a cobori la nivelul acela de inferioritate care la început i se părea inacceptabil, dar mai apoi îl învăluia în plăcerea lui insinuantă. De data aceasta nu e vorba de un joc, ci chiar de o dorință de a se identifica total și illogic cu o situație, de a fi un obiect, de a accepta cu aceeași simplitate și lipsă de dileme absurditatea unui rol pe care chiar lipsa de îndoială să-l facă grav și demn. Disperarea iubirii incomunicabile pentru Edda se potolește la un moment dat printr-un astfel de gest: urmărește pe stradă o femeie necunoscută până la ea acasă și acolo, într-o poză afectată, de adorație explicită, se transformă într-o statuie într-un rond de flori: „În mijlocul grădiniței se afla un rond de flori, într-o clipă fui în mijlocul lui și îngenunchind cu mâna la inimă, descoperit, luai o poziție de rugă. Iată ce vroiam: să rămân așa cât mai mult timp, imobil, împietrit în mijlocul rondului. De mult mă chinuia dorința aceasta de a comite un act absurd într-un loc cu totul străin și acum acesta îmi venise spontan, fără efort, aproape ca o bucurie. Seara zumbăia caldă în jurul meu și în primele clipe simții o enormă recunoștință față de mine însumi pentru curajul de a fi luat această hotărâre. // Îmi propusei să stau în nemiscare completă chiar dacă nimeni nu m-ar fi gonit și ar fi trebuit să rămân așa până a doua zi dimineață. Încet, încet picioarele și mâinile mi se înțepeniră și poziția mea căpătă o coajă interioară de nesfârșit calm și imobilitate.” (73-74) Curios, gestul lui chiar trezește o neașteptată înțelegere și comuniune în femeia care vine cu blândețe să încheie jocul, dar chiar această înțelegere îl readuce din inima obiectului indiferent înapoi în făptura lui detestată, neterminată. Or, se pare, nu crede în posibilitatea unei adevărate comuniuni între existențe incomplete, ciuntite, cum este a lui. Ca și Antoine Roquentin, are o zguduire interioară privind vigoarea copacului de deasupra lui, în afara a tot și a toate, dar, spre deosebire de eroul sartrian, absurditatea acelei existențe certe și pline nu-l amețește cu dezgust, ci-l fascinează, îl tentează: „Tăcut și superb ca un copac. Asta era – ca un copac, îmi umplui pieptul cu aer și întinzându-mă acum bine pe spate, adresai un cald salut de camaraderie crengilor de deasupra mea. Era ceva aspru și simplu în copac, ce se înrudea minunat cu noile mele forțe. Mângăiaii trunchiul așa ca și cum aș fi bătut pe umăr un prieten. «Camarade copac!» Cu cât priveam mai atent coroana infinit răspândită a ramurilor, cu atât simțeam mai bine cum în mine carnea se divide și prin golurile ei începe să circule aerul viu de afară. Sângele se urca în vine majestuos și plin de sevă, înspumat de clocotul vieții simple.” (93) Astfel vrea să se prezinte Eddei: „vertical și fără înțeles”, „drept, sobru, cu o viață sigură și bine definită, închisă în mine ca într-o capcană...” (ibid.) Dar în camera agoniei ei siguranța i se prăbușește, nu-i poate spune că e un copac, căci el nu este decât cel care este, inconsistent, iar Edda „exactă, precisă și clară”, la fel de clară ca și subțierea de neoprit a vieții în ea. Fiecare rămâne închis în individualitatea lui fragilă și incompletă și nu există cuvinte capabile să ducă de la unul la celălalt o emoție sau un fapt la fel de puternic ca și obiectele reci din jur, la fel de puternic ca, de pildă, un copac.

Efortul lui de a se proiecta în Celălalt rămâne un eșec și, odată cu acesta, posibilitatea însăși a comunicării devine o fantasmă.

Există, desigur, și posibilitatea să se nege pe sine, ca și pe Celălalt, să dezlocuiască tot ce e plin și să scobească în toate obiectele un vid asemenea celui pe care-l simte în el, într-o lume întoarsă pe dos, cu aerul înclieat și contururile obiectelor goale, în care fragilitatea propriei persoane ar fi vindecată: „Într-o astfel de lume oamenii n-ar mai fi fost niște excrescențe multicolore și cărnoase, pline de organe complicate și putrescibile, ci niște goluri pure, plutind, ca niște bule de aer prin apă, prin materia caldă și moale a universului plin.” (49) Regăsim aici visul unei pierderi de sine, al unei risipiri în celălalt, imagine izomorfă, deși de

sens contrar, celei a fuziunii cu materia, în care devine el însuși materie vâscoasă, gata de o extatică unire, ca în episodul bălăcirii în noroi, din care e dificil de decupat un singur fragment reprezentativ: „Intrai în noroi mai întâi cu un picior, apoi cu celălalt. Ghetele mele alunecară plăcut în aluatul elastic și lipicios. Eram acum crescut din noroi, una cu dansul, ca țâșnit din pământ. // Era sigur acum că și arborii nu erau alta decât noroi încheșat, ieșit din scoarța pământului. Culoarea lor o spunea îndeajuns. Și numai arborii? Dar casele, dar oamenii? Mai ales oamenii. Toți oamenii. Nu era vorba, bineînțeles de nicio legendă stupidă «din pământ ai ieșit și în pământ te vei întoarce». Asta era prea vag, prea abstract, prea inconsistent în fata maidanului cu noroi. Oamenii și lucrurile țâșniseră din chiar această baligă și urină în care eu îmi infundam niște ghete foarte concrete. [...] În jurul meu se întindea maidanul plin de noroi... Aceasta era carnea mea autentică, jupuită de haine, jupuită de piele, jupuită de mușchi, jupuită până la noroi. (s.a.) // Umezeala lui elastică și mirosul lui crud mă primeau până în adâncuri pentru că le aparțineam până în adâncime. Câteva aparențe, pur accidentale, ca, de pildă, cele câteva gesturi ce eram capabil să le fac, părul de pe cap fin și subțire, ori ochii sticloși și umectați, mă despărteau de imobilitatea și străvechea lui murdărie. Era puțin, prea puțin în fața imensei majestăți a tinei.” (82-83) Noroiul gras și puturos de pe maidan este elementaritatea care-l primește, un înăuntru în care se poate bălăci fericit, căruia, în sfârșit îi aparține. E renunțarea la orice elevație, coborârea în materialitatea cea mai joasă, umilirea cea mai grozavă, dar, printr-o coincidență oppositorum, ea are tot sensul unei ieșiri din sine, al unei extatice înălțări: mâinile îi devin păsări fericite, iar gesturile i se transformă într-un fel de dans dionisiac. Este o disperată renunțare la sine pentru a se regăsi într-o bucurie mistică, fuzională, într-o uniune nu numai cu noroiul, ci, prin el, cu tot ce există, cu oamenii și cu lucrurile, cu însăși esența lor ireductibilă. Este forța genezică a pământului, care îl cheamă la o cufundare totală, la uitare de sine, uitare a civilizației și a artificiilor ei, într-o stărnire fără seamăn a simțurilor, a instințelor. Murdăria chipului reprezintă asumarea acestei renunțări la individualitate; masca de noroi pe care și-o pune este semnul asimilării sale în nediferențierea noroiului ca în magma din care au purces toate. Orașul pare departe, cu lumea lui ordonată și vulnerabilă. Dar ploaia care cade și leagă toate lucrurile în materia ei fluidă, transformând pământul într-o materie primitoare și aderentă nu-i dizolvă trupul fericit să se amestece, îi dă în schimb frisoane și coșmaruri și-l expulzează din spațiul ce părușe, o vreme, a fi un acasă. Strujanul uscat pe care-l studiază pe îndelete pe maidan poate fi și el o imagine emblematică pentru ce caută personajul în peregrinările sale, atunci când nu visează de-a dreptul la comuniune și cufundare în alteritate: caută să decupeze, măcar, în materia străină, un spațiu înlănzit, o exterioritate senină și binevoitoare care să înmoaie întunericul din el, ceea ce este înăuntru aspru, dureros, neterminat: „Canalele și scobiturile strujanului mă umplură de entuziasm, îl desfăcu cu dinții și găsi înăuntru un puf moale și dulceag. Căptușeala aceasta era minunată pentru

Muzeul Țării Oașului – Gheorghe Grigurcu, Remus Vârnab, Radu Ulmeanu, Simona-Grazia Dima, Traian Ștef

un strujan; dacă oamenii ar fi avut și ei arterele căptușite cu puf moale desigur că întunericul din ei ar fi fost mai dulce, mai ușor de suportat.” (84) Eroul caută un spațiu exterior care prin domesticire să devină o locuință, un interior – o convertire simplă și minunată prin care propriul lui interior să găsească un refugiu. Există, cu alte cuvinte, moduri de a trăi în mijlocul acestei alterități fără a o resimți dureros de ostilă. Toate scobiturile, cavernele, colțurile sunt încercate astfel, ca locuințe, ca exteriorități înlănzite: încăperea de umbră din malul surpat care compensează cu liniște vertijul coborârii, hruba de sticlă din canalul ferestrei, din care se preling reveriile plătute ale unui ompasăre, cușca sufleurului care-l cuprinde în căptușeala ei moale de praf (și ce este praful, dacă nu un pământ amestecat cu aer, pe care aerul îl face pufos și penetrabil, învăluitor, tot astfel cum apa făcea din același pământ noroiul primitiv și aderent?). Scobind în exterioritatea ostilă o încăpere primitoare, omul ar reuși să stabilească o relație de comunicare și reciprocitate: pe de o parte se integrează, ca oricare dintre obiecte, aceluși spațiu, face, cu alte cuvinte, experiența unei înstrăinări, văzută însă în sens pozitiv, ca apropiere, comunicare, pe de altă parte își apropiază ceea ce se află în afară și transformă exterioritatea în parte a propriei ființe. Printr-o asemenea strategie, relația de concurență cu materia din jur este eufemizată, iar alteritatea nu-l mai diminuează sau îl înlănzeste, ci-l acceptă în proximitatea sa și-l îmboğățește. Toate aceste experiențe au însă caracterul unor fugare călătorii în irealitatea lipită de realitate, dar în care existența eroului nu are durată și persistență. Senzația pe care el însuși o descrie este aceea a echilibrului fragil al amatorului în vârful piramidei la circ: câtă vreme nu se gândește la ceea ce i se întâmplă, echilibrul se menține miraculos, este suficient însă un amănunt dintre cele mai neînsemnate ca să-l facă să-și conștientizeze echilibrul, și, chiar prin asta, să-l piardă. El nu poate stăpâni aceste ieșiri din spațiul realității, iar irealitatea nu-l trage în ea decât accidental, numai atât cât, la întoarcere, totul în realitatea primă să-i pară inconsistent și incomplet. Coșmarul din finalul *Întâmplărilor în irealitatea imediată* ni-l arată pe narator trăindu-și realitatea exactă ca pe un vis-capcană, din care nimeni nu-l mai trezește înapoi în cealaltă realitate, poate mai adevărată, cea a posibilităților multiple, în care dublii săi, „locuințele” sale n-ar fi decât pregătiri ale unei întâlniri autentice cu Celălalt și cu Sine. Experiențele se dovedesc în final doar niște „întâmplări”, irepetabile, unice „în înțelesul cel mai sărac al cuvântului” (102), cum spune Naratorul.

Dana MOCANU

Note

¹ Vom numi astfel, printr-o convenție, instanța ficțională care se află în centrul romanului ca personaj și care își asumă și funcția narativă.

² Max Blecher, *Întâmplări în irealitatea imediată*, în *Romane*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2008, p. 91.

Pentru simplificarea lecturii, în continuare, pentru toate referințele din ediția citată, vom menționa doar pagina, în paranteze.

RADAR

Eonul transmodern și sentimentul Apocalipsei (I)

„Distrugerea totală a Terrei este într-adevăr posibilă, fiindcă a început deja”
(Christian Godin)

Încercând a descifra rolul spiritului apocaliptic în imaginarul colectiv, investigat „din Antichitate până la Imperiul Modernității”, sociologul John R. Hall, atent la conexiunile dintre Istorie și Apocalipsă vorbea, îndreptățit, despre o *cultură apocaliptică*, excesivă în vremurile noastre, reformulând modernitatea târzie, îmbibată de scepticismul postmodern. De netăgăduit, *filonul apocaliptic* are origini străvechi, trecând prin apocalipsa re-formată și, acum, globalizată. Încât, în *Apocalipsa* lui John R. Hall (care se vrea o istorie fenomenologică), recent tradusă de Iustina Cojocaru (la Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2010), autorul scria apăsat: „Zegeist-ul contemporan abundă în cele mai diverse narațiuni apocaliptice” (vol. cit., p. 270). Iar pesimismul, recunoștea el, are „surse reale” (p. 23). Ar mai fi de observat că, în binaritatea contemporaneității, spiritul apocaliptic sacral (inflaționar) și axa seculară se întrepătrund, că relațiile ambivalente cu sacralitatea pe fundalul secularizării accelerate, într-o epocă tulbură, convulsivă, dezorientată, întreținând – sub flamura consumerismului – goana achizitivă, lăcomia „lubrică”, religia economismului etc., *ideea sfârșitului de ciclu* e larg împărțită. Imaginația apocaliptică, construind versiuni alternative, anunță, implacabil, *sfârșitul lumii*. De altminteri, scenariile catastrofice (de proporții biblice) sunt o constantă a imaginarului omenesc; iar istoria (îndelungată) a spiritului apocaliptic, propusă erudit de John R. Hall, într-un *mod nou*, ne reamintește că, de fapt, derivată din grecescul *apokalyptein*, apocalipsa, în sens propriu, ar însemna o *dezvăluire*, o revelare sacră a sfârșitului, admitând ideea ciclului (ca mijloc de regenerare).

Astăzi însă condițiile s-au schimbat decisiv, punând sub semnul întrebării viitorul global, în pofida optimismului scientist. Omul, din păcate, dispune de „capacitatea de apocalipsă”, afirma P. Sloterdijk. Iar Christian Godin (v. *La fin de l'humanité*, 2003) vorbea de *autogenocid*, invocând sensibilitatea ecologică (expansiune economică, ruinarea mediului, limitele naturale ale globului și, îndeosebi, „epuizarea” demografică, noi dispărând ca specie). Lângă apocalipsa religioasă (prin intervenție divină) putem alătura, rod al inteligenței umane, catastrofele naturale, tehnice, politice (devastatoare). Constatând că „Potopul și-a ratat obiectivul”, același Christian Godin nota că *în epoca post-Noe* omenirea nu e mai bună. L-am putea contrazice? Și dacă apocalipsele religioase, întemeiate pe o judecată morală, ofereau șansa reinnoirii (vehiculate ca mituri ale regenerării), concepția lineară proclamă sfârșitul definitiv. El va veni cândva și, repetat, profeții de serviciu, milenariștii febrili anunță „sfârșitul timpului”. Chiar dacă teologia interzice pronosticurile. În *Faptele Apostolilor* 1:7 citim în legătură cu *soroacele*: „Tatăl le-a păstrat sub stăpânirea sa”. Îndrăznind astfel de profeții, recenta vâlvă mediatică iscată de Harold Camping (*Family Radio*), cel care, pe baza unor calcule biblice, ne anunța, sub avertismentul rulat obsesiv *We Are Almost There!* (*Aproape că am ajuns acolo*), că fatidica zi de 21 mai a.c. va marca începutul sfârșitului s-a dovedit (încă) o Apocalipsă amănată!

Plină de „întrebări deschise”, cartea lui Hall ne avertizează că spiritul apocaliptic, „străvechi în obârșia sa”, s-a modernizat; și că el „rămâne în joc pe o diversitate de fronturi”. Iar globalizarea a modificat ecuația (p. 273-274). Emergența economicului, prin trena efectelor (desacralizare, mercantilizare, monetarizare, imoralitate) amplifică *răul în / din lume*. Cât privește prezența sa, ea a demult recunoscută. *Econocrația* (cf. Tiberiu Brăilean) înseamnă o închidere egolatră față de transcendență (ca sursă a ordinii), alterând suportul primordial, blocând comunicarea verticală și instaurând dezordinea, anxietatea, teroarea, incertitudinea etc. Globalizarea, ca fenomen social total, implacabil, fără precedent, indiscutabil traumatizant înseamnă o *mutație civilizațională*. Ce îi opunem?

Evident, fiecare epocă presimte / anunță embrionar idei care „tulbură liniștea”. Să ne amintim că anii '70-'85 au marcat, la noi, bătălia pentru introducerea vagului, pregătind înțelegerea incertitudinii. În 1975, Constantin Virgil Negoită și Dan Ralescu publicau, în limba engleză, primul tratat de *logica vagului*, o teorie fundamentată de L.A. Zadeh, cel care era și creatorul conceptului de *mulțime fuzzy*. C.V. Negoită, acum la *Hunter College* unde predă matematicile superioare, pleda pentru *logica fuzzy*, ceea ce însemna o negare a logicii aristotelice. Altfel spus, pleda pentru fuziunea ideilor. Propunând termenul de *mulțimi vagi* (*Fuzzy sets*), C.V. Negoită recomanda trecerea de la opoziția ori-ori (dualitatea) la multiplicitatea cerută de relația și-și, semnând – se spera – actul de deces la logicii cu două valori, idealizată, decretând astfel *falimentul iluminismului*. Concept terminal, *vagul*, în efortul meritoriu de a înțelege mai bine lumea, pune capăt scindării real-imaginar. „A fi împreună” – devine deviza noilor

doctrinari. În *Fuzzy Sets*, carte-sinteză, aflăm că „nu e nimic mai real decât vagul”. Dar cheia de boltă a teoriei vagului ar fi ipoteza *gradelor de adevăr* (firească, în contextul tendinței relativiste, nebinare), restaurarea respectului pentru infinit și recuperarea transcendenței. Și, mai ales, acea „dare înapoi”, dobândind un nivel de observație mai înalt. Ideea de *distanțare* este explicit formulată în *Pullback* (1986), C.V. Negoită decretând că „pentru a vedea forma întregului trebuie să ne retragem”. E vorba, așadar, de o repliere care favorizează perspectiva sau o *desituare*, cum o numea M. Șora, odată cu înscăunarea relativismului prin valorizări fuzzy. *Tertium datur* – susțin vehement noi teoreticieni, refuzând a se mai închina la „altarul logicii separării”.

Curios, din punctul de vedere al lui C.V. Negoită, *omul postmodern*, descoperind filonul metafizic, restaurează religia. Oricum, existența postmoderniștilor – crede același – dovedește falimentul timpurilor moderne. Noua experiență intelectuală, definită lax, în regim de co-apartenență, manevrează versatil, extensiv un concept cameleon chiar dacă se vrea „o restaurație a pre-modernului religios”. Theodor Codreanu vedea în profesorul new-yorkez „un minunat întemeietor al eonului transmodern”. Afirmația, lansată inițial în paginile revistei *Argeș*, în noiembrie 2005 (v. *Există un Postmodernism premodern?*) sesizează un paradox. Preocupat de restaurarea vagului, zdruncinând adevărul dogmatizat *ori-ori*, impus de logica binară, C.V. Negoită consideră că postmodernismul crede în coincidența contrariilor. Viziunea nearistotelică îl identifică, așadar, logicii terțului inclus. Dar pendulul istoriei „răpune postmodernismul”. Concept inadecvat, el trebuie totuși salvat și păstrat în pofida corecțiilor (fundamentale). Rescrierea modernității presupune ethosul transdisciplinarității și recuperarea religiosului. Or, explică C.V. Negoită, ar fi vorba de un efort uriaș de a introduce un nou (alt) termen. Încât, din binecuvântate „motive strategice”, ciberneticianul cu „pulsii literare” ne invită să-l păstrăm pe cel consacrat deoarece „numai aflat în mijlocul citadelei poți să-i dai foc”. Ar urma, în consecință, să ne lepădăm *cândva* de acest concept bătătorit, folosit inflaționar pe piața ideilor. Și, probabil, să acceptăm că *transmodernismul* ar fi noua paradigmă salvatoare. Nichita Stănescu, glosând în *Luceafărul* despre *Logica ideilor vagi* (1969), suspectat că se dedă la „trucuri filosofante” amintea, digresiv-poematic, despre o contradicție în mișcare. Logica bivalentă este valabilă în lumea finitului. „Certându-l” pe Euclid, poetul se desparte de orgoliosul spirit cartezian, geometrizant, afirmând că „tendința este o sferă”. Până la urmă, întrebarea reală ar fi cum se poate *trăi* cultura într-o vreme a hiperspecializărilor, multiplicând, incontroubil aproape, culoarele paralele (vezi, de pildă, C.P. Snow, *The Two Cultures*). Deplângând aurora cultura unică, cei de azi, navetând între derapaje utopice și umori criticiste, n-au pierdut speranța unei viziuni totalizante. *Proiectul transdisciplinar* anunță tocmai intrarea în evul transmodern. Ceea ce ar însemna, suntem preveniți, *un nou mod de a înțelege lumea*. Solomon Marcus observa că „prima expunere complet articulată a acestei mișcări” ar fi de aflat într-o carte a lui Basarab Nicolescu (Eds. du Rocher, Monaco, 1996), tradusă și la noi (*Polirom*, 1999). Mentor (recunoscut oare?) al transdisciplinarității este însă Șt. Lupașcu cu a sa filosofie neoraționalistă. Convins că realismul clasic este depășit și că modernitatea este *mortiferă*, Basarab Nicolescu atrăgea atenția asupra *nivelurilor diferite de realitate*. Revoluția cuantică ne-a așezat la o răscruce a Istoriei; ideologia scientistă, acaparând „obiectivitatea” și ignorând orice altă cunoaștere, zeificând tehnostiința pare a uita că „totul e pus la punct pentru propria noastră autodistrugere”. Încât, o transformare urgentă a atitudinii noastre, respingând involuția și chiar dispariția speciei, devine posibilă prin *viziunea transdisciplinară*. Intrăm, astfel, într-un *nou eon*, urcând o altă treaptă gnoseologică, raportându-ne, deopotrivă, la scara cuantică și la cea cosmologică. Transdisciplinaritatea înseamnă o cunoaștere a terțului și este o cale de *reîncântare a lumii* (vezi *Reîncântarea lumii: de la fizica cuantică la transdisciplinaritate*, în „Cuvântul”, nr. 3/345, martie 2006, p. 11-12), cum apăsa Basarab Nicolescu. Iar *cunoașterea terțului* îngăduie – pe fundalul unității cunoașterii – o revoluție a inteligenței, asigurând „învierea” subiectului și „trezirea colectivă”.

Am propus acest ocol pentru a descifra tâlcurile proiectului transdisciplinar; fiindcă, e limpede, pe acest suport „crește” și ofensiva transmodernismului. Noul curent (ca nou mod de a privi Universul) pledează pentru o inteligență „lărgită”, deschisă complexității lumii și plinătății ființei. Transdisciplinaritatea se vrea o *metodologie a dialogului*, nu o ideologie; în consecință, conștientizând „fărămițarea ființei”, propune *legături* (fapte, oameni, culturi, religii, discipline),

corectând percepția fragmentaristă prin vizitarea formelor de intersecție, activând transculturalul „între” (vezi interviul cu Basarab Nicolescu, în „Contemporanul – Ideea europeană”, nr. 7 (652)/2006, p. 21-22). *Imaginarul*, ne reamintea savantul, este „motorul ascuns al marilor descoperiri”. Penetrând nivelurile de realitate, ajungând la „un dincolo”, *transdisciplinaritatea* vrea să traducă inexplicabilul, actul misterios al scrisului, să locuiască „tăcerea plină”, spațiul între cuvinte. Evident că materia primă rămâne *limbajul*. Dar încă W. Heisenberg, în 1942, vorbea de cele trei regiuni ale realității (fizica clasică, fizica cuantică și fenomenele bio-psiheice, respectiv experiențele religioase, filosofice și artistice). Iar Paul H. Ray invoca, în istoria culturală, trei tipuri de percepție a lumii (tradițional, modern și transmodern, coexistând acum). În noul principiu al relativității, Basarab Nicolescu postula că nici un nivel de realitate nu are un loc privilegiat pentru a înțelege toate celelalte niveluri. Încât, firesc, în prelungirea raționamentului, putem spune că „nici o cultură și nici o religie nu constituie locul privilegiat din care pot fi judecate celelalte culturi”. Este chemat la rampă și *transumanismul* pentru a explica acel om „care se naște din nou”, ca ambițios proiect educațional. În fine, dacă *transdisciplinaritatea* își leagă începuturile (în orizontul anilor '70) de numele lui Jean Piaget, Edgar Morin și Erich Jantsch, cam tot pe atunci descoperă Theodor Codreanu „germenii transmodernismului”. S-ar părea că asistăm la „înfrirarea noii paradigme”, exegetul fiind însă convins că transmodernismul va fi „marca secolului XXI”. Chiar dacă acest concept are o paternitate incertă, e privit cu suspiciune și își face loc cu dificultate pe scenă, „fanii” se îngheșuie (vezi lista lui Ion Popescu-Brădiceni). Noul ethos al transdisciplinarității, așa cum a fost prefigurată în *Carta* din 1994 este terenul propice de decolare, invitând la un *dialog generalizat*. Marea rivalitate privește „sufletul în jurul postmodernității” și, desigur, fulminantă carieră a conceptului. Theodor Codreanu se războiește, cheltuind muniție (argumente) din belșug, cu supporterii acestui „termen sofistic”, refuzând net „dieta compusă din postmodernismul cinic” (cf. Camille Paglia). Dar „trece” prin Deleuze, Rorty, Foucault, prin ceea ce numește „postmodernismul înalt” (în frunte cu Vattimo, Lyotard, cel care cerea „rescrierea modernității”), pentru a nota că *problema-cheie* este transcendența. Nu ignoră nici semnalele autohtone, fișând conștiincios revoluția poetică optzecistă, noul antropocentrism, paradoxurile postmodernității românești. Conceptul cu pricina, atingând clasicizarea (epuizarea, de fapt), suportând presiunea altor modernisme (hiper-, para- etc.), a deschis *calea transmodernității*, declară ferm criticul. Și observă că, în 1988, Radu Enescu contrapunea (e drept, fără consecințe) cei doi termeni.

În hățișul noului ev cultural, în plin haosmos, într-o lume *opacă*, cucerită de spiritul schizoid, Theodor Codreanu invocă salvator antropologia creștină. Teoria post-istoriei i se pare „un gând luciferic”; civilizația minorităților, stilul de viață gay, hedonismul consumist, cultura *feelings* (Finkelkraut), în fine, utopia *Jeunesse* (modelul „poporului jeune”) ne aruncă într-o lume care și-a pierdut transparența. Criticul ar vrea o lume ca „mediu transparent” (lumen) și deplânge decreștinarea Europei, legându-și toate speranțele de noua paradigmă culturală. Se va impune oare?

Deși o ciudată „democrație estetică” ar pleda pentru o asumare *egală* a variantelor, fără șansa prelevanței estetice (instaurând indiferentismul axiologic), artefactul postmodern, după noi, este elitist. Și, în consecință, nu putem accepta concluzia că, în contextul pluralismului cultural, arta înaltă n-ar avea drept de preeminență! Încât metafora borgesiană a jocului de oglinzi se potrivește de minune unui fenomen interesat, prioritar, de sine. Dar revizuirile cerute din „unghiul” Postmodernismului înseamnă, de fapt, o *recombinare* neistovită – jucăușă a memoriei culturale, descoperind noi corelații și genealogii. Și impunând, prin demontarea ordinii modernului, diferența și dezacordul într-o lume care, după Francis Fukuyama, nu mai e „împotmolită în istorie”. Și care acuză apăsător *spleen*-ul unei civilizații în pragul extincției. Așa privind lucrurile, postmodernismul n-ar mai fi doar o blândă succesiune. El s-ar „bucura”, dimpotrivă, potrivit unor voci, de o *existență permanentizată, subterană*, fiind un discurs subversiv, o replică, mereu reactivată, la paradigma dominantă, detronând acum, chipurile, raționalismul pentru a impune vârtejul relativist al schimbărilor și risipind iluzia de a gândi în categoriile definitivului.

Adrian Dinu RACHIERU

* Continuări * Continuări * Continuări * Continuări * Continuări * Continuări * Continuări *

Exilul pe loc

De fapt, exilul e o situație permanentă a noastră, și nu pentru că am fost o dată alungați din paradis, nu, ci pentru că suntem permanent alungați din paradisul momentului, al unei vârste, într-o altă vârstă, care niciodată nu e mai bună, nu e mai plăcută. În termeni convenționali, faptul acesta se cheamă evoluție, omul, cică, ar evolua. De fapt, nu știu ce evoluție este să ajungi din tânăr și puternic, bătrân și neputincios, să ai, din nu știu câte miliarde de neuroni, cu nu știu câte miliarde mai puțini și să continui să trăiești. Evident că, în situația asta, ajungi să te simți exilat în propria-ți viață, țară, locuință, carieră etc. Exilul pe loc, iată sinteza tuturor exilurilor posibile aici, pe pământ. Sau, dacă preferați, pe Pământ. Cel pe care-l trăim cu toții, chiar fără să știm, cam cum făcea M. Jourdain proză.

Nicolae PRELIPCEANU

Tablouri dintr-o expoziție

și alții la fel de onorabili. Veneau târziu, mult după căderea întinericului, țineau la reputația lor, erau afectuoși și darnici. Cu unii dintre ei, ca domnul Pellegrini sau ca nea Barbu Călărașu, patronul barului de noapte „Englittera”, se tutuia, i se părea normal, se cunoșteau de-o veșnicie.

Când tanti Eglantine a redeschis stabilimentul de la hotelul „Casablanca”, vremurile nu mai erau aceleași și parcă totul mergea acum anapoda. Mulți dintre clienții casei fuseseră închiși sau părăsiseră orașul. În locul lor le vizita o specie de musafiri mai altfel, cu care n-avuseseră de-a face până atunci. E adevărat că marea parte a actualilor frunțași ai urbei frecventau bordelul prestației de la hotelul „Marna”, unde mergeau mai mult elevii, militarii în termen și muncitorii de la fabrica de pielărie, dar se întâmpla ca unii, mai pretențioși, să treacă și pe la hotelul Casablanca. Tovarășii, spre deosebire de vechea clientelă, erau timizi, sfioși și miroseu cumplit a transpirație. Lăsau impresia a nu fi prea învățați cu fetele. Marinca, unul din vizitatorii ei cei mai asidui, se dezbrăca de haină și cămașă și rămânea în izmene pe marginea sofalei și o privea cu ochii mari și visători. Era ditamai secretarul Ligii Patrioților și se purta ca un adolescent ce vede prima oară o muiere goală. Odată m-a întrebat dacă n-aș vrea să merg cu el la cinema, rula un film despre tovarășul Sverdlov, și m-a pufnit deodată râsul, mi se făcuse milă pur și simplu, nu vream să-l umilesc, era întâia oară când primeam o invitație așa de caraghioasă.

După plecarea fetelor cu duba l-a rugat pe Gelu, nepotul tantei Eglantine, să-i caute o cameră cât mai ferită pe undeva, pe la periferiile orașului, nu mai putea rămâne în strada Bărăției. Se temea. Era de preferat să nu le stea în cale poterașilor. Mătușa Panaita, profeta și înțeleapta străzii, o sfătuisese să-și găsească slujbă pe undeva, la fabrica de scânduri și binale sau la uzina de electricitate, unde era director domnu Sandu. Dacă te bagi în câmpul muncii, zicea, scapi dracu de păgânii ăștia libidinoși și labagii care n-or să-ți dea pace până nu te duc acolo unde se află și celelalte fete. Dar ce știa să facă ea, că nu se pricepea să bată un cui și de la șaisprezece ani numai cu asta se ocupase, cu dragostea, dacă o fi și asta o ocupație.

A socotit că o vreme ar fi bine să stea acolo, în vizuina ei din Țigănie. Să aștepte. Posibil ca lucrurile să se schimbe. Se tot vorbește că vor veni americanii. O, Doamne, dacă ar sosi băieții ăia zdraveni, seducători și invincibili ca Gary Cooper sau John Wayne, dacă ar apărea pe Corso la ora ritualului de seară, frumoși și mândri, turnați în straie militare, așa cum văzuse ea prin filme, ce freamăt ar mai stărni în orașelul nostru uitat de pronia cerească!

Constantin MATEESCU

Petre Pandrea

(martie 2006) e de mirare că a avut creion și hârtie în pușcărie: „nu știu până acum ca vreun alt deținut politic să fi scris în închisoare altceva decât declarații pentru dosarul inculpatului. Cine a mai scris proză de ficțiune în închisorile comuniste din România? Nu știu nici un alt caz.” Ne puteam mira și noi, după cum ne bucurăm că măcar în cazul lui comunistii au avut inspirația fertilă de a-i da creion și hârtie. Avea să fie un caz singular, însă. Dacă voiau literatură, comunistii aveau oamenii lor buni la toate: proletcultismul făcea deja ravagii.

Nicolae COANDE

Zigzaguri

nimeni (dovadă că am prieteni lucizi) n-a avut în cuvântul său vreo notă sumbră. Ziua fiind splendidă, cu unii am discutat despre arbori, iarbă și flori, spunându-le convingerea mea că

Apocalipsa nu va veni decât când totul în jur va fi deteriorat, pustiu. Dumnezeu nu va renunța la frumusețea lucrurilor Sale, cât timp acestea vor fi păstrate. Urgia Lui se va aprinde însă când oamenii vor deregla complet, ireversibil, natura.

A coborât seara, s-au rărit telefoanele. Liniștit, m-am întors la ocupația care mă face să uit de amenințările fiecărei zile: lectura. Hotărât să-mi omagiez patronii, am recitat cele două predici ale lui Antim Ivireanul dedicate zilei de 21 mai, care au același titlu: „Cuvânt de învățătură la sfinții și întocma cu apostolii Costandin și Elena”. Aproape de sfârșitul cele dintâi, Mitropolitul încearcă să lămurească semnificația vorbelor din titlu, întrebând retoric: „Dară apoi cum și pentru ce să fie întocma cu apostolii?” Întrebarea îi permitea să abordeze în răspuns una din teme la care meditate și pe care vroia să i-o insinueze și lui Constantin Brâncoveanu, aflat printre ascultători: „Pentru că acele ce au făcut apostolii, cu osteneala lor și cu propoveduirea, el le-au făcut însuș, cu a sa pildă. Căci puterea împăraților și a domnilor iaste să prefacă și să întoarcă voința norodului, după cum vor vrea ei; și aceasta nu o pot face cu alt mijloc, fără numai când vor face întâi ei aceia ce pohtesc să se facă de alții, precum a făcut Tumcuin, împăratul Chitaiului că, puindu-ș întâi el mâna pe coarnele plugului, s-au îndemnat toți supușii lui de s-au apucat de lucrul pământului. Așijderea și marele Alixandru, când ocolise ostrovul Tirului, pentru căci au luat el întâi pe umerile sale un braț de lemne, s-au îndemnat toată oastea lui de au luat pietri și lemne cu mâinile lor de au umplut gârla și au făcut trecătoare și au mers de o au luat”. (Didahii, Ed. Minerva, 1983, p.73)

Am închis cartea întrebându-mă ce pilde simple, bune de spus în biserică, vor rămâne de la conducătorii de azi...

Constantin CĂLIN

Misiune imposibilă

sistemul unicameral și reducerea numărului de parlamentari), ridicarea unor bariere împotriva populismului economic, foarte activ în anii electorali (impunerea obligației guvernului de a păstra economia în limitele unui deficit economic de 3%, așa cum este prevăzut în Tratatul de la Maastricht) și, poate punctul cel mai discutabil, confiscarea averilor nedovedite ca fiind licite. În intențiile inițiatorilor, acest punct a fost inclus ca urmare a practicii judiciare care a demonstrat că în mod constant marii infractori economici își transferă bunurile pe numele rudelor sau ale unor prieteni apropiați, astfel încât indiferent de sancțiunea pe care o primesc, acele bunuri nu mai pot fi recuperate. Aceasta deoarece, în prezent, se prezumă calitatea licită a bunurilor obținute prin donație, moștenire ș.a.m.d., iar misiunea statului de a le dovedi caracterul ilicit devine, practic, imposibilă. Este cazul infractorilor economici de toate calibrele, de la vameși la bancheri și de la oameni de afaceri de mare calibru la șpagarii din poliție. Orice om normal din orice localitate a văzut cu siguranță cum viața unor concitadini a înflorit brusc, deși salariul lor de bugetari nu a crescut, ba dimpotrivă, a scăzut în anii din urmă. Pe de altă parte însă, există și un revers al medaliei. Reintroducerea spiritului faimoasei legi 18 din perioada comunistă ar putea transforma fiecare român într-un potențial infractor. Pentru că puțini sunt cei care țin chitanțele de la toate produsele și serviciile pe care le-au achiziționat pentru a putea proba, la rigoare, caracterul lor licit. Oricum, e clar că o discuție pe această temă merită purtată *in extenso*.

Modificarea Constituției este un proces de durată, iar în contextul politic actual șansele ca ea să se producă sunt mai mici decât ca ea să nu se producă. Nu este mai puțin adevărat că lacunele actualei legi fundamentale sunt majore și ele creează tot mai des confuzii de interpretare și blocaje greu de surmontat în societatea românească. Un demers de revizuire este, de aceea, mai mult decât necesar. Clasa politică ar trebui să lase deoparte orgoliile și calculele electorale și să gândească în interesul cetățeanului și al modernizării României. O Constituție bună este garantul unor viitoare politici bune. Cu siguranță de prevederile ei se vor putea bucura deopotrivă cei care sunt astăzi la putere și cei care vor fi mâine la putere. Dacă politicienii noștri ar gândi măcar pe termen mediu, modificarea Constituției nu ar mai fi privită ca o misiune imposibilă.

Tudorel URIAN

Un partizanat păgubos

pozițiilor dominante ori măcar foarte confortabile pe care le-au deținut. Scutul internaționalismului proletar se prăbușea, lăsându-i descoperiți în fața reacțiilor vizându-i pe alogeni ale populației, în temeiul unor ațîțări viclean șovine ale ceaușismului. Mulți iudaici au migrat în Israel sau în Occident.

Evident, ne referim la acei evrei care au jucat un rol politic-cultural pe scena puterii comuniste, conturând o categorie distinctă. De reținut că, din câte cunoaștem, nici un autor evreu nu și-a făcut *mea culpa* pentru trecutul său procomunist. În această privință, iudaicii colaboraționiști au lăsat lucrurile în derivă. Insistând asupra personalităților ce s-au apropiat de extrema dreaptă, mult mai îndepărtată în timp și cu un impact incomparabil mai redus asupra prezentului decât totalitarismul roșu, au coborât draperia tăcerii asupra afilierii lor amoroase ori (și) carieriste la desfășurarea ticăloasă a acestuia.

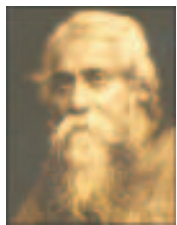
E prea posibil ca polemistul absolut să mă probezească iarăși pentru pretinsul meu antisemitism, care i-a devenit o fixație. Sunt gata la o concesie. Dacă d-se sa se teme că l-invinuiesc pe stalinistul endemic Brucan că ar fi „activat (...) în calitate de evreu”, retrag această calificare. Șterg de pe fața postumă a lui Brucan, ca și de pe a altor slujitori ai regimului comunist, calitatea de evreu, așa cum aș șterge un fard. Rămân chipuri fără apartenență etnică, figuri în alb sub raport național. Dar, în compensație, dl. Laszlo s-ar cuveni să facă altceva. Și anume să protesteze de câte ori cineva laudă pe un scriitor sau om de știință de origine iudaică, menționînd-o ori ba. Inclusiv să-l blameze pe subsemnatul cînd acesta își va reafirma profunda prețuire, expusă pînă acum în pagini de critică, pe care o poartă unor scriitori evrei din cuprinsul literelor românești, precum B. Fundoianu și Ilarie Voronca, M. Blecher și Mihail Sebastian, unor lingviști precum Moses Gaster, Lazăr Șăineanu, I.-A. Candrea. Inclusiv pentru prietenia pentru cițiva evrei, în frunte cu poetul mult dăruit și acum pe nedrept neglijat care a fost Florin Mugur. Inclusiv pentru pasiunea față de Kafka, pentru emoția admirativă față de un Pasternak sau Brodsky. Inclusiv pentru interesul față de un Moshe Idel, pe care dorește a-l aprofunda. Inclusiv pentru gîndul favorabil la adresa atît de hultului și atît de necesarului Raport Tismăneanu... De ce să le menționăm ori să le subînțelegem tuturor acestor oameni de seamă, „calitatea de evreu”? N-ar fi binevenită, eludînd-o, sau, mai simplu, eludîndu-i, o simetrie pentru funcționarea gîndirii logice, în planul unor valori ce dețin o prioritate ideală? Sunteți de acord, d-le Laszlo? Nădăjduiesc că da.

Una peste alta, observ la polemistul nostru absolut manifestarea defel agreabilă, pe șleau zis păgubitoare pentru d-sa, a unei concrecențe cu filosemitismul radical, cel care vinează „antisemiții” oriunde i se pare că ar putea hălădui, sau care, fără jenă, îi improvizează. Care livrează „antisemiții” pe bandă rulantă, prinși cu arcanul precum odinioară flăcăii la oaste. „Antisemiții” precum G. Liiceanu și N. Manolescu, precum Monica Lovinescu, precum pînă și atît de activa militantă în favoarea evreimii indigene care e Angela Furtună. E o atitudine habotnică împrumutată. Una menită a întrista, fie și pentru că proiectează jertfele Holocaustului într-o unicitate trufașă, fără legătură cu cele, mai numeroase, aparținînd aceluiași context epocal, ale Gulagului. O atitudine care, neîndoios, nu aduce nici un serviciu seminției lui David, ci dimpotrivă, o izolează, o face antipatică. Stratagemele ieftine ale lui Laszlo Alexandru trădează un partizanat, după cum se zvonește materialmente profitabil, altminteri spus un jug la care s-a înhămat benevol, decepționîndu-i pînă și pe puținii confrăți care-l aprobau. Țelul pe care-l urmărește are alura unei norme: depistarea atîtor „antisemiții” pe an (ori poate controlul se efectuează mai des!). Nu e decît un nou gen de oportunism, unul neted, care exclude orice rezervă (cineva mi-a spus că ar fi manifestarea subliminală, deviată, a unui antiromânism, dar mărturisesc că mi-ar veni greu să cred chiar așa ceva). Independența de conștiință, inflexibilitatea pe care le așia polemistul absolut apar acum ca o amară amăgire de sine. Cel ce-mi da impresia a fi un anticomunist expresiv devine, printr-o glisare la polul opus, un oponent dur al unui Paul Goma, al unui Dan Culcer (după ce a bălăcărît-o în milul unei polemici dezolante pe Monica Lovinescu), pe care îi apostrofează într-un limbaj demn de *România Mare*: „Am și eu o întrebare nevinovată. Păi, neicursorilor, dacă ne iubiți așa de mult, de ce-ați fugit așa departe? Țărișoara vă dorește. Faceți-ne o vizită și mai ostoiți-vă fanatismele”. Extremele se atrag... Despărțit de mai toți aliații d-sale naturali, cu rădăcinile mai vechilor opțiuni rețezate rînd pe rînd, Laszlo Alexandru plutește într-un vid moral care – mă văd silit să-i atrag atenția – nu-i promite nimic bun. Păcat.

Gheorghe GRIGURCU

P.S. În raza aceleiași atenții tentînd a deveni obsesie față de *Acolada*, Laszlo Alexandru se arată alarmat de cîteva texte din coloanele periodicului care au ca obiect persoana mea, cu prilejul unui moment aniversar. Le inventariază din nou, sumbru-laborios, spre a le taxa drept „halucinogene”. Ce să-i faci? Asta e! E pesemne o felițare colegială pe care mi-o adresează, în stilistica nouă ce-o adoptă față de mine. Nu-mi rămîne decît să-i doresc polemistului absolut (nume de rezervă: criticul „pam-pam”, ca să ne servim de materialul clientului) ca, atunci cînd va atinge vîrsta pe care o am eu acum, să n-aibă parte de propoziții aprobatoare, care, de bună seamă, i-ar leza modestia și bunul simț ce-l caracterizează atît de pregnant.

Voci pe mapamond: Rabindranath TAGORE

Cel mai mare poet modern al Indiei și cel mai creativ și strălucit geniu al Renașterii din India. A scris cântece, povestiri și romane, piese de teatru, eseuri, memorii și note de călătorie. A fost un inovator neliniștit și un superb meșteșugar, iar limba bengali a atins o imensă putere și frumusețe în mâna lui. A creat propriul gen de dramă dansantă și a fost unul dintre artiștii vizuali cei mai reprezentativi din India modernă. A câștigat Premiul Nobel pentru literatură în 1913.

Poezia lui Tagore (1861-1941) impresionează prin iubirea magnifică răspândind căldură, prin umanismul plin de compasiune, senzualitate delicată, prin puternicul simț al înrudirii cu natura și conștiința arzătoare a locului ocupat de om în univers. Cu o lejeritate firească se deplasează de la literal la simbolic, de la parte la întreg, de la detaliul neînsemnat la cosmosul nemărginit.

Tagore este religios în cel mai adânc sens posibil, ezitând între credința susținând spiritul în vremuri de răstriaște, sau umplându-l cu energie în vremuri de bucurie, și întrebările de esență care nu găsesc răspunsuri menite să dăinuie peste timp. Pământul este pentru el o maică vulnerabilă care se agață de fiecare mlădiță a ei, spunând: „N-am să te las să pleci”, pînă la firul de iarbă abia apărut din pântecul ei, dar care nu are puterea de a împiedica șubrezirea și moartea copiilor ei.

Multe dintre poemele și cânturile lui Tagore au fost traduse (...) de scriitoarea bilingvă Ketaki Kushary Dyson. Poet, romancier, om de litere, traducător, lingvist și critic, ea este unul din scriitorii reprezentativi bengalezi ai generației ei, și a publicat câteva cărți în bengali și câteva în engleză, printre care amintim *In Your Blossoming Flower-Garden: Rabindranath Tagore și Victoria Ocampo*.

24.

Ia cu tine ultimul diminuendo al cântului.
Rostește când pleci cel de pe urmă cuvânt.

Se lasă întunericul,
nu mai e mult.
În amurgul nedeslușit
călătorul se rătăcește.

Razele pălesc acum pe cer la apus.
Din crâng un ultim strigăt de păun se mai aude.

Cine este ea, iscoditoarea neștiutului,
ce deschide poarta grădinii pentru ultima oară?

[1939? Posibil să fi fost publicată în Bhadra, 1346
(August-Septembrie, 1939)]

22.

În tăria nopții mi-ai adus pustiul în suflet,
Tot ce a fost strivit sub tălpile tale binecuvântare a primit.
Fărămele am să le strâng într-un șirag de pietre rubinii
Pe piept vor sălta cu ascunsă tristețe.

Ai luat o lăută în poală și aluneci printre note,
Strunele le-ai ispitit mai să le rupi.
Te dezbari de ea și o lași pe pământ.
Șiu, cântul ei nerostit, darul meu de la tine,
Cutreieră vânturi nevăzute din Phalgun, înalțându-se,
coborând.

19.

Digul răsului lunii cedează:
lumina se împrăștie.
Tuberoză, slobozește-ți mireasma.

Vântul nebulă - nu pricepe
cine îl strigă, din ce parte;
în grădina cu flori, oricine
il ademenește de ndată.

Santalul învăluie fruntea azurie a cerului
și lebedele zeiței Saraswati în voie plutesc acum.

Lună, ce gândești tu că faci,
învăluind pământul cu polen de floare celestă?
Femei ale Indrei, care din voi
a aprins astă lumină de nuntă ?

Sinuciderea unei stele

De pe un țârm luminos
o stea parcă ieșită din minți
sare într-un ocean de întuneric.
Puzderie, suratele privesc uimite

pata de lumină, vecina lor de altădată,
dispărând într-o clipită.

S-a dus
în adâncul acelu ocean,
acolo unde odihnesc trupurile
sutelor de stele apuse,
în brațele neființei s-a lăsat, ispitită de chinul din suflet
și eternul apus al luminii.

Vai, de ce oare? Ce să fi fost cu ea ?
Nimeni nu a întrebat vreodată
de ce s-a lepădat de viață!

Dar știu ce răspuns ar fi dat
de ar fi fost întrebată.
Știu ce a mistuit-o
cât a trăit.
Chinul răsului,
nimic altceva!
Fărîma de tăciune aprins, tăinuindu-i inima cernită,
păstrează răsul nestăvilat.
Cu cât râde mai tare, mai tare se mistuie.

Și flacăra necruțătoare
a răsului
mistuitor a pustiit-o fără oprire.
Și a fugit disperată
dintr-o singurărate strălucitoare spuzită de stele
într-o singurărate a întunericului văduvit de stele.

De ce, stelelor, de ce
vă amuzați pe seama ei și râdeți într-atât?
Voi nu ați fost rănite.
Străluciți ca înainte.
Nici când nu a vrut
(nu era așa arogantă)
să vă întunece prin stingerea ei.

A pierit! O stea a pierit
în oceanul de întuneric -
în nepătrunsul miez de noapte
pe cerul de necuprins
Inimă, inimă a mea, vrei tu
să dormi alături de steaua cea apusă
în oceanul de întuneric
în acest nepătruns miez de noapte
pe acel cer de necuprins?

(Calcuta, 1880?)

(din volumul **RABINDRANATH TAGORE**.
I Won't Let You Go
Selected Poems
New Expanded Edition Translated by
KETAKI KUSHARI DYSON
BLOODDAXE BOOKS)

Traduceri :

Olimpia IACOB

Alambicul lui Ianus

Pentru a disipa „frica de moarte” un amic îmi propune lectura unui text semnat William Cullen Bryant (1794-1878), intitulat *Thanatopsis*, scris la vârsta de 17 ani. Citez doar ultimele strofe: „By an unfaltering trust, approach thy grave/ Like one who wraps the drapery of his couch/ About him, and lies down to pleasant dreams”. Frica a dispărut. Moartea, nu!

În ziua de azi este suficient să fii incomprehensibil, pentru a fi original.

Când vor înțelege oamenii că este inutil să citești Biblia, dacă nu ai citit Biblia celorlalți?

Portretul lui Gilbert Keith Chesterton (National Portrait Gallery, London, 1925). Fața rotundă și banală ca un pom de Norfolk și ochii vizi ca Marea Nordului.

Simone de Beauvoir, femeia care a cerut totul vieții, mărturisește în *Cahiers de jeunes* (1926-1930): „Si je vis, il faut accepter pleinement le jeu, il faut avoir la vie la plus belle. Je ne sais pas pourquoi je suis là, mais puisque j'y rest, je construirai un bel édifice. Il faut bien s'occuper”.

Sinele perpetuează iluzia sinelui, în mod general, preferând să nu observe decât ceea ce colaborează sau întărește această iluzie.

Este tirania mama democrației? se întreabă Claudia de Oliveira Gomes (*La Cité tyrannique. Histoire politique de la Grèce archaïque*). Tiranul a transformat radical orașul în perioada arhaică (sec. IX - VIII î.e.n.) într-un stat stabil. În ciuda legendei negre a tiraniei, ea a reușit acolo unde aristocrația arogantă s-a dovedit a fi incapabilă de transformare.

Gura tace. Urechea e surdă. Creierul e vâscos. Inima bolborosește. Senzația de frig polar. Atras de adâncul abisal, uit cine sunt. Vis alcalin. Sfârșit nerostit...

Ne-au vizitat amicii peruvieni - frații Yeoman și Jaunty Prado și frații Alfredo și Manuel Saavedra - formând grupul Cantos del Pueblo, interpretând folclorul Anzilor și al tribului Ketschua. Și noul album (*El vuelo de la Paloma, Horizontes, El Condor Pasa, Haces falta, Resplandor en los Andes* etc.). Sunete jucăușe și fierbinți ca lava izbuclind în flăcări, curgând prin toate fibrele trupului, dând iluzia unei împăcări cu lumea, a unei unduiri blânde de vânt primăvărat. O seară împlinită.

Muhamad Sven Kalisch, profesor la catedra de Teologia Islamului, de la Universitatea Münster, într-un interviu acordat ziarului Die Zeit (1 oct. 2008) neagă existența profetului Mahomed, susținând în același timp teza unui grup arab (Iran) care în secolul al VII-lea ar fi fost creștini. Teza sprijinită de datele arheologice (inscripții) confirmând originea textelor creștine în unele texte coranice. Kalisch va călca cu siguranță pe urmele lui Salman Rushdie. Amenințările s-au înmulțit în ultimul timp. *Fatwa* nu e departe!

Denn wahr ist nur, was nicht in diese Welt passt (Theodor W. Adorno). Adevărat nu este decât ceea ce nu se potrivește în această lume.

O seară Richard Strauss (Opera din Kassel). *Ariadne auf Naxos* (Regie: Immo Karaman). Opera este un amalgam de stiluri (opera veche și commedia dell'arte). Somptuozitatea coloritului orchestrei ilustrează simbolismul profund, glorificând metamorfoza, pe care Goethe a preconizat-o în *Selige Sehnsucht* și pe care Rilke a exaltat-o în *Die Sonette an Orpheus*. Sumar (după piesa lui Hofmannsthal). Ariadne crede că Bacchus este mesagerul morții și îi cedează. Bacchus o transfigurează. Ariadne va trăi etern.

Nicholas Catanoy

Un partizanat păgubos

„Mi-a mărturisit în taină că e filosemit.
L-aș fi preferat neutru” (F. Aderca).

De la o vreme, interesul susținut al lui Laszlo Alexandru (demn de o cauză mai bună, întrucât e vorba, în vederile d-sale, de o revistă „provincială”) îl constituie *Acolada*. O conspicează, biata de ea, pagină cu pagină, o întoarce pe toate fețele, compară rubricile între ele printr-un joc de oglinzi paralele, bombănind mereu, apoi o ia de la capăt, doar-doar va mai găsi vreun cusur ce i-a scăpat la prima vedere. Grijă d-sale de căpetenie e de a-i înmulți slăbiciunile la pătrat, la cub, dacă se poate, iar dacă nu, de a le inventa. Ce, numai poezia sau proza au dreptul să opereze cu ficțiunii? De ce nu și polemica? Așadar polemistul absolut (nume de rezervă: criticul „pam-pam”, ca să ne servim de materialul clientului) ține morțiș să acrediteze „absurditatea” unui comentariu al meu, închinat unei cărți a lui Nicolae Florescu, *Înapoi la Aristarc*, vol. II (respir ușurat: acum e vorba doar de „absurditate”; altă dată mi se reproșau „absurdități aiuritoare”). În principal, d-sa ne acuză de „antisemitism”. De faptul că am cutezat a numi o seamă de scriitori evrei care s-au pus în slujba propagandei comuniste, cu o prestație atât de bine cunoscută ca atare, încît bănuiesc că marele regret al interlocutorului meu îl constituie neputința de a-i scoate basma curată. Regretăm și noi impasul d-sale, dar asta e situația. Metaforizînd strepezit, Laszlo Alexandru îi numește pe evrei indivizi cu „*plafus*”. Deși nu e foarte măgulitor pentru ei, fie și așa. De mai multe ori se ivesc sub pana polemistului absolut erori de atribuire pe care, iată, pentru a nu-l zdruncina prea tare din capul locului, suntem dispuși a le considera pagube colaterale: „Bunăoară Z. Ornea e un «remarcabil istoric literar», dar, vai, «incapabil să poarte un dialog», din cauza *plafusului*. Sau iată activitatea de la Yad Vașem a lui Leon Volovici, care «deformează realitatea istorică în prezentarea contextului interbelic românesc», în funcție de interesele sale de om cu *plafus*, atunci cînd editează *Jurnalul* lui Mihail Sebastian”. Nici N. Florescu nici subsemnatul n-am indicat „*plafusul*”, adică originea iudaică, drept sursă a insuficiențelor în chestiune. Ni se atribuie fărîme din fantezia efervescentă a polemistului absolut. După cum nu mai puțin frapantă ni se prezintă o altă atribuire vînjos adusă din condei pe un fîgaș convenabil acestuia: „Alți și alți scriitori cu *plafus*, care își permit să dea «lecții politice poporului român» sunt veștejiți de vajnicul luptător de la *Acolada*: I. Ludo, Ury Benador și I. Peltz (din perioada interbelică), Baranga, Davidoglu, Veronica Porumbacu, Maria Banuș, Crohmălniceanu și mulți nenumiți care «fac aceeași treabă de lichelism»”. Infamul care a emis atari aprecieri nu e nici N. Florescu, nici cel ce scrie prezentele rînduri, ci un evreu de bună credință, rabinul Dr. David Șafran, după cum rezultă clar din textul nostru. Se mai întîmplă să încurcăm borcanele, nu-i așa? „*Plafusul*” și „*antiplafusul*” ne pot juca renghiuri...

Actualități

Fondul chestiunii e însă altul. Laszlo Alexandru se erijează în postura de pledant al cauzei evreiești cu atîta zel încît trece peste niște considerente elementare, plutind extatic în imaginarul d-sale absolutiv. Realitatea, aspra realitate, statistic probantă, e cea a participării unui număr mare de evrei la aparatul de control și orientare (*recte* subjugare, fără drept de apel) a culturii românești din perioada 1945-1965, număr flagrant disproportionat cu cel al procentului minorității respective în România. Număr depășind frecvent procentul majoritarilor. Personal, mă simt departe de ura interetnică. Nu numai în legătură cu evreii, ci și, de pildă, cu maghiarii, priviți acum chiorș de „omul nou”, produs în maleficele laboratoare ideologice, supraviețuitor, în plină putere, pînă în ceasul de față. Comentariul meu pe acest subiect n-aș crede că e „duplicitar” și nici purtător de „perfidie”, deoarece m-am rostit totdeauna cu franchețe. Se află în discuție un aspect al fenomenologiei social-politice din prima perioadă a funcționării comunismului în țara noastră, cu suportul cel mai obiectiv cu putință, de factură matematică. Scrie polemistul absolut: „Gh. Grigurcu își grupează țintele mai întîi după originea lor etnică, și abia apoi după concepțiile sau faptele lor”. Dar „țintele” nu s-au grupat astfel singure? N-au ele o pondere numerică elocventă prin ea însăși? Situația poate fi interpretată într-un chip sau într-altul, dar în nici un caz nu poate fi negată. Nu se află în obiectiv, sub condeiul meu cel puțin, „accentuarea culpei evreilor și ascunderea în peisaj a vinovăției românești”, întrucît am scris, citez să afirm, în pagini de oarecare notorietate, și despre scriitorii români colaboraționiști, cum ar fi Adrian Păunescu, Marin Preda, Petru Dumitriu, Nichita Stănescu, Eugen Barbu, C.V. Tudor ș.a. E o delicioasă născocire *pro domo* aserțiunea absolutului că „șefii comunismului românesc sunt pitiți pe după piersic, iar secunzii lor vremelnici, rapid îndepărtați de la pîrghiile de decizie, ne sunt agitați ostentativ pe sub priviri”. Gheorghiu-Dej, Ceaușescu, Iliescu au avut parte în scrisul subsemnatului de judecățile aspre care socotesc că li se cuvin și, din cîte știu, nici un analist onest nu i-a menajat pentru ca, în schimb, să-i „diabolizeze” pe cei cu „*plafus*”. Dacă ultimii au predominat într-o îndeajuns de lungă perioadă, pătrunzînd și în istoriile literare recente, sub etichete nu o dată excesiv măgulitoare, nu e vina analiștilor respectivi. Scociorînd detalii pe care l-ar vrea din răsputeri compromițător, Laszlo Alexandru se arată surprins că „s-ar putea vorbi despre «epopeicele vremuri ale Anei Pauker», în locul celor ale lui Gheorghiu-Dej și Nicolae Ceaușescu”. Ei, ce să-i faci! Vîrsta mai tînără nu i-a dat, din norocire, prilejul de a le cunoaște pe piele proprie și, din nefericire, nici nu-l îndeamnă la o atitudine mai încrezătoare față de cei ce le-au trăit. Suficiența circumspectă mă tem că nu e un sfetnic bun. Exista, în anii îndepărtați, o lozincă de mare circulație, ai cărei glăsuitori n-aș crede că voiau a-i face în ciudă lui Laszlo Alexandru, *avant la lettre*: „Ana, Luca și cu Dej bagă spaima în burgheji”. „Neînfricata” Ana, cea cu legături în cercurile comuniste cele mai simandicoase din Moscova ca și din Occident, se afla prin urmare în frunte. Dacă preopinutul nostru, cu riscul de a-și contraria linia ultrafilo-iudaică, nu acceptă drept figură emblematică pe Ana Pauker, e o chestiune care îl privește...

Alte linii sofistice ale lui Laszlo Alexandru îi pun, iarăși, la grea încercare coerența demonstrației: „Dar de ce să fie oare mai relevantă proveniența evreiască a lui Silviu Brucan, de pildă, în comparație cu abuzurile sale comuniste, totalitare? Dacă Grigurcu nu le dovedește cititorilor săi – în mod mai presus de orice îndoială – că Brucan a acționat, în anii '50 ai secolului trecut, în calitate de evreu și nu în calitate de stalinist impenitent, discursul gazetarului de la *Acolada* are incontestabile accente antisemite”. În primul rînd, n-am susținut niciodată că repulsivul personaj, odinioară unul din acuzatorii furibunzi ai liderilor opoziției democratice la abuzurile puterii comuniste și, mai încoace, unul din autorii masacrului de după fuga lui Ceaușescu, alături de Ion Iliescu și Nicolae Militaru, ar fi activat „în calitate de evreu”. Dacă lui Laszlo i s-ar năzări că laud un scriitor pentru că are ochii căprui și-l refuz pentru că are nasul acvilin, ar fi treaba d-sale intimă. Dar dacă-l obsedează „proveniența evreiască” ori, să zicem ca d-sa, „*plafusul*” unor nomenclaturiști ori condeieri afiliați puterii comuniste, atunci să stăm strîmb și să judecăm drept. Etnia nu reprezintă, nu se cade a reprezenta o temă tabu. Fie că-i

Un unghi ascuțit

Dacă viața fiecăruia dintre noi ar fi desenată sub forma unei piramide, adică a unui unghi mai mult sau mai puțin ascuțit cu vârful în sus, atunci tot ce se poate spune despre prima pantă este că ni se pare fără sfârșit și ne străduim s-o consumăm cât mai repede (îmi amintesc nerăbdarea cu care așteptam să ajung cât mai repede mare), în timp ce facem tot ce putem pentru a parcurge cea de a doua pantă cât mai încet.

Cît de încet? Aceasta e întrebarea.

De altfel, nu este vorba doar de viteza consumului, ci și de consistența materiei de consumat. În mod evident, această consistență se schimbă, nu este imuabilă. Cine ar putea susține că, de exemplu, cantitatea de timp dintre 0 și 30 de ani este egală cu cea dintre 30 și 60? Pe prima pantă bolovanul destinului este urcat lent printre moleculele timpului enorme, pe cînd, după atingerea vârfului, acesta începe să se rostogolească aproape periculos prin timpul mărunțit, făcut nisip.

În copilărie, zilele vacanței mi se păreau nesfârșite, acum imediat ce mă trezesc se face seară. Citeam din zori pînă noaptea și mă gîndeam la orele lecturii nu numai ca la o voluptate, ci și ca la un câștig. Acum mă uit la muntele de cărți de lângă pat nu numai cu plăcere, ci și cu remușcarea de a ști că orele lecturii vor fi furate vieții. Și, chiar dacă știu că iușirea timpului este o chestiune studiată obiectiv, că nu mă privește doar pe mine, sau doar pe cei de vîrsta mea, ci este vorba de un proces al întregului univers, nu e asta un semn că lumea întreagă se află pe panta descendentă, că universul întreg e bătrîn?

De fapt, ce s-a schimbat? Neființa, care în copilărie se afla în trecut, înainte de naștere, acum se află în viitor. Dar logica analizei nu influențează mersul lucrurilor, chiar dacă eludează spaima de necunoscut. În mod evident, nu mi-e teamă că dispar, mi-e teamă doar de ceea ce nu mai sunt în stare să fac pînă atunci.

Mă întreb uneori dacă reala mea neteamă de moarte (care de-a lungul timpului mi-a pulverizat toate fricile și mi-a izvorât toate îndrăznelile) este o formă de inconștiență, de lipsă de imaginație sau, pur și simplu, o bizarerie psihologică. Poate pentru că n-am fost niciodată aproape de moarte, nu mi-e teamă să mă apropii de ea? Dar cum aș putea susține așa ceva? Am scăpat din cutremur, dintr-un accident de mașină, dintr-o boală obișnuită să evolueze pe granița dintre *a fi* și *a nu fi*. Și totuși, nici perspectiva, nici sentimentele mele nu și-au transformat definiția. Deși mă aflam în proximitatea ei, simțeam că nu este pentru mine. Asta înseamnă că voi simți altfel cîndva, atunci cînd înclinația pantei va face rostogolirea să scape de sub control și să recunosc brusc, ca și cum l-aș fi știut dintr-o altă moarte, neantul? Sau, dimpotrivă, nu fac decît să reacționez logic, nu din punctul de vedere al trupului agresat de timp, ci din punctul de vedere al sufletului nemuritor, care abia dacă observă trecerea pragului în spre veșnicie și posteritate...

Ana BLANDIANA

convine sau nu polemistului absolut, particularitățile psihologilor naționale au devenit de mult locuri comune, formule de amplă circulație în mentalul umanității, a căror reamintire nu implică neapărat o ierarhie, o execrare, în duhul intolerant al unui Gobineau sau al unui Alfred Rosenberg, a „raselor inferioare”. Pur și simplu caracterizăm adesea un popor printr-o fișă generică. Astfel francezii sunt raționali și libertini, italienii logoreici, familiari și fanfaroni, spaniolii pompoși și vanitoși, britanicii flegmatici, cu un umor sec, scoțienii zgîrciți fără pereche, rușii mistici și iubitori de pahar, germanii metafizici, interiorizați, cu puseurile de violență ale timizilor (v. Thomas Mann) etc. Dar evreii? Pe de-o parte minți agere, iscoditoare, creatoare, nu o dată la cotele cele mai înalte ale culturii, pe de alta adaptabili, marșînd la conjuncturi, în virtutea, de bună seamă, a unui pragmatism milenar, debitor istoriei lor zbuciumate. Abili comercianți și „gheșeftari”, comparabili doar cu armenii. Iată tipul evreului, caracterizat de G. Călinescu, învinuit, în momentul apariției *Istoriei* sale mari, de favorizarea elementului iudaic, în legătură cu Dobrogeanu-Gherea: „Se adaptează cu o ușurință uimitoare mediului, cu care nu voiește să se confunde, rămînînd mereu un spirit instigator, subversiv, pe deasupra idealurilor restrînse ale unei națiuni. Însuflețit de idei umanitare, el propagă colectivizarea proprietății, el însuși dovedindu-se un foarte bun agonistor de bunuri (...). Speculația lui e practică, din ordinea sentimentului și a politicii (...)”. Așa s-ar explica participarea masivă a evreilor la întemeierea comunismului, la Moscova ca și aiurea. E adevărat că unii dintre ei au ajuns victime în arena luptei acerbe pentru putere din mediile conducerii comuniste (la noi, Bellu Silber, la urma urmei și „eroica” Ana Pauker), însă, în aceeași măsură, și „vîrfurile” autohtone, care nu ezitau a se suspecta și spiona între ele. Aici am putea indica cel mult o paritate. Inițial staliști înfocați, destui dintre ei „ilegaliști”, evreii din România s-au îndepărtat treptat de cîrmuire, după 1964-1965, cînd au intervenit două împrejurări de natură a-i contraria grav: naționalismul cu care Dej, pe ultima sută de metri, și Ceaușescu, de-a lungul întregii sale domnii, au înțeles a-și fortifica dominația (o struțo-cămilă internaționalist-naționalistă) și, consecutiv, pierderea

Gheorghe GRIGURCU

(Continuare în p. 26)